

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

BEÇİN KALESİ KAZISI 2010-2020 YILLARINDA
ORTAYA ÇIKARILAN MADENİ BULUNTULAR
(SİKKELER DIŞINDA)

Yüksek Lisans Tezi

Mihriban KEÇE

ŞUBAT 2024

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

BEÇİN KALESİ KAZISI 2010-2020 YILLARINDA
ORTAYA ÇIKARILAN MADENİ BULUNTULAR
(SİKKELER DIŞINDA)

Yüksek Lisans Tezi

Mihriban KEÇE

Danışman

Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

ŞUBAT 2024

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Mihriban KEÇE tarafından hazırlanan " *Beçin Kalesi Kazısı 2010-2020 Yıllarında Ortaya Çıkarılan Madeni Buluntular (Sikkeler Dışında)*" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU
Marmara Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba DİRİ APAYDIN
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 6/ Şubat/ 2024

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin İstanbul Medeniyet Üniversitesi yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun Chicago kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

Etik İlkelere Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Mihriban KEÇE

ÖNSÖZ

Maden sanatı yüzyıllar boyunca insanlık tarihinde önemli bir yer tutmuştur. İşlevsel kullanımlarının yanı sıra zaman zaman oldukça dikkat çekici görünüşleriyle bulunduğu kültürün teknolojisi ve değerleriyle birlikte farklı öğeleri de içerisinde bulundurmıştır. Madenin günümüze kadar ulaşan yolculuğundaki gelişimi önemli verilere ışık tutabilecek bilimsel çalışmalara konu olmalıdır. Bu bağlamda Beçin Kalesi Kazısı'nda kazı ekibi tarafından 2010 ile 2020 yılları arasında ortaya çıkarılmış madeni buluntular tezimin konusu olmuştur.

Çalışma konumu belirlememde bana ön ayak olan, tüm bu süreç boyunca bana sabırla rehberlik eden, ayrıca göstermiş olduğu ilgi, görüş ve tüm katkıları için sayın danışmanım aynı zamanda Beçin Kalesi Kazı Başkanı Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ' a teşekkürlerimi sunuyorum.

Beçin Kalesi Kazısı'nda 2022-2023 yıllarında süren çalışmalar sırasında tezim için özel ilgi göstererek benden yardımlarını esirgemeyen sevgili çalışma arkadaşlarım; restoratör Samet ŞEREFOĞLU ve Ayşe ZEREN'e, eserlerin tasnif ve temizlenmesinde yardımcı oldukları için sanat tarihçisi Elif ÇELİK OĞUZ ve Davut OĞUZ'a, öğrettikleri program ve teknik yöntemler için, Dr. Sinan YILMAZ' a uzman görüş ve önerileri için arkeolog Serhat ÇAĞLAR ve eşi arkeolog Arzu ÇAĞLAR'a konuyla alakalı bilgilerini benimle paylaştıkları ve diğer tüm emekleri için çok teşekkür ederim.

Daima destekçim olan, tez yazım süreci boyunca beni sabırla yüreklendiren sevgili aileme şükranlarım yetersiz kalacaktır. Her zaman kalbimde olacaksınız.

Mihriban KEÇE

İstanbul, 2024

ÖZET

Beçin Kalesi Kazısı 2010-2020 Yıllarında Ortaya Çıkarılan Madeni Buluntular (Sikkeler Dışında)

KEÇE, Mihriban

Yüksek Lisans Tezi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

Şubat, 2024. 206 Sayfa.

Madenin kullanılmaya başlamasıyla birlikte, insanoğlu yeni bir çağa geçişin ilk aşamasını yaşamıştır. Madenler, ortaya konulan eserlerin ham maddesi olarak yerini almıştır. Bu madenlerden üretilen malzemeler insanların günlük yaşamlarını idame ettirmesinin yanı sıra sanatsal ve mistik-dinsel olguların da ek bir unsuru olarak tarih sahnesine girmişlerdir. Beçin Kalesi bu hususta, yapılan kazılar neticesinde birçok madenle üretilen farklı türde ele alınmış eserlere ev sahipliği yapmıştır.

Beçin Kalesi’nde 2010-2020 yıllarında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan 168 adet maden eser incelenmiştir. Bu eserler çeşitli başlıklar altında gruplandırmalar yapılarak bir araya getirilmiştir. Ortaya koyduğumuz bu çalışmada eserler tek tek incelenerek; hangi amaçla, ne için ve ne gibi durumlarda kullanıldığı problemine cevap bulmak amaçlanmıştır. Üç ana bölüm içerisinde yapılan incelemede ilk bölümde Beçin Kalesi’nin coğrafi konumu ve tarihçesi, ikinci bölümde Beçin Kalesi’nde 2010-2020 yılları arasında yapılan kazı çalışmaları, üçüncü bölümde kazılar esnasında çıkarılan maden eserler geniş bir şekilde değerlendirilmiştir. Alt başlıklar açılarak çıkan eserlerin hangi açmalarda yer aldığı, ne gibi işlevler için kullanıldığı ve nelere hizmet ettiği ifade edilmiştir. Değerlendirme başlığı altında eserler detaylı bir biçimde incelenirken, tarihlendirme yapılabilmesi için farklı yöntemler kullanılarak analizler yapılmıştır. Eserler, kazıda bulunduğu açma ve diğer kazılarda bulunmuş olan benzerleriyle birlikte kritik edilerek, çeşitli sentezler içerisinde değerlendirilmiştir.

Ele geçirilen buluntuların tarihlendirilmesi ve niteliği ile ilgili yapılan değerlendirmede, diğer kazılarda ortaya çıkarılan eserler ile benzer özellikleri göz önüne alınarak değerlendirilmiş ve tarihlendirmeye gidilmiştir. Çıkan eserler genelde demir, bakır ve bronz ağırlıklıdır. Kazı yapılan alanların tümünde metal buluntulara rastlanmıştır. Bu buluntular ağırlıklı olarak Beylikler ve Osmanlı dönemini işaret etmektedir. İncelemeye alınan eserler arasında daha az olmakla beraber Geç Roma ve Bizans dönemlerine ait örnekler de yer almaktadır. Bulunan eserlerin bir kısmı oldukça iyi korunmuşken, diğer bir kısmı tahribata uğramıştır. Beçin’de bulunan bu eserlerle birlikte bölgenin maden eser buluntuları açısından oldukça zengin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlarla çalışmamız, sonraki dönemlerde yapılacak kazılar için önemli bir veri kaynağı oluştururken, bu alanda yeni bilimsel çalışmaların hızlanmasını da sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beçin Kalesi, Maden, Maden Sanatı, Metal Eserler, Selçuklu, Osmanlı, Beylikler, Bizans.

ABSTRACT

Metal Objects Unearthed during the Excavation of Beçin Castle 2010-2020 (Excluding Coins)

KEÇE, Mihriban

Master's Thesis, Department of Art History

Supervisor: Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ

February, 2024. 206 Pages

With the introduction of mine, mankind has experienced the first stage of the transition to a new age. These mines have taken their place as the raw material of the works created. The mines manufactured from these metals have entered the stage of history as an additional element of artistic and mystical-religious phenomena as well as products helping people maintaining their daily lives. As a result of the excavations, it has been found out that Beçin Castle is home to many different types of artifacts manufactured using such mines.

168 metal-based artefacts unearthed during the excavations in Beçin Castle between 2010-2020 were examined. These works have been brought together under various titles. In this study, the works were examined one by one and it was aimed to determine for what purpose and in which situations they were used the examination was carried out in three main sections, in the first part, the geographical location and history of Beçin Castle, in the second part, the excavations carried out between 2010 and 2020, and in the third part, the metal-based artefacts unearthed during the excavations were extensively evaluated. Sub-titles were provided and it was stated in which sections the works were found, what functions they were used for and what purpose they served. Under the title of evaluation, while the works were examined in detail, analyses were made using different methods in order to determine the age of the artifact. The artifacts were reviewed with other wares found in the same section in the excavation and their counterparts found in other excavations, and evaluated in various syntheses.

In the evaluation made regarding the dating and quality of the recovered artefacts, they were evaluated and dated by considering their similar characteristics to the artefacts

unearthed in other excavations. The excavated works are usually iron, copper and bronze-based. Metal objects have been found in all the excavated areas. These findings mainly date back to the period of principalities and the Ottoman period. Among the works examined, although in lesser amounts, there are also examples from the Late Roman and Byzantine periods. While some of the artefacts found were quite well preserved, others were partially destroyed. Thanks to these artefacts found in Beçin, it has been revealed that the region is quite rich in terms of metal-based artefacts. With these results, our study shall constitute an important data source for excavations to be carried out in the future, and shall also accelerate new scientific studies in the field.

Keywords: Beçin Castle, Mines, Metalworks, Metal Objects, Seljuk, Ottoman, Beyliks, Byzantine.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
a.y.	: Aynı yer
Ağr.	: Ağırılık
B.K.B.A.	: Beçin Kazı Başkanlığı Arşivi
BÇ	: Beçin
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayanlar
Kat.	: Katalog
M.Ö.	: Milattan önce
No.	: Numara
Res.	: Resim
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa sayısı
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
yy.	: Yüzyıl

İTHAF

Her Zaman Yanımda Olan Babam Güven KEÇE ve Annem Zeynep KEÇE'ye

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR.....	vi
İTHAF	vii
İÇİNDEKİLER	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	xii
LEVHALAR LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	15
1. BEÇİN KALESİNİN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ	17
2. BEÇİN KALESİ KAZI ÇALIŞMALARI (2010-2020).....	21
3. BEÇİN'DE MADEN ve BEÇİN KALESİ KAZISI METAL BULUNTULARI	25
3.1. Takılar.....	29
3.1.1. Yüzükler.....	31
3.1.2. Kolye Ucu ve Boncuk	33
3.1.3. Bilezikler	33
3.1.4. Kemer Tokaları	35
3.2. Mutfak Gereçleri.....	37
3.2.1. Fincan Zarfı.....	37
3.2.2. Süzgeçler	38
3.3. Dikiş Araç ve Gereçleri	38

3.3.1. Yüksükler	39
3.3.2. Düğmeler.....	40
3.3.3. İğneler	41
3.4. Kilitler ve Kilit Aksamaları	41
3.4.1. Anahtarlar.....	42
3.5. Ziraat Aletleri.....	44
3.5.1. Baltalar	44
3.5.2. Oraklar.....	44
3.6. Yapı Malzemeleri	45
3.6.1. Kenetler	45
3.6.2. Filiseler.....	45
3.6.3. Çiviler.....	45
3.7. Kesici Aletler	48
3.7.1. Bıçaklar	48
3.7.2. Keskiler	49
3.8. Savaş Aletleri.....	49
3.8.1. Ok Uçları.....	49
3.9. Tıbbi Malzemeler.....	51
3.9.1. Sondalar.....	51
3.9.2. İlaç Kapağı	52
3.10. Diğer Buluntular	53
3.10.1. Nallar.....	53
3.10.2. Zincirler.....	54
3.10.3. Ağırşaklar	55
3.10.4. Çanlar ve Çıngıraklar	57

3.10.5. Aplikler	58
3.10.6. Cüruflar	59
4. DEĞERLENDİRME.....	60
4.1. Yüzükler	60
4.2. Kolye Ucu ve Boncuk	64
4.3. Bilezikler.....	64
4.4. Kemer Tokları	65
4.5. Fincan Zarfı	68
4.6. Süzgeçler.....	69
4.7. Yüksükler	69
4.8. Düğmeler	70
4.9. İğneler	71
4.10. Kilitler ve Kilit Aksamları	71
4.11. Anahtarlar	71
4.12. Baltalar	73
4.13. Oraklar	73
4.14. Kenetler	74
4.15. Filiseler	74
4.16. Çiviler	74
4.17. Bıçaklar	76
4.18. Keskiler.....	77
4.19. Ok Uçları.....	78
4.20. Sondalar.....	81
4.21. İlaç Kapağı	82
4.22. Nallar	82
4.23. Zincirler.....	82
4.24. Ağırşak.....	83
4.25. Çanlar ve Çıngıraklar	83
4.26. Aplik.....	84
4.27. Cüruflar	85
5. SONUÇ.....	86
6. KATALOG	89

KAYNAKÇA	145
EKLER.....	155
EK 1. LEVHALAR.....	155
EK 2. GRAFİKLER.....	171
EK 3. TABLOLAR.....	173
EK 4. RESİMLER.....	178
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

RESİMLER LİSTESİ

Res. 1: Beçin Kalesi Vaziyet Planı (B.K.B.A.)	29
Res. 2: Gümüş kemer tokaları, 13. yüzyıl ilk yarısı, Artuklu bölgesi, Londra British Museum (Öney, 1978, s. 196).....	31
Res. 3: Yüzüklerin Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)	63
Res. 4: Kemer Tokalarının Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)	68
Res. 5: Anahtarların Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)	73
Res. 6: Ok Uçlarının Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)	81
Res. 7: Cürufaların Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.).....	86
Res. 8: Beçin şehri coğrafi konumu.....	178
Res. 9: Beçin şehri uydu görüntüsü	178
Res. 10: 1-2-3 Nolu alanlar.....	179
Res. 11: Kızıl Han ve Ahmet Gazi Medresesi	179
Res. 12: İç Kale.....	180
Res. 13: Yelli Külliyesi.....	180

LEVHALAR LİSTESİ

LEVHA I: Takılar: Yüzükler (A1-A20)	155
LEVHA II: Takılar: Kolye Ucu ve Boncuk (A21-A25), Bilezikler (A26-A28)	156
LEVHA III: Takılar: Kemer Tokaları (A29-A42).....	157
LEVHA IV: Mutfak Gereçler: Fincan Zarfı (B1), Süzgeçler (B1-B2).....	158
LEVHA V: Dikiş Araç ve Gereçleri: Yüksükler (C1-C3), Düğmeler (C4-C7), İğneler (C8-C10)	159
LEVHA VI: Kilitler ve Kilit Aksamaları: (D1-D4), Anahtarlar (D5-D12).....	160
LEVHA VII: Ziraat Aletleri: Baltalar (E1-E2), Oraklar (E3-E4).....	161

LEVHA VIII: Yapı Malzemeleri: Kenetler (F1-F5), Filiseler (F6-F12)	162
LEVHA IX: Yapı Malzemeleri: Çiviler (F14-F23)	163
LEVHA X: Kesici Aletler: Bıçaklar (G1-G11), Keskiler (G12-G13)	164
LEVHA XI: Savaş Aletleri: Ok Uçları (H1-H31)	165
LEVHA XII: Tıbbi Malzemeler: Sondalar (I1-I3), İlaç Kapağı (I4)	166
LEVHA XIII: Diğer Buluntular: Nallar (J1-J5)	167
LEVHA XIV: Diğer Buluntular: Zincirler (J6-J11)	168
LEVHA XV: Diğer Buluntular: Çanlar ve Çingiraklar (J12-J17)	169
LEVHA XVI: Diğer Buluntular: Aplikler (J18-J27)	170
LEVHA I: Takılar: Yüzükler (A1-A20)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA II: Takılar: Kolye Ucu ve Boncuk (A21-A25), Bilezikler (A26-A28)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA III: Takılar: Kemer Tokaları (A29-A42)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA IV: Mutfak Gereçler: Fincan Zarfı (B1), Süzgeçler (B1-B2)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA V: Dikiş Araç ve Gereçleri: Yüksükler (C1-C3), Düğmeler (C4-C7), İğneler (C8-C10)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA VI: Kilitler ve Kilit Aksamaları: (D1-D4), Anahtarlar (D5-D12)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA VII: Ziraat Aletleri: Baltalar (E1-E2), Oraklar (E3-E4)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA VIII: Yapı Malzemeleri: Kenetler (F1-F5), Filiseler (F6-F12)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA IX: Yapı Malzemeleri: Çiviler (F14-F23)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
LEVHA X: Kesici Aletler: Bıçaklar (G1-G11), Keskiler (H12-G13)	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

LEVHA XI: Savaş Aletleri: Ok Uçları (H1-H31)**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

LEVHA XII: Tıbbi Malzemeler: Sondalar (I1-I3), İlaç Kapağı (I4)**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

LEVHA XIII: Diğer Buluntular: Nallar (J1-J5) **..Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

LEVHA XIV: Diğer Buluntular: Zincirler (J6-J11)**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

LEVHA XV: Diğer Buluntular: Çanlar ve Çıngıraklar (J12-J17)**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

LEVHA XVI: Diğer Buluntular: Aplikler (J18-J27)**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Ok Uçlarının Tiplerine Göre Yüzdesel Dağılımı	80
Grafik 2: Buluntuların Kullanım Alanlarına Göre Dağılım Oranları.....	171
Grafik 3: Buluntuların Malzemeye Göre Dağılım Oranları.....	171
Grafik 4: Buluntuların Yerlerine Göre Dağılım Oranları	172
Grafik 5: Buluntuların Dönemlerine Göre Dağılım Oranları	172

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Buluntuların Malzeme Kullanım Miktarına Göre Dağılımları	173
Tablo 2: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (1)	174
Tablo 3: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (2)	175
Tablo 4: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (3)	176
Tablo 5: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (4)	177

GİRİŞ

İnsanoğlunun zaman içerisinde büyük bir gelişim gösterdiği bilinmektedir. Giyinme, yiyecek ve içecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılamasının dışında sosyo-kültürel, dini hayat gibi unsurlar onları farklı kaynaklara itmiştir. Madenle tanışmasının ardından bu maddeyi nasıl ve ne şekilde kullanması gerektiğini zamanla öğrenen insanoğlu hayatının neredeyse her aşamasında bu öğeyi değerlendirmiştir. Bu eserler sadece günlük yaşam için kullanılmamış aynı zamanda sanatsal ve dinsel çerçeve içerisinde de ele alınmıştır.

Batı Anadolu’da yer alan ve farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Beçin, Bizans’ın yavaş yavaş gücünü kaybetmesiyle Türklerin eline geçmeye başlamıştır¹. 1071 yılından sonra hızlıca Türkleşmeye başlayan Anadolu, aynı zamanda İslamlaşmanın da temellerini atmıştır. Bölgeye gelen Türkler burada birçok yapıyla karşılaşmışlar ve yeni yaşamlarını bu yapıları görerek, bazen kullanarak devam ettirmişlerdir². Bunun yanında Orta Asya geleneklerini göç ettikleri topraklarda da sürdürmüşlerdir.

Türklerin Anadolu’da diğer kentlerde kurdukları yapı hemen hemen Beçin için de aynı olmuştur. Menteşe beylerinin Beçin’i merkez edinmeleri daha çok savunma kolaylığından kaynaklanmaktadır. Rodos’u bir süre elinde tutan Menteşeoğulları, St. Jan şövalyelerine karşı fazla duramamış, Rodos kısa süre sonra şövalyelerin eline geçmiştir. Bu sıralarda muhkem bir şehir olarak Beçin ortaya çıkmıştır³.

El-Ömeri *Mesalikü'l-Ebsar* adlı eserinde beyliğin merkezinin Muğla olduğunu belirtmektedir⁴. Buradan beyliğin merkezinin bir süreliğine Muğla’ya taşındığı anlaşılmaktadır. Askeri ve siyasi hareketliliğin fazla yaşandığı bu dönemde Orhan Bey’in Milas’tan fazla uzak olmaması gerektiği düşüncesinin aklında yer edindiği düşünülebilir⁵. Tarihi kayıtlara bakıldığında özellikle İbn Batuta’nın verdiği bilgilerden 1332 yılında Orhan Bey’in buradaki sarayda kaldığı ortaya çıkmaktadır. Beyliğin merkezinin bu tarihlerden itibaren Beçin olduğu söylenebilir⁶. İbn

¹ Mustafa Demir, “Türkiye Selçuklularında Yerleşim Yapısı,” *Türkler Ansiklopedisi*, c. 6, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), s. 324.

² Tuncer Baykara, “Selçuklu Devri Türk Şehrinin Temel Özellikleri,” *I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildiriler* (Konya: 2001), s.152.

³ P. Wittek, *Menteşe Beyliği: 13-15 İnci Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, çev. A. Ş. Gökyay, (Ankara: T.T.K., 1944), s. 68.

⁴ Şihabeddin b. Fazlullah el-Ömerî, *Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduklarım, Mesâlikü'l-Ebsar*, çev. D. Ahsen Batur (İstanbul: Selenge Yayınları, 2014), s. 160-162.

⁵ Wittek, a.g.e., 68.

⁶ Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta Tanci, *İbn Battuta Seyahatnamesi*, çev. A. Sait Aykut, c.1 (İstanbul: YKY, 2000) s. 412.

Batuta, şehrin çeşitli yapılarla ve mescitlerle donatıldığını kaydetmektedir. Yer verdiği cümlelerin birinde, Ahi zaviyesinde ağırlandığını belirtmektedir. Burada Orhan Bey'in inşa etmeye başlattığı caminin henüz tamamlanmamış olması, imar açısından şehrin kurulmakta olduğunu göstermektedir⁷.

Beçin'de ilk Türk yerleşiminin, Menteşeoğulları'nın bölgede hakimiyet kurmaya başladığı yıllara rastladığı söylenebilir. Ancak etrafı surla çevrili bir şehir düzenlemesinin Orhan Bey'in Rodos seferi sonrası meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında Orhan Bey'e atfedilen bir yapının bulunmaması onun Muğla'da uzun süre kalmadığını da göstermektedir.

Beçin'in Türkleşme süreci bahsettiğimiz şekilde gelişirken, ticari faaliyetler de gelişimlerin bir parçası olmuştur. Bu noktada en önemli konulardan birini madenler teşkil etmektedir. Antik dönemlerden beri yapılarda kullanılan madeni eserlere Beçin'de de rastlanmaktadır. Farklı toplumlara ev sahipliği yapmış olan Beçin hem kültürel hem de ticari açıdan tarihsel sürece ışık tutmuştur. Burada yapılan kazılar neticesinde bölgede çok çeşitli madeni eserle karşılaşmıştır. Madeni eserler arasında takılar, mutfak araç gereçleri, dikiş araç ve gereçleri, kapı-pencere aksamaları, aplikler, çiviler, ok ve mızrak uçları gibi eserler bulunmaktadır.

Beçin Kalesi Kazısı 2010-2020 Yıllarında Ortaya Çıkarılan Madeni Buluntular (Sikkeler Dışında) başlıklı tezimizin amacı; Beçin Kalesi kazılarında ortaya çıkarılan madeni eserlerin bir çalışma içerisinde yer alarak değerlendirilmesini sağlamaktır. Çalışma; 2010-2020 yılları arasında ortaya çıkarılmış madeni eserlerin, tek tek incelenerek hangi amaçla ne için ve ne gibi durumlarda kullanıldığı sorusuna cevap bulmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sınırı, Beçin Kalesi kazılarında 2010-2020 yılları arasında bulunan madeni eserlerin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu sınır belirlenirken farklı kazılardaki verilerden de yararlanılarak madeni buluntular arasında karşılaştırma yapılması hedeflenmiştir.

Öncelikle Beçin Kalesi'nin coğrafi konumu ve tarihçesi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölüm açıklanırken Beçin'de hangi toplumların yer aldığı, bölgeye olan katkılarının neler olduğu, ne gibi sosyo-kültürel ve siyasi durumlarla karşı karşıya kaldığı açıklanmıştır. Konumuzu ilgilendirmesi açısından Beylikler dönemi, bu bölümde geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Tezimizin ilerleyen bölümünde Beçin Kalesi'nde 2010-2020 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarına yer verilmiştir. Beçin'le ilgili yapılan ilk araştırmaların neler olduğu ve kimler

⁷ a.y.

tarafından yapıldığı anlatıldıktan sonra bahsedilen yıllar arasında çıkan madeni buluntular incelenmiştir. Bu madeni buluntuların hangi açmalar ve yapılar etrafında ortaya çıkarıldığı, yapılan kazılar çerçevesinde açıklanmıştır. Çıkan madeni eserlerin temel kimlikleri bu bölümde verilmiştir.

Tezimizin devamında kazı çalışmalarıyla birlikte ortaya çıkarılmış madeni eserler geniş bir şekilde değerlendirilmiştir. Alt başlıklar açılarak çıkan eserlerin hangi açmalarda yer aldığı, ne gibi işlevler için kullanıldığı ve nelere hizmet ettiği ifade edilmiştir. Elde edilen verilerden yararlanılarak, Beçin’de ortaya çıkarılmış madeni buluntuların kendi grupları içerisinde bir tipolojisi yapılmıştır.

Değerlendirme ve sonuç bölümünde tezin yazımı sırasında kullanılan bütün kaynaklar ve veriler dikkate alınarak genel bir sonuç çıkarılmıştır. Bu sonuçlar bilimsel olarak irdelenmiş ve farklı bölgelerde yapılan kazılarla karşılaştırılmıştır.

Çalışmamızın önemli bir bölümünü oluşturan “Katalog” başlığı altında, Beçin Kalesi kazılarında ortaya çıkarılan eserlere yer verilmiştir. Eserler burada ayrıntılı bir şekilde açıklanırken aynı zamanda benzer örnekleri ve tarih önerileri de dahil edilmiştir.

Tezimizin kaynakça bölümünde metin içerisinde atıf yapılan kaynaklar alfabetik sırayla verilmiştir. Kaynaklar içerisinde sadece modern kaynaklar yer almamış aynı zamanda ilk elden kaynaklar da kullanılmıştır. Tezimiz için gerekli olan bütün kaynaklara erişilmiştir.

Kaynakça kısmından sonra çalışmamıza ekler bölümü ilave edilmiştir. Bu bölüme gerekli gördüğümüz çizimler, resimler, grafikler ve tablolar gibi bazı unsurlar yerlerini almıştır.

1. BEÇİN KALESİNİN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

Anadolu’nun güneybatısında yer alan ve Antik dönemlerde Karia olarak anılan bölge, aynı zamanda Menteşe bölgesi olarak da bilinmektedir. Doğudan Acıpayam ovası, batıdan Ege denizi, kuzeyden Maiandros (Menderes) Nehri, Messogis (Aydın) ve Karanlık Dağları ve güneyden İndos (Dalaman) ile çevrilidir⁸. Karia Bölgesi günümüzde Muğla’nın tamamı, Aydın’ın güney ve Denizli’nin batı sınırlarını içine almaktadır. Mylasa (Milas), Stratonikeia

⁸ Oliver Henry, “Karia, Kariyalılar ve Labraunda,” *Mylasa Labraunda-Milas Çomakdağ. Güney Ege Bölgesi'nde Arkeoloji ve Kırsal Mimari* (İstanbul: Milli Reasurans Sanat Galerisi Yayınları, 2010), s. 64.

(Eskihisar) ve Halikarnassos (Bodrum) gibi önemli kentleri içerisinde barındırmaktadır. Bu noktada Karia'nın ilk başkenti Mylasa olmuş, dönemin önemli kentleri arasında yerini almıştır⁹. Milas'ın içerisinde yer alan Beçin'in antik dönemlerden beri önemli bir konum olduğu bilinmektedir.

Tarih boyunca birçok uygarlık tarafından Pezona, Berçin, Peçin, Barcin, Bercin¹⁰ gibi farklı isimlerle adlandırılan Beçin, Milas'ın 5 km güneyinde bulunmaktadır. Menteşeoğulları Beyliği'ne başkentlik etmiş olan bölgenin tarihin, yapılan kazı çalışmalarının da katkılarıyla çok eskilere dayandığı ortaya çıkarılmıştır¹¹.

Milas Müzesi'nin yaptığı çalışmalarla çıkan küp mezarlar, bölgenin tarihini Tunç Çağına kadar götürmektedir. Roma ve Bizans dönemiyle ilgili bilgiler eksiktir. Türkler yaptıkları akınlarla bölgeyi hâkimiyetleri altına almışlardır. Türk beylerinden Menteşe Bey, Beçin'de kendi adını verdiği bir beylik kurarak 13. ve 15. yüzyıllar arasında, kurduğu beyliğin çeşitli faaliyetlerde bulunmasını sağlamıştır. Cami, medrese, hamam gibi mimari yapıların yapılmasıyla, bölge hem hızlı bir şekilde Türkleşmiş hem de sosyo-kültürel ve dini açıdan farklı bir konuma gelmiştir. Ancak bir süre sonra Osmanlı'nın bu beyliğe son vermesiyle başkent olma avantajını kaybetmiş ve küçülme dönemine girmiştir¹².

Türklerden önce İslam orduları tarafından Anadolu'nun birçok akınla karşılaştığı bilinmektedir¹³. 1071 yılında Türklerin Malazgirt zaferiyle Bizans'ın yavaş yavaş Anadolu'yu kaybetmesiyle birlikte yeni bir dönem başlamıştır. 1176 yılında Myriokephalon'da Bizans İmparatoru Manuel'in II. Kılıç Arslan tarafından mağlup edilmesiyle Anadolu'da birçok beylik kurulmuştur¹⁴. 1243 yılındaki Köseadağ savaşı Selçuklu'nun otoritesini sarsmış, 1308 yılında hükümdarlık fiilen ortadan kalkmıştır¹⁵. Bu Beylikler Döneminin tam anlamıyla başladığı anlamına gelmekteydi. Bizans'ın 1261 yılında Karia'yı, 1282'de Tralles (Aydın), Nyssa'yı (Sultanhisar) kaybetmesi batı Anadolu'da Türk hakimiyetini pekiştirmiştir¹⁶. Türkler tarafından

⁹ Nuri Yavuz, *Anadolu'da Beylikler Dönemi, Siyasi, Tarih ve Kültür* (Ankara: Nobel Yayın Evi, 2010), s.32.

¹⁰ İbn Battuta, a.g.e., 411-412.

¹¹ Aşkıl Akarca, "Beçin Altındaki Eski Çağ Mezarlığı," *Belleten*, c. 35, S. 137 (Ankara: 1971) s. 1.

¹² Tuğba Diri Apaydın, "Beçin Kalesi Kazısında Ortaya Çıkarılan (2014-2021) Tek Renk Sırlı Seramik Kapların Form Özellikleri," *Sanat Tarihi Yıllığı*, S. 31 (İstanbul 2022) s. 60.

¹³ Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, (Ankara: T.T.K., 1981), s. 313.

¹⁴ Remzi Duran, "Menteşe Beyliği Mimarisi," (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1995), s. 25.

¹⁵ Gönül Öney, *Beylikler Devri Sanatı 14.-15. Yüzyıl (1300-1453)*, (Ankara: T.T.K., 1989), s. 1.

¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, (Ankara: T.T.K., 1988), s. 19.

yapılan bu fetih hareketleri Anadolu’da farklı Türkmen beyliklerinin kurulmasını sağlamıştır. Bu beyliklerin başında gelenlerinden birisi de Menteşe Beyliğidir¹⁷.

Anadolu Selçuklu (1075-1317) ve İlhanlı Devleti (1256-1336) 12. yüzyılın sonlarında bölgenin önemli varisleri halini almıştır. 13. yüzyılın sonlarıyla birlikte bölgeye Türkmen beyleri birçok akın düzenlemiş, burası üzerinde hakimiyet sağlamışlardır. Selçuklunun deniz kuvvetlerinden olan Menteşe Bey, Türklere denizden destek vererek burada bir beylik kurmayı başarmıştır. Savaşçı kimliği olan ve Mevleviliği benimseyen oğlu Mesud Bey, Rodos’u ele geçirmek için birçok sefer düzenlemiştir. Nitekim Beçin’deki Seymenlik bölgesinde bulunan mezar taşı da bu durumu doğrulamaktadır¹⁸.

Sonraki yüzyıllarda hükümdar olan Orhan Bey (1319-1344) Rodos’u fethetmek için birçok sefer düzenlemiştir; ancak onun yaptığı bu seferler amacına ulaşamamıştır. Orhan Bey’in şövalyelerin yapacağı saldırılara karşı Beçin’i inşa ettiği düşünülmektedir¹⁹.

Beçin inşa edildikten sonra kentin gelişmesinde en önemli rolü oynayan topluluklardan biri Venediklilerdir. Bu noktada Venediklilerle yapılmış olan ticaret anlaşması (1331) onlarla olan ilişkiyi arttırmıştır. Yapılan antlaşmayla taraflar arasında güvenli bir ortam sağlanarak, her iki taraf tüccarları birçok imtiyaz elde etmiştir²⁰.

Orhan Bey’in ölümünden sonra üç oğlu Muğla ve çevresini kendi aralarında bölüşmüşlerdir. Musa’nın Milas, Peçin ve Balat’a, Mehmet’in Muğla ve Çine’de, Ahmet Gazi’nin Marmaris çevresinde hüküm sürdüğü düşünülmektedir. Wittek, üç oğuldan herhangi birinin Ulu Bey unvanını aldığını söylemektedir; ancak bu unvanı kimin aldığını belirtmemektedir²¹. Demir ise Musa Bey’in 1360 yılında kardeşleriyle yaptığı savaş neticesinde Ulu Bey unvanını aldığını ileri sürmektedir²².

1390 yılında Yıldırım Bayezid (1389-1404) Anadolu’da bir düzen sağlamak ve toprakların tamamının ele geçirilmesi için bir dizi sefer düzenlemiştir. Bu seferler neticesinde Anadolu’da beylikleri ortadan kaldırmayı başarmıştır. Ancak bu tarihlerde Beçin Osmanlı himayesine girmemiştir. Kayıtlarda Ahmed Gazi’nin 1391 yılına kadar burada hüküm sürdüğü bilinmektedir. Osmanlı’nın bölgede etkinliğini gösteren en önemli yapıt Milas’ta Hoca Firuz

¹⁷ Wittek, a.g.e., 19-23.

¹⁸ Aydoğan Demir, “Beçin Tarihi,” *Beçin Definesi*, haz. Rahmi Hüseyin Ünal, Friedrich Krinzing, Michael Alram ve Şule Pfeiffer-Taş (Ankara 2015) s. 39-40.

¹⁹ a.g.e., 40.

²⁰ a.g.e., 41.

²¹ Wittek, a.g.e., 70.

²² Demir, 2015, a.g.e., 41.

Bey tarafından yaptırılan (1394) anıtsal camiden anlaşılmaktadır. Yıldırım Bayezid'in bu seferlerine karşı beylikler bir türlü karşılık verememiş fakat Timur'un yaptığı saldırılar (1204) ve Bayezid'in ele geçirilmesiyle beylikler tekrardan eski gücüne kavuşmuştur²³.

Topraklarını tekrardan ele geçiren Menteşeoğulları'nın bu son dönemleri olmuştur. Bu dönem İlyas Bey büyük bir etkinlik göstermiştir. Mehmet Bey'in oğlu olan İlyas Bey 18 yıl boyunca Ulu Bey unvanıyla beyliği yönetmiştir. Onun döneminde Balat ve Beçin önemli eserler kazanmıştır. Bu dönemle birlikte Beçin surların dışına doğru büyümeye başlamıştır. En önemli katkılarından biri Venediklilerle olan ticareti sürdürmesidir. Onlarla üç kez ticaret antlaşması yapmıştır. Onun ölümü Menteşe Beyliğinin sonunu getirmiştir. 1424 yılında Osmanlı Devleti beyliğe kesin olarak son vermiştir. Bu durum Beçin'in eski önemini kaybetmesine neden olmuştur. Bundan sonra bölge hızlı bir küçülmeye doğru gitmiştir.²⁴.

Beçin'in Osmanlı'nın eline geçmesi imparatorluk için farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle 15. yüzyılda Rodos'taki Aziz John Şövalyeleri (Hastane Şövalyeleri) ile Osmanlı arasında diplomatik sıkıntıların yaşanması Fatih Sultan Mehmed tarafından Beçin Subaşının görevlendirilmesine sebep olmuştur²⁵. Aziz John Şövalyeleri ile Osmanlı 1309 yılından itibaren ilişki kurmaya başlamış ve bu tarihten itibaren birçok mücadele yaşanmıştır²⁶.

16.-17. yüzyıllar Osmanlı için en sıkıntılı dönemlerden biri halini almıştır. Bu dönemlerde Celali isyanlarıyla mücadele eden Osmanlı birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmıştır. Anadolu'nun her tarafında isyanlar devam ederken Beçin'de bu durumdan nasibini almıştır. Çetelerin bir grubu Beçin'e girmiş ve burada baskınlar düzenlemiştir. Her ne kadar Beçin Kalesi'nde önlemler alsa da yağmalanmaktan kurtulamamıştır. Bu tarihten sonra Beçin halkı eski mahallelerini terk ederek kale içine çekilmiştir²⁷.

²³ a.g.e., 42.

²⁴ a.y.

²⁵ Nicolas Vatin, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar*, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2004), s. 147.

²⁶ Tuğrulhan Karaduman, "Rodos'un Fethinden Önce Osmanlı ve St. Jean Şövalyeleri Arasındaki İlişki," *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6 (2), (2019), s. 1028-1044.

²⁷ Demir, 2015, a.g.e., 44.

2. BEÇİN KALESİ KAZI ÇALIŞMALARI (2010-2020)

Beçin’le ilgili ilk araştırma Prof. Dr. Aşkıldil Akarca tarafından yapılan yüzey araştırmasıyla başlamıştır. Ardından Prof. Dr. Oluş Arık, Prof. Dr. Hüseyin Rahmi Ünal ile kazı çalışmaları devam etmiştir. 2010 yılında alanın kazı başkanlığını Prof. Dr. Kadir Pektaş üstlenmiştir.

2010 yılında Yelli Medresesi ve Menteşe mezarlık yol güzergahı, Ahmed Gazi Medresesi, Orhan Camii, Hankah, Kubbeli Çeşme çevresi, Emir Avlusu ve Yelli Camii içinde yapılan temizlik çalışmalarıyla başlamıştır. Kazı ise Menteşe Mezarlığı ve Yelli Medresesinde yapılmıştır. Çalışmalar sadece kazıyla sınırlı kalmamış birçok onarımda gerçekleştirilmiştir. Özellikle Yelli Medresesinde bulunan zeminin orijinal dokusu korunarak bu dokuya uygun taşlarla yeniden onarılmıştır²⁸.

Kazı sırasında birçok buluntuya ulaşılmıştır. Bu buluntular arasında sırlı ve sırsız seramikler, metal objeler, sikkeler ve yüzük gibi takı aksamaları gelmektedir. Birçoğu amorf nitelikte olan seramikler testi, çömlek tabak, çanak, gövde, dip ve ağız örneklerinden oluşmaktadır²⁹. Kazı sırasında ortaya çıkan metal buluntular arasında sikkeler, küçük levha, pul, yüzük ve çok sayıda farklı metal objeler bulunmaktadır³⁰.

²⁸ Kadir Pektaş, “Beçin Kazısı 2010 Yılı Çalışmaları,” 33. *Kazı Sonuçları Toplantısı (23-28 Mayıs 2011 Malatya)* c. 4 (Ankara 2012), s. 351, 355.

²⁹ a.g.e., 356.

³⁰ a.g.e., 357.

2012 yılında Büyük Hamam, I Nolu türbe, Ahmed Gazi Medresesi, Orhan Camii, Mültezim Evi, II Nolu türbe, Hanikah, Kızıl Han ve Kubbeli Çeşmenin çevresinde temizlik yapıldıktan sonra kazı işlemine başlanmıştır³¹.

Daha önce kazısı yapılan ve konutlardan oluşan; 1 Nolu alan, 2 Nolu alan ve 3 Nolu alanda kazılara devam edilmiştir. Bunun dışında Kızılhan, Ahmet Gazi Çeşmesi ve Yelli Medresesi ve Menteşe Mezarlığında kazılar gerçekleştirilmiştir³².

Kazı sırasında çok sayıda çoğu amorf nitelikte olan sırlı ve sırsız seramiklere ulaşılmıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde bu seramikler tek renk sırlı, Milet işi ve renkli *sgraffitto* tekniğinde olduğu anlaşılmıştır. Bazı sırsız seramik parçalarının tümlene çalışmalarıyla küp olduğu ortaya çıkarılmıştır³³.

Beş ayrı alanda yapılan kazılar birçok metal objenin ortaya çıkarılmasını da sağlamıştır. Yelli Medresesinde yapılan kazılarda demir zincir ve birçok bronz sikke, Menteşe mezarlığında 2 bakır sikke ve kurşun obje, Ahmed Gazi Çeşmesinde 9 bakır sikke, Kızıl Han'da 292 sikke, 3 Nolu açmada bronz ve gümüş sikkeler, jeton, bilezik, ısıpatula, keser, kürek, anahtar, kolye ucu, bronz kap, demir keser, bıçak, yüzük çıkan eserler arasında yerini almıştır³⁴.

2016 yılında genel bir temizlik çalışmasının ardından kazı işlemlerine başlanmıştır. Kazılar Seymenlik Kapısı'ndan başlayarak batı yönünde uzanan surun kuzeyinde BD60, BE60, BF60 ve BF59 isimli açmalarda gerçekleştirilmiştir³⁵.

Kazılar sırasında amorf nitelikte birçok sırlı ve sırsız seramiğe ulaşılmıştır. Seramikler kırmızı ve beyaz hamurlu olmak üzere günlük ihtiyaçlara cevap veren yapıdadır. Ayrıca 1 pişmiş toprak ağırşaga da rastlanmıştır³⁶.

Kazı sırasında çok sayıda metal objeye de ulaşılmıştır. Bu metal objeler arasında çok sayıda sikke, ok uçları, yüzükler, kolye ucu, çan, anahtar, işlemeli obje ve aplik gelmektedir. Ortaya çıkarılan yüzük ise tümüyle sağlam olması açısından dikkat çekicidir. Bulunan sikkeler ağırlıklı olarak Menteşe Beyliği'ne ve 14.-15. yüzyıla ait anonim sikkelerdir³⁷.

³¹ Kadir Pektaş, "Beçin Kalesi 2012 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları," 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı (27-31 Mayıs 2013 Muğla)*, c. 3 (Muğla 2014), s. 313.

³² a.g.e., 313-314.

³³ a.g.e., 320.

³⁴ a.g.e., 321.

³⁵ Kadir Pektaş, Selda Cirtil ve Erbil Cömertler Aktuğ, "Beçin Kalesi Kazısı 2016 Yılı Kazı ve Envanter Çalışmaları," 39. *Kazı Sonuçları Toplantısı (22-26 Mayıs 2017 Bursa)* c. 1 (Bursa 2018), s. 239.

³⁶ a.g.e., 241-242.

³⁷ a.y.

2017 yılında alanın genel temizliği yapıldıktan sonra Seymenlik Kapısı civarı ve İç Kale’de kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. BG58, BG59, BG60 ve BF59 açmalarında kazılar yapılmıştır. BF59 ve BG60 plan karelerinde çalışmalara yoğunluk verilmiştir. İç Kale’de ise CV53 plan karesinde kazı yürütülmüştür³⁸. Kazının dışında koruma ve onarım çalışmalarına da devam edilmiş ve bu doğrultuda Yelli Camii’nde sağlamlaştırmalar, karşılama merkezi yanındaki surlar ve Kaleönü Çeşmesi projesi tamamlanmıştır³⁹.

Kazılar sırasında birçok seramik ve metal objeye erişilmiştir. Bu seramikler Kalkolitik, Bizans ve Beylikler dönemine aittir. Yoğun bir şekilde sırsız seramiğe ulaşılrken bu seramikler pişirme kabı, tava, maşrapa, testi, ibrik ve sürahi gibi günlük kullanım eşya grubundandır. Ancak seramiklerin Milet işi olanları tabak ve kaselerden oluşmaktadır. Kazı sırasında ulaşılan seramikler *sgraffitto* tekniğinde bezemeli, tek renkli, astar kazıma veya astar üzerine boyalı kazıma şeklindedir⁴⁰. Ortaya çıkarılan metal objeler ise sikkeler, günlük kullanım eşyaları, kapı aksamaları, süs eşyaları ve tarım savaş aletlerinden oluşmaktadır⁴¹.

2018 yılında genel bir alan temizliği yapıldıktan sonra kazı çalışmaları Yelli Çamii Çevresi ve Hazire, Seymenlik Kapısı Yakınında yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda dikkat çekici olan AH-80 plan karesinde aileye özel iki defin alanına rastlanmasındır. Burada bulunan mezar taşı parçasına Anadolu’da benzerlerine az rastlanmaktadır. Buranın İslam öncesi ölü gömme gelenekleriyle bağlantılı olduğu tahmin edilen tonoz örtü düzenine sahip olduğu düşünülmektedir. Hazire alanında yapılan kazı sırasında ise amorf nitelikte seramik parçalarına, çivilere, sikkelere ve tanımlanamayan metal objelere rastlanmıştır⁴².

Seymenlik kapısı önünde yeni alanlar açmak için kazılara devam edilmiştir. Bu hususta BG59, BG60, BH59 ve BH60 plan karelerinde kazı çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca mevsim koşulları el verdiği sürece BG58, BI58 ve BI59’un bir kısmına devam edilmiştir. Burada kazı yapılmasındaki amaç sokak dokusunun ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Yapılan kazılar sırasında amorf nitelikte sırlı ve sırsız seramiklerin dışında etütlük seramik parçaları, çiviler, sikkeler, cam parçaları, hayvan kemikleri ve metal parçaları bulunmuştur⁴³.

³⁸ Kadir Pektaş, Saim Cirtel ve Banu Büyükgün, “Beçin Kalesi 2017 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları,” 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı (07-11 Mayıs 2018 Çanakkale)* c. 2 (Ankara: 2019), s. 509.

³⁹ a.y.

⁴⁰ a.g.e., 510.

⁴¹ a.g.e., 511.

⁴² Kadir Pektaş, Saim Cirtel ve Banu Büyükgün Çelebi, “Beçin Kalesi 2018 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları,” 41. *Kazı Sonuçları Toplantısı (17-21 Haziran 2019 Diyarbakır)* c. 3 (Ankara: 2020), s. 23-24.

⁴³ a.g.e., 24-25.

Kazının dışında restorasyon ve Konservasyon işlemleri de devam etmiştir. Bu hususta Yelli Camii, Karapaşa Medresesi ve Surların konservasyonu için çalışmalar gerçekleştirilmiştir⁴⁴.

2019-2020 yıllarında sokak dokusunun tam olarak belgelenmesi için Seymenlik Kapısı'nın kuzey batısında kalan BG58, BG59, BG61, BH57-58 ve BI56-57-58 plan karelerinin temizliği yapıldıktan sonra kazılar gerçekleştirilmiştir⁴⁵.

İç Kalede de bu yıllarda çalışmalara devam edilmiştir. CV52, CV53, CY52 plan karelerinde kazılar yapılmıştır. Seviye indirme çalışmaları esnasında güneydeki mekânın bodrum kısmının sarnıç olduğu anlaşılmıştır⁴⁶.

Yapılan kazılar esnasında birçok buluntuya rastlanmıştır. Bu buluntular arasında birçok sırlı-sırsız seramik, çeşitli metal objeler ve sikkeler gelmektedir. Çıkan seramiklerin bazıları (özellikle İç Kale) Geç Geometrik döneme kadar gitmektedir. Bulunan seramikler günlük ihtiyaca cevap veren kırmızı veya beyaz hamurlu ve farklı tekniklerde yapılmış niteliktedir. Kazılarda ortaya çıkarılan bronz ve gümüş sikkeler farklı uygarlıklara tarihlendirilmektedir. Ele geçirilen metal objeler günlük ihtiyaçlara cevap veren kapı aksamaları, süs eşyaları ve savaş aletleri olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁷.

⁴⁴ a.y.

⁴⁵ Kadir Pektaş, Selda Cirtil, Saim Cirtil ve Banu Çelebi, "Beçin 2019-2020 Yılları Kazıları," *2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları* c. 3 (Ankara 2022), s. 7.

⁴⁶ a.g.e., 8.

⁴⁷ a.g.e., 8-9.

3. BEÇİN'DE MADEN ve BEÇİN KALESİ KAZISI METAL BULUNTULARI

Beçin'de maden bölümüne geçmeden önce madencilik hakkında geçmişten günümüze kısa bir bilgi vermek gerekir. İnsanoğlunun tarihsel süreç içerisinde birçok devrim geçirdiği bilinmektedir. Zamanla çoğu şeyi keşfeden insanoğlu toplumsal yaşamını kolaylaştırmıştır. Bu noktada Neolitik Çağ insanoğlunun uygarlaşmaya başladığı en erken dönem olmuştur. Bu dönemle birlikte insanlar çeşitli çanak çömlek, saklama kapları ve ürünlerini depoladığı bir çağa girmiştir. Bunun yanı sıra araştırmacılar maden kullanımının bu dönemle birlikte ortaya çıktığını savunmaktadır⁴⁸. Özellikle ateşin sadece gıda ve ısınma amacının dışında farklı alanlarda da işlevsel hale getirilmesi bu dönemle başlamıştır. Bu noktada en önemli yeri madenlerin kullanılması olmuştur⁴⁹.

Kalkolitik Çağ'la beraber bakır gibi madenler işlenmeye başlanmış ve birçok kullanım amacı içerisinde yer almıştır. Yerleşik hayata geçilmesi, ticaretin gelişmesiyle birlikte bu madenler farklı işlevlerde ele alınıp toplumlar arasında alışveriş aracı olarak da değerlendirilmiştir. Diyarbakır Çayönü, Mersin Yümüktepe ve Malatya Değirmentepe gibi yerlerin varlığı dönem içerisinde farklı madeni unsurların alışverişinin olduğunu göstermektedir. Balta, iğne, mühür gibi buluntular bu durumu kanıtlar niteliktedir⁵⁰.

Tunç Çağının sonlarına doğru (M.Ö. 4000) özellikle tekniksel açıdan maden kullanımı daha sistematik bir hal almıştır. Döküm tekniği bu dönemin nasıl bir ilerleme kaydettiğini gösteren en önemli unsurdur. Eridiği zaman kalıptan rahatlıkla çıkan tunç, dönemin insanların kullandığı en önemli madenler arasında yerini almıştır⁵¹. Özellikle bu maden silah yapımı için en rahat işlev gören madenler arasında yerini almıştır. Anadolu'nun birçok yerinde ele geçen buluntular bu dönem maden sanatının ne seviyeye geldiğini göstermektedir. Hasanoğlu, Kayapınar, Alacahöyük ve Alishar gibi merkezler bunu kanıtlamaktadır⁵².

Bu gelişmeler insanoğlunun zamanla nasıl bir devrim gerçekleştirdiğini açıkça önümüze sermektedir. Anadolu'da özellikle Frig, Lidya ve Urartu gibi uygarlıklar madeni çok iyi bir şekilde kullanmış ve hem bu madenlerin kullanımdaki işlevselliğini arttırmış hem de sanatsal

⁴⁸ Oktay Başak, "Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde Bulunan Türk-İslam Dönemine Ait Bir Grup Madeni Eser," (Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2004), s. 13.

⁴⁹ Ülker Erginsoy, "Maden Sanatı," *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.2 (İstanbul: Yem, 1997), s. 1140.

⁵⁰ Başak, a.g.e., 22.

⁵¹ Erginsoy, a.g.e., 1142.

⁵² Başak, a.g.e., 15-16.

olarak gelecek nesillere birçok kültür mirası bırakmışlardır. Bu uygarlıklar demir, altın, bakır, gümüş gibi madenleri farklı amaçlarda ele almışlardır⁵³.

Helenistik dönemle birlikte Akdeniz ve Ortadoğu kültürlerinin senteziyle birlikte heykel, küçük plastik eserler ve takılarda birçok maden kullanılmıştır⁵⁴. Roma ve Bizans'la birlikte maden kullanımı farklı bir boyut almaya başlamıştır. Özellikle Bizans'ta maden, liturjinin önemli bir parçası halini almaya başlamıştır. Paten, kalıs, kaşık, ibrik, trulla, buhurdan, haç ve çeşitli haç kaideleri maden kullanımını gösteren örnekler arasındadır⁵⁵.

İslam dünyasına gelindiğinde gerek yapım gerekse süsleme teknikleri açısından maden sanatının birçok örneği karşımıza çıkarmaktadır. Bu noktada Eyyubiler, Memlükler, Zengiler ve Selçuklular hem sanatsal hem de işlevsel olarak madenleri iyi bir şekilde değerlendirmişlerdir⁵⁶. Maden sanatıyla ilgili olarak diğer topluluklara oranla daha az eser sunan Anadolu Selçuklu, pirinç ve tunçtan eserler ortaya koymuş ve bunun dışında farklı madenlerden ziynet eşyaları da yapmışlardır⁵⁷. Ayrıca bu eserler işlevsel olmalarının yanı sıra Orta Asya kültürünün etkilerini yansıtmaları, toplumun bu topraklarda var olduğunu kanıtlamaları açısından önemli bir yer edinmiştir⁵⁸.

Beylikler döneminde maden açısından dikkate değer Beyliklerden biri Candaroğulları olmuştur. Beyliğin toprakları arasında bulunan Kastamonu Küre'de zengin bakır madenleri yer almaktaydı. Bu maden özellikle kap-kacak yapımı esnasında oldukça fazla kullanılmıştır. Ayrıca bu maden Selçuklu, Beylikler ve Erken Osmanlı dönemlerinde askeri ve birçok sosyal alanda değerlendirilmiştir⁵⁹.

Menteşe Beyliği'nin başkenti olan Beçin'de çeşitli madenlerin olduğu bilinmektedir. Özellikle bu madenler arasında simli kurşun, demir ve zımpara madeni gelmektedir⁶⁰. Bu noktada yapılan kazılar neticesinde geçmişten günümüze bölgede birçok maden eserlerin varlığı tespit edilmiştir. Beçin'de ilk olarak Aşkıldil Akarca'nın 1970'lerde yaptığı yüzey araştırmasında

⁵³ Altan Çilingiroğlu, *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı* (İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, 1997) s. 107-120.

⁵⁴ Altan Türe, *Dünya Kuyumculuk Tarihi -I- Eski Çağlardan Orta Çağa*, c. 1 (İstanbul: İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları, 2011) s. 19.

⁵⁵ Meryem Acara, "Bizans Maden Sanatında Dini Törenler Sırasında Kullanılan (Liturjik) Eserler," (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1997), s. 1-7.

⁵⁶ Erginsoy, a.g.e., 1144.

⁵⁷ Ufuk Elyiğit, "Türk İslam Dönemine Ait Şanlıurfa Madeni Mutfak Kapları," (Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2008), s. 15.

⁵⁸ Erginsoy, a.g.e., 1144-1146.

⁵⁹ Oktay Belli ve Gündoğ, İ. Kayaoğlu, *Anadolu'da Türk Bakırcılık Sanatının Gelişimi* (İstanbul: Sandoz Kültür Yayınları, 1993), s. 14-16.

⁶⁰ Mehmet Temel, "Atatürk Döneminde Muğla Madenlerinin İmtiyaz, Devir ve Ferağ Muameleleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (37) (Konya 2015), s. 6.

maden eserlerin ilk örnekleri resmi olarak kayıt altına alınmıştır. Bu eserler arasında fibulalar gelmektedir. Bu fibulalar üçgeni bilye veya boncuk şeklinde kalınlaştırılmış, başı yassı ve başı sivri şeklindedir. Diğer madeni eserler arasında demirden yapılmış mızrak ucu ve bıçaklar gelmektedir⁶¹. Prof. Dr. Oluş Arık'ın sistematik bir şekilde 1980'li yıllarda başlattığı kazılarla birlikte bölgede birçok madeni eser bulunmaya devam edilmiştir. Bu buluntular arasında bakır bilezik parçaları, yüzük, makas gibi madeni eserler gelmektedir⁶². Bu sistematik kazılar 1995-2009 yıllarında Prof. Dr. Hüseyin Rahmi Ünal tarafından yürütülmüştür. 2010 yılıyla birlikte Prof. Dr. Kadir Pektaş başkanlığında kazılar sürdürülmektedir.

2010 yılında Prof. Dr. Kadir Pektaş başkanlığında Yelli Medresesi ve mezarlık kazılarında birçok madeni eser ortaya çıkmaya devam etmiştir. Bu eserler arasında sikkeler, metal objeler, yüzük ve takı gibi eserler gelmektedir. Özellikle sikkeler bakır, gümüş, altından yapılmıştır⁶³. 2012 yılında beş ayrı alanda yapılan kazılar neticesinde birçok metal buluntuya rastlanmıştır. Bu buluntular arasında zincir, çok sayıda sikke, jeton, bilezik, kurşun, kapı süsü, bel küreği, yüzük, kolye, keser, kapı kilit aksamı ve çeşitli metal objeler gelmektedir. Bu metal objeler bakır, bronz, gümüş, demirden yapılmıştır⁶⁴. 2016 yılında yapılan kazılarda metal objelere rastlanmaya devam edilmiştir. Yapılan kazılarda birçok sikke, ok uçları, yüzükler, kolye ucu, kemer tokası, çan, anahtar, aplikler ele geçirilmiştir. Yine bu eserler demir, bronz, bakır gibi madenlerden yapılmıştır⁶⁵. 2017, 2018, 2019, 2020 yıllarında yapılan kazılarda daha çok günlük kullanılan metal objeler, sikkeler, kapı aksamları, tarım ve savaş aletleri bulunmuştur⁶⁶.

Yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkan metal objeler neticesinde Beçin'de birçok madenin kullanıldığı görülmektedir. Demir, bakır, bronz, gümüş ve altın gibi madenler birçok araç gerecin ve süs eşyalarının ana maddesi halini almıştır. Bu madenler işlenirken yerel atölyeler dışında çevre bölgelerden gelen madenlerde kullanılmıştır. Bu Beçin'de ticaretin yoğunluğunu gösteren önemli bir unsurdur. Bu madenler hem yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamış hem de ticaretin önemli bir eşiğini oluşturmuştur. Nitekim Venediklilerle yapılan ticaret antlaşması Menteşe Beyliğiyle olan birçok alışverişin gelişmesine neden olmuştur⁶⁷. Bu ticaret antlaşması

⁶¹ Akarca, a.g.m., 13, 21.

⁶² M. Oluş Arık, "Peçin Kalesi ve Kenti Örenlerindeki 1982 Yılı Çalışmaları", *V. Kazı Sonuçları Toplantısı, (İstanbul 23-27 Mayıs 1983)*, (Ankara: 1984), s. 310-312.

⁶³ Pektaş, 2012, a.g.e., 356-361.

⁶⁴ Pektaş, 2014, a.g.e., 321.

⁶⁵ Pektaş, Cirtil ve Aktuğ, 2016, a.g.e., 241-242.

⁶⁶ Pektaş, Cirtil ve Büyükgün, 2019, a.g.e., 511; Pektaş, Cirtil ve Çelebi, 2020, a.g.e. 27; Pektaş, Cirtil, Cirtil ve Çelebi, 2022, a.g.e., 8-9.

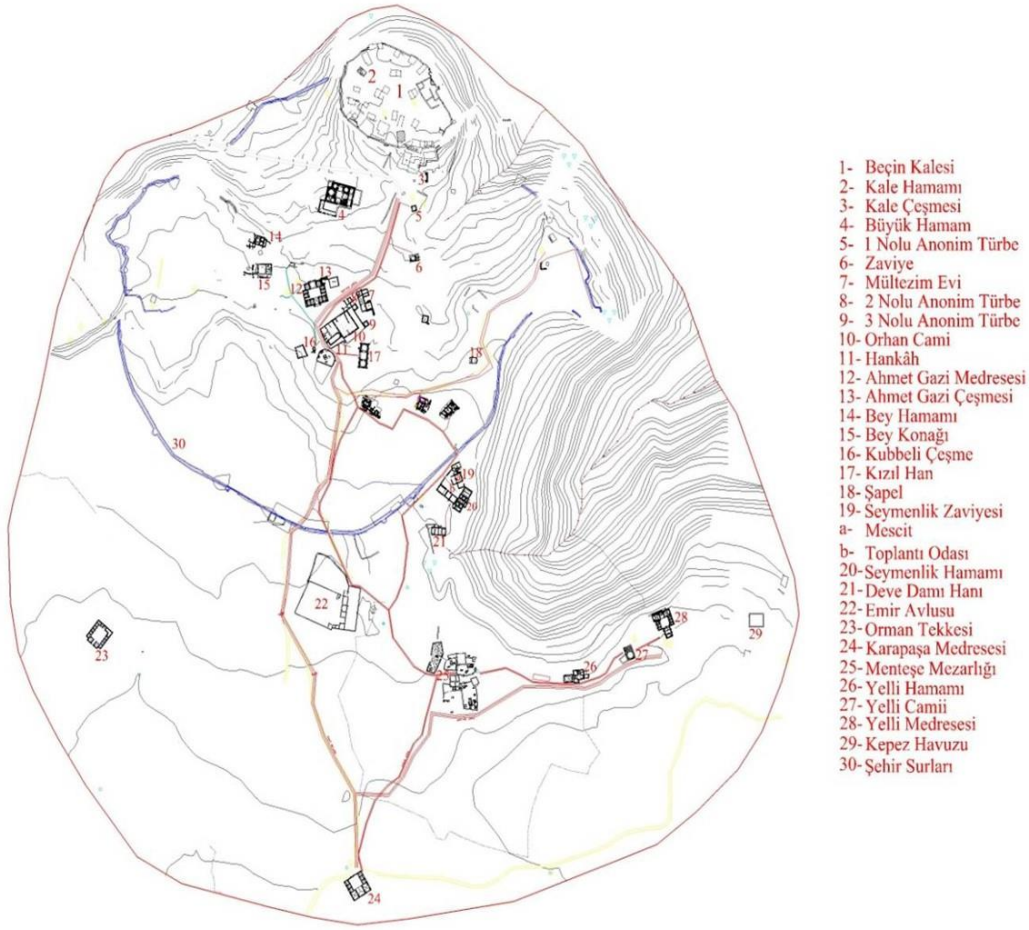
⁶⁷ Demir, 2015, a.g.e., 41.

sayesinde iki topluluk arasında birbirlerine bazı imtiyazlar verilmesi sağlamıştır. Örneğin borcu olan bir Venedikli için başkası suçlanmamış ve tutuklanmamıştır⁶⁸. Bu gibi durumlar ekonomik gelişmelerin önünü açmıştır.

Kullanılan madeni eserlere baktığımızda (sikkeler hariç) genel itibariyle günlük kullanım araçları olduğunu görmekteyiz. Bu metal objeler yerel halkın ihtiyacını karşılamakta önemli bir görev üstlenmiştir. Bu objeler arasında yüzükler, kolyeler, bıçaklar, bilezikler, zincirler, anahtarlar, aplik gibi eserler yer almaktadır.

Şehir yapılanması İç Kale, Sur içi ve Sur dışı olmak üzere üç bölgeye ayrılan Beçin Kalesi metal buluntuları; Yelli Külliyesi, Menteşe Mezarlık çevresi, Ahmed Gazi Medresesi, Orhan Camii, Hankah, Emir Avlusu, Kızıl Han, Kubbeli Çeşme çevresi, Anonim türbeler, Büyük Hamam, Ahmed Gazi Çeşmesi çevresi ve İç Kale içerisinde yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkarılmıştır.

⁶⁸ a.g.e., 55.

Res. 1: Beçin Kalesi Vaziyet Planı (B.K.B.A.)

Bu bölümde Beçin’de yapılan kazılarda ortaya çıkarılmış madeni eserler on başlık altında verilmiştir. Her başlık kendi içerisinde değerlendirilmiştir. İlk olarak aşağıda takılar hakkında bilgiler ortaya konacaktır.

3.1. Takılar

Geçmişten günümüze insanoğlu kadın erkek demeden her zaman bir çeşit süslenme veya kimlik belirleme aracı olarak takıları kullanmıştır. Antik Çağ ile ilgili olarak madenleri işleyecek (kuyumculuk atölyeleri) bilgilere, yazılı kaynaklardan başka çeşitli plastik sanatlarda ve fresklerde görebilmekteyiz. Örneğin Mısır’daki bir mezar freskinden Bronz Çağ kuyumculuğu hakkında bilgilere ulaşmaktayız⁶⁹. Yine Pompeii’deki bir freskte görülen kuyumcu atölyesinde bir usta ve Eros’un varlığı bu durumu ortaya koyan diğer bir örnek arasında yer almaktadır. Bu

⁶⁹ J. Anderson Black, *A History of Jewelry: Five Thousand Years* (New York: Park Lane; Distributed by Crown Pub., 1981), s. 20.

hususla kaynakların bize gösterdiği yazılar doğrultusunda kullanılan araç gereçler arasında taş örs, metal, çekiç, keskiler, maşa, perdah için çeşitli taşlar, terazi, pişmiş toprak ve taştan kalıplar yer almaktadır⁷⁰.

Takıların oluşumunda birçok unsuru düşünmek gerekmektedir. Nitekim takılar üretildikleri malzeme, yapım tekniği, dönem ve çağın teknolojisine göre değişmektedir. Erken dönem toplumları topladıkları hayvan kemikleriyle bir dizi takı üretmişlerdir. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçmesiyle ticaret ve teknolojinin gelişmesi aynı zamanda madenin işlenmesini sağlamış ve ardından bunun takı olarak kullanılmasına vesile olmuştur⁷¹.

Bir dizi medeniyete ev sahipliği yapmış olan Anadolu’da en önemli eserler bırakan imparatorluklar arasında Bizanslılar gelmektedir. Bizans madeni sanat eserleri yapılırken sadece günlük yaşamı etkilememiş aynı zamanda eserler dini açıdan değerlendirilmiştir. Yapılan eserler liturjinin bir parçası olarak yerini almıştır⁷².

Büyük Selçuklular dönemiyle birlikte takılarda en çok kullanılan madenler altın, gümüş ve bronz olmuştur. Kullanılan madenler içerisinde altın sultanların simgesi halini almıştır. Ancak bu dönemle ilgili olarak günümüze ulaşan veriler kısıtlıdır. Selçuklu Dönemiyle ilgili en önemli örneklerden biri British Museum’da bulunmaktadır. Bu eser gümüş tokalarla bezenmiş bir kemerdur (Res. 2)⁷³. Anadolu Selçuklu dönemiyle ilgili olarak benzer bir durum söz konusudur. Altın ve gümüş takılardan günümüze ulaşan birkaç örneğe erişilmektedir. Delik-işi ve yaldız bezemeye yapılan gümüş kemer tokaları bunlara örnek olarak verilebilir⁷⁴.

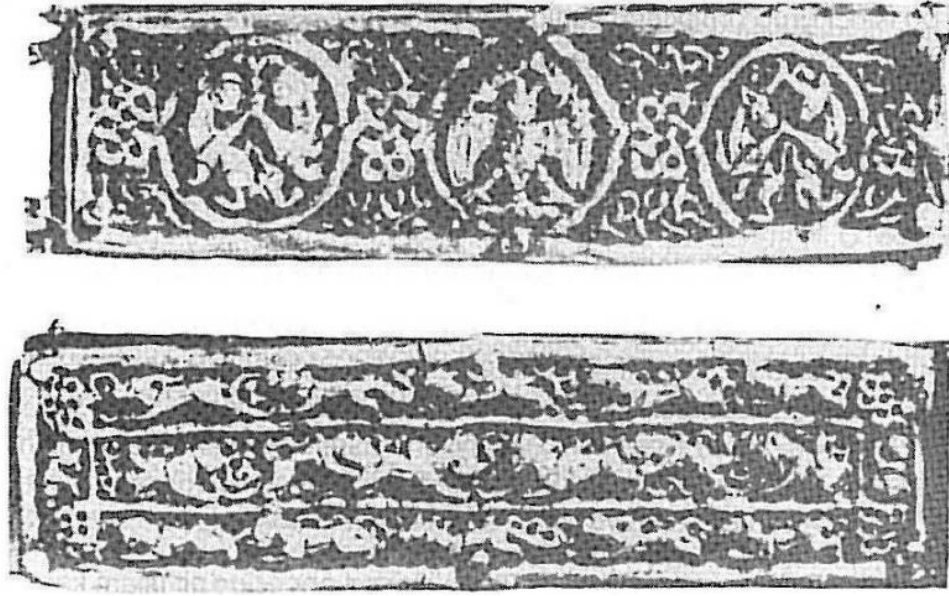
⁷⁰ Reynold Alleyne Higgins, *Greek and Roman Jewellery* (London: Methuen, 1980), s. 11, 18.

⁷¹ Müjgan Emre Eroğlu, “Ege Üniversitesi Etnografya Müzesinde Bulunan Takıların Teknik ve Tasarım Özelliklerinin İncelenmesi,” (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013), s. 16.

⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. Acara, a.g.e.

⁷³ Gönül Öney ve Ülker Erginsoy, “Maden Sanatı”, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları* (Ankara: Doğu Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti, 1992), s. 193.

⁷⁴ Şerife Özudoğru, “Anadolu’da Erken Tunç Çağından Günümüze Gümüş Takıların Tarihi Gelişimi İçinde Alpu Takılarının Değerlendirilmesi,” *Anadolu Sanat Dergisi* 2, (1994), 131.

Res. 2: Gümüş kemer tokaları, 13. yüzyıl ilk yarısı, Artuklu bölgesi, Londra British Museum (Öney, 1978, s. 196).

Osmanlı döneminde maden işleme tekniklerinin çoğu denenmiştir. Bu dönemim en favori madeni gümüş olmuştur. Erken Osmanlı döneminde Konya, Van, Sivas, Erzurum, Edirne, Bursa, Diyarbakır ve Tokat'ta gibi illerde çokça işlenirken daha sonraki yıllarda İstanbul merkez haline gelmiştir⁷⁵.

Beçin'de yapılan kazılar neticesinde yukarıda bahsettiğimiz topluluklara ait birçok metal takı objesi bulunmuştur. Bu eserler arasında yüzükler, kolyeler, bilezikler ve kemer tokaları yer almaktadır.

3.1.1. Yüzükler

İnsanoğlunun önemli süs eşyalarından biri olan yüzükler, süs eşyası olmasının dışında geçmişten günümüze çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılmışlardır. Bu kullanım amaçları arasında mühür, amulet, zehir taşımak, asalet ve rütbe belirtileri, nişan ve evlilik, tedavi, dinsel, anahtar amacı taşımak gelmektedir⁷⁶. Ayrıca yüzükler her toplum içerisinde giyilen elbise ve diğer takıların estetik kaygılarının tamamlanmasında önemli bir araç görevi görmektedir. Bazen ellere kimi zamanda ayak parmaklarına takılan yüzükler farklı biçimlerde üretilmişlerdir. Düz

⁷⁵ a.g.m., 132-133.

⁷⁶ Jülide S. Yinesor Demir, "Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları", (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, 2008), s. 5-11.

halka olan yüzüklerin üst tarafı genişletilerek yüzük kaşı denilen form yaratılmıştır. Bu bölüm çeşitli figürlerle bezenilmektedir⁷⁷.

Tunç Çağı'nda üretilen yüzükler genel itibarıyla altındandır. Bu yüzüklerin oval bir kaşı bulunmaktadır. Benzer form Geometrik dönemde de devam etmiştir. Arkaik dönemde pendant olarak takılan kazıma tekniğiyle ele alınmışlardır. İnce yuvarlak kesitli ve kaşı ince yaprak şeklinde yapılmış yüzükler bu dönemde en yaygın form olarak kullanılmıştır. Helenistik döneme doğru gelindiğinde kaş halkanın üzerine U biçiminde yapılmışlardır. Erken Roma dönemiyle birlikte geniş halkalı ve geniş oval formlu yüzüklerin üretimine başlanmıştır. Geç Roma Dönemi'nde ise konik kaşlı, ince halkalı, dışı çokgen içi yuvarlak halkalı yüzükler ortaya çıkmıştır⁷⁸.

Bizans Dönemi'nde çoğu yüzükte kil ve balmumu üzerine desenler yapılarak kaş kısmına yapılmışlardır. Bu dönemde yüzükler iki tipte ele alınmışlardır. İlk tipte yüzüklerin içine cam veya değerli taşlar kakılmakta, oval ya da dikdörtgen şeklin üretilmektedir. İkinci tipte cam ve değerli taşlar kullanılmayarak oval formlu, ince yassı kesitli metal yüzük kaşının kendisi bir bezeme olarak yapılmaktadır. En erken örnekleri 4.-6. yüzyıllar arasında görülmektedir. Bazı yüzüklerde Hz. İsa, Hz. Meryem gibi dinsel sembolik figürlerin varlığı bu formlu yüzüklerin üzerlerine bezenilmektedir⁷⁹.

Selçuklu Dönemi'nde de yüzük yapımına ve kullanımına devam edilmiştir. Bu dönem yüzüklerinde yukarıda da bahsettiğimiz ikinci tip yüzüklerin yapımının varlığı yoğun olarak görülmektedir. Selçuklularda bu yüzüklerin üzerine kazıma tekniği ile çeşitli geometrik ve hayvan figürleri yapılmıştır. Bunun dışında ok atmak için yapılan yüzüklerin ön yüzleri geniş çaplı bazen ucu sivri şekilde yapılmış zihgir yüzükler üretilmeye başlanmıştır. Benzer şekilde bu yüzüklerde çeşitli geometrik ve hayvan figürleriyle bezenmiştir⁸⁰.

Osmanlı Dönemi'nde çeşitli yüzüklerin yapıldığı bilinmektedir. Bu dönemde el parmaklarının çoğuna takılan yüzüklerin varlığı artmaya başlamıştır. Dönemin en farklı yüzüklerinden biri ok atmak için kullanılan zihgir yüzükleridir. Bunun dışında ametist ve yeşim gibi değerli taşlarla

⁷⁷ F. R. Işık Bingöl, *Antik Takılar, Anadolu Medeniyetleri Müzesi* (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1999), s. 35.

⁷⁸ Nuray Özgülnar, "Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar," (Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007), s. 57-58.

⁷⁹ Çakmakçı, 2017, a.g.e., 50-51.

⁸⁰ Selçuklu Uygarlığı Müzesi, c. 2, s. 234-247.

yapılmış mühür yüzükleridir. Genel olarak Osmanlı yüzükleri tek taşlı divanhane çivisi modellerinden oluşmuştur. Bu yüzük türleri ayrıca bilezik ve kolyelerde sıkça kullanılmıştır⁸¹.

Anadolu’da yapılan kazılar sonucunda birçok yüzük ele geçirilmiştir. Beçin’de bu bağlamda zengin buluntular içerisinde kendine yer bulmuştur. Tez kapsamında belirtilen yıllarda yapılan kazılar neticesinde 20 adet yüzüğe ulaşılmıştır. Bu yüzüklerden 7’si bakır, 2’si gümüş ve 11 tanesi ise bronzdur. Eserlerden 9 adeti kırık diğerleri ise sağlam durumdadır. Bu yüzükler 4 farklı tip olarak gruplandırılmıştır.

Birinci tip; kaşlı olanlar (**A1.-A12.**), ikinci tip; yüzük taşı farklı malzemeden olanlar (**A13.-A18.**), üçüncü tip; halka formu taşı olanlar (**A19.**) ve dördüncü tip; halka formu süslemeli (**A20.**) olmak üzere ayrılmışlardır. Bu gruplandırmaya göre yüzükler, değerlendirme başlığı altında detaylı incelemeye alınmıştır.

3.1.2. Kolye Ucu ve Boncuk

2010 ve 2020 yılları arasında Beçin’de 4 adet kolye ucu ele geçirilmiştir. Bu kolyeler arasında 2015 tarihinde bulunan **A23.** katalog numaralı eserde, bir adet dişin gümüş malzemeden oluşan bir kılıfa geçirilerek takı unsuru haline getirildiği görülmektedir. Bu diş vahşi bir hayvana ait olabilir. 2011 yılında bulunan **A22.** numaralı gümüş kolye ucu ise eşkenar dörtgene benzer bir formda üretilmiştir ve içerisinde kabartmalı bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Üzerindeki deliğin desen ile aynı yöne bakmasından dolayı öncelikle başka bir halkaya geçirilip ardından kolyeye takılmış olmalıdır. **A24.-A25.** numaralı kolye uçları bronz malzemeden üretilmiş ve ajur teknikli bir süslemeyle kompozisyon oluşturulmuştur.

A21. numaralı boncuk yaklaşık 7-8 mm uzunluğundadır. Bombeli formu, iki ucu delikli olan bu boncuğun dış yüzeyine nervürlü bir tasarım işlenmiştir. Bronz malzemeden elde edilmiş boncuğun üzerinde yaldızlı kaplamadan kalma izler bulunmaktadır.

3.1.3. Bilezikler

Bir süs eşyası olarak tasarlanan bilezikler çeşitli dönemlerde farklı amaçlar için de kullanılmıştır. Nitekim bu takılar bazen ritüel bir özellik taşımış bazen mezar buluntusu,

⁸¹ Rezzan Bora, “19.Yüzyıl Osmanlı Resim Sanatında Kullanılan Takılar,” (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, 2013), s. 52.

tanrılara sunu, imtiyaz göstergesi bazen de zenginlik göstergesi açıdan yapılmıştır. Yapılan bilezikler Anadolu'nun birçok kültüründe kendine yer bulmuştur. Anadolu'daki en erken örnekleri arasında Körtik Tepe, Hallançemi, Aşıklı Höyük gelmektedir. Yine çeşitli kayalarından veya mermerden yapılmış bilezikler Kanlıtaş Höyük, Norşuntepe, Tülintepe, Malatya-Arslantepe ve Bakla Tepe'de kazılar sonucu ortaya çıkan örnekler arasındadır. Urartular⁸², Hititler, Akamenidler ve Helenistik dönemlerde metal bileziklerin varlığına rastlanmaktadır. Helenistik dönem metal takıları olan burgulu ya da hayvan başlı bilezikler Roma Dönemi'nde sıklıkla ele alınmıştır⁸³.

Bizans dönemine gelindiğinde bilezikler daha çok camdan üretilmiştir. Özellikle Amorium kazıları⁸⁴, Ödemiş Müzesi Koleksiyonu⁸⁵, Berna Oğuz Koleksiyonu⁸⁶, Samsat kazıları⁸⁷ Gevale Kalesi'nde⁸⁸ bu örnekler görülmektedir. Bunların dışında Sivas Divriği'de yapılan kazılarda tamamı bakır olan 5 adet bilezik ele geçirilmiştir⁸⁹. Bu süsleme unsurunun yapımına Selçuklu döneminde de devam edilmiştir. Bu bilezikler madeni ve camdan üretilmişlerdir. Nitekim Kubad Abad kazılarında ortaya çıkarılan cam bileziklerinin bir kısmı Anadolu Selçuklu dönemine (13. yüzyıl) tarihlendirilmektedir⁹⁰. Aksaray Melik Mahmud Gazi Hangahı, Gevale Kalesi ve Alaaddin Tepesi kazıları Anadolu Selçuklu dönemine ait diğer cam buluntulara örnektir⁹¹. Osmanlı döneminde en güzel bileziklerin en güzel örnekleri Elazığ'da bulunan Harput kazılarında ele geçirilmiştir. Yapılan kazılar sonucu iki adet cam fırını ve birçok cam

⁸² Davut Yiğitpaşa, "Arkeolojik Veriler ve Müze Buluntuları Işığında Urartu Madeni Bilezikleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9(42) (2016), s. 999-1017.

⁸³ Ramazan Gündüz ve Mehmet Tekocak, "Akşehir Müzesi'nde Bulunan Metal Bilezikler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 40 (Konya 2018), s. 131.

⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Atilla Tekin, "1998-2009 Yılları Arasında Amorium Antik Kenti Kazılarında Bulunan Geç Roma-Bizans Cam Bilezikleri," (Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, 2019).

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi bkz. Zeynep Çakmakçı, "Ödemiş Müzesi Koleksiyonundaki Bizans Dönemi Boyalı Cam Bilezikler", *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 16, (2017).

⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Tümay Hazinedar Coşkun, "Berna Oğuz Koleksiyonu'ndan Bizans Dönemi Cam Takıları", *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, S. 22, (2020).

⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Zekiye Uysal, "Samsat Kazılarında Bulunan Cam Bilezikler", *Sanat Tarihi Dergisi*, 29(1), (2020).

⁸⁸ Ahmet Yavuzylmaz, "Gevale Kalesi Cam Bilezik Buluntuları (2013-2015), *XX. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* (02-05 Kasım 216), (Sakarya 2017), s. 49-61.

⁸⁹ Acar, a.g.t., s. 31.

⁹⁰ Zekiye Uysal, "Kubad Abad Sarayı Kazılarında (1981-2004) Bulunan Cam Bilezikler", *Türk Dünyası Araştırmaları, Prof. Dr. Oktay Aslanapa Özel Sayısı* (İstanbul 2009), s. 493-504.

⁹¹ Gül Geyik Karpuz, "Elazığ Müzesi'nde Bulunan İslami Dönem Cam Bilezikler", *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları*, eds, Osman Kunduracı ve Ahmet Yavuzylmaz (Konya: Sebat Ofset Yayıncılık, 2019), 455-456.

bileziğe rastlanılmıştır. 16.-18. yüzyıllara tarihlenen bilezikler yuvarlak kesitli, burma, yassı ve yivli formda üretilmiştir. Bilezikler mavi, yeşil, kahverengi ve tonlarındadır⁹².

Beçin’de 2010-2020 sezonlarında yapılan kazılarda 3 adet bronz bileziğe rastlanmıştır. **A26.** numaralı bileziğin orta kısmında birbirini takip eden ve en uç kısmından yavaş yavaş genişleyen, sonrasında tekrardan daralan motif sırası görülmektedir. **A27.** numaralı diğer bileziğin, en uç kısmı dairesel olarak yapılmış bir form ile tasarlanmıştır. Bu form, birbirini spiral bir şekilde takip eden dairesel motiflerle süslenmiştir. **A28.** ise dalga şeklinde ilerleyen noktalarla süslenirken, bu dalgaların arasına bağımsız noktalama yapılmıştır.

3.1.4. Kemer Tokaları

Kemer tokaları genellikle dil, çerçeve ve levha olarak üç bölümden oluşmaktadır. Basitçe kemerin tutturulmasını sağlayan bu parçalar çoğunlukla bronz ve bakır alaşımdan yapılırken, demir, gümüş ve altın malzemeden de üretildiği görülmüştür. Lightfoot, kemer kullanımının tarihini pantolonun ortaya çıkışıyla ilişkilendirmektedir⁹³. Kemer tokalarını tipolojik olarak ayıran bu çalışma oldukça başarılı olmasına rağmen Türk dönemini kapsamamaktadır. Bu alanda çalışmalar yetersizdir.

A29., A30. numaralı eserler gibi basit bir halka ve dilden oluşan tokaları tarihlendirmek oldukça güçtür. Sade ve amaca yönelik hizmet veren bu kemer tokalarının ikisi de çerçeve ve dilden ibarettir. Birçok kazıda örneklerine rastlamak mümkündür.

A31., A32. numaralı tokalar Gaitzsch tarafından “çift çubuklu D şeklinde tokalar⁹⁴” olarak adlandırılmıştır. Bu kemer tokalarının dikdörtgen kayış açıklıkları bulunmaktadır. Kayışın altında kalacak olan bölüm düzdür. Dil ve çerçevesi oval şekillidir. Kayış açıklığıyla bir bütün olarak bakıldığında D şeklinde bir form vermektedir. **A31.** kemer tokasının üzerinde rumi motifler dikkat çekmektedir. Bu süslemede yıldızla renklendirilmiş olduğunu düşündüren altın sarısı izler bulunmaktadır.

⁹² Emre Taştemür ve İsmail Aytaç, “Harput İç Kale Kazısı Cam Fırınlara Ait İlk Gözlemler, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), (Isparta 2017), 69-89.

⁹³ Mücahide Lightfoot, Afyon Arkeoloji Müzesi ve Amorium Kazılarında Bulunan Bizans Kemer Tokaları, *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, S. 3 (Ankara 2003), s.119-120.

⁹⁴ Wolfgang Gaitzsch, *Eisenfunde Aus Pergamon Geräte, Werkzeuge Und Waffen*, Pergamenische Forschungen 14, (Berlin: De Gruyter, 2005), s. 63.

A33. numaralı tokenın kemer kayış bağlantısı dikdörtgen, toka çerçevesi yuvarlak ve içi boşaltılmış şekilde kenarlarında çıkıntılı süslemelerle tasarlanmıştır. Benzerleri Anadolu ve Anadolu'nun dışında bulunmaktadır⁹⁵.

A34. toka çerçevesi içi boşaltılmış dikdörtgen şeklindedir. Toka, silindir formu ve levha boyunca uzanan bir çubuk aracılığıyla levhaya kaynatılarak birleştirilmiştir. Levhasında mühr-i Süleyman motifi bulunmaktadır. İki üçgenin birbiri üzerine ters bir şekilde gelerek altıgen bir yıldız oluşturduğu motiftir. Pek çok din ve inanışta bir sembol olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam sanatında ahşap, kumaş, metal, mermer, pişmiş toprak gibi çeşitli malzemeleri süslemiştir. Oldukça geniş bir alanda kullanılmıştır. Anadolu Selçuklu döneminde ise özellikle mimari süslemelerde yer almıştır. Yaygın olarak güç, kuvvet, hakimiyet anlamlarına gelen bu sembol aynı zamanda şeytanı uzaklaştırdığı düşünülen bir tılsımdır. Osmanlı döneminde küçük eşyalarda da sıkça karşımıza çıkmaktadır⁹⁶.

A35. hilal formu bir gövdeye sahip kemer tokasının her iki ucu simetrik birer ejder başıyla sonlanmaktadır. Ağzı açık, dişleri görünür biçimde tasvir edilmiştir. Gözleri badem biçimlidir. Boyun kısmında tasma benzeri çizgiler bulunmaktadır. Gövdelerinde ise stilize edilmiş pullar meydana getirilmiştir. Gövdelerin birleştiği yerin ortasından bir palmet yükselmektedir. Sağlam biçimde ele geçirilen kemer tokası Güney Avluda bulunmuştur. Bronz malzemeden üretilmiş bu özel eserin ağırlığı yaklaşık 8,5 gramdır. İki ucu ejderle biten figürler Selçuklu sanatında oldukça yaygındır⁹⁷. Çift başlı ejderler daha çok “kötülük ve iyilik, kudret, hakimiyet” gibi anlamları sembolize etmektedir⁹⁸.

A36. döküm tekniğinde üretilmiş yekpare bir tokadır. Halka formu ortadan ikiye bölen sabit bir dil bölümü bulunmaktadır. Silindirik bir levhaya sahiptir.

A37., A38. dairesel formu askı tokalarının her ikisinde de demir malzeme kullanılmıştır. Bu örneklerde gördüğümüz gibi çerçeveye geçirilmiş askı parçaları mevcuttur. **A37.** numaralı eserin 3,5 cm çapındaki çerçeveye, 3,1 cm uzunluğunda bir demir parçanın eklenmesiyle meydana getirildiği anlaşılmaktadır. **A38.**'de ise 1 cm çapındaki halkaya yine yaklaşık 1 cm uzunluğunda askı takılmıştır.

⁹⁵ Lightfoot. a.g.m., s.125.

⁹⁶ İskender Pala, “Müher-İ Süleyman,” *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.31 (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020), s. 523-525.

⁹⁷ Gönül Öney, “Anadolu Selçuk Sanatında Ejder Figürleri”, *Belleten*, 33(130), (1969), s. 171-192.

⁹⁸ Yaşar Çoruhlu, “Türk Sanatında Kötü Ruhlar”, *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (21) (2020), s. 86.

A39., A40., A41., A42. numaralı eserlerin içerisinde kurdele ve dikdörtgen formlu iki adet toka bulunur (**A39., A40.**). Bu tokaların arkasında kayışa tutturulmasını sağlayan, birbiri üzerine binerek objeyi kapalı bir forma getiren yassı parçalar bulunmaktadır. Ön yüzüyle bu bağlantı noktaları birleştikinden kemer bağlantısı için dikdörtgen bir boşluk oluşmuştur. **A41.** kemer tokası da aynı mantıkla yapılmış fakat form ve süsleme açısından farklılıklar göstermektedir. Bu parça önden sekiz yapraklı bir çiçek formundadır. Yaprakların içini ise palmetlerle bezenmiş bir kompozisyon doldurmaktadır. Arka yüz ise dört köşeden indirilmiş dikey parçalarla kare bir tabana bağlanmıştır. Bunların yanı **A42.** numaralı bir kayış toplayıcı da bulunmuştur.

3.2. Mutfak Gereçleri

3.2.1. Fincan Zarfı

Osmanlı'nın kahveyle tanışıklığı, 1517 yılında Mısır ve Yemen'nin Osmanlı hakimiyetine girmesiyle gelişmiştir⁹⁹. Böylelikle kahvenin Osmanlıya girişi 16. yüzyıla tekâmül etmektedir¹⁰⁰. Ardından günlük yaşamın yegâne parçası haline gelmiş ve bir kültür oluşturmuştur. Kanuni döneminde sarayda tüketilmeye başlanan kahve için “kahvecibaşı” adında hizmetlilerin bulunduğu bilinmektedir¹⁰¹. Kahve, 4. Mehmet döneminde bilinirliğini arttırmıştır. Fincan kullanımı da böylelikle başlamıştır¹⁰².

Fincan zarfları Osmanlı döneminde kahvenin mutfaklara girmesiyle birlikte, kahve sunumlarında kullanılmak üzere tasarlanmışlardır. Tasarımlardaki amaç ısısı yüksek kahvenin bardağı ısıtması sonucu, bardağı tutan ellerin zarar görmemesini sağlamaktır. Zaman içerisinde amaca hizmet etmenin ötesinde, sunumlar için önemli bir yere sahip olmuştur. Fincan zarflarının içine yerleştirilen fincanlar kulpsuzdur. Fincan, zarfın içine yerleştikinden süslemeler yoğun olarak fincan zarfına işlenirdi. Motiflerle zenginleştirilen zarflar, Osmanlı saraylarında da yerlerini almışlardır¹⁰³. Çoğunlukla altın ve gümüş malzeme kullanılmıştır.

⁹⁹ B. Ayvazoğlu, Kahveniz Nasıl Olsun?, *Türk Kahvesinin Kültür Tarihi*. (İstanbul: Kapı Yayınları, 2011), s. 4.

¹⁰⁰ Z. Ögel, U. Soley, Kahve Molası, *Kütahya Çini ve Seramiklerinde Kahvenin Serüveni*, (İstanbul: Pera Müzesi, 2015), s. 8-11.

¹⁰¹ E. Bilirgen, “Osmanlı Saray Hazinesinden Fincan Zarfları,” *Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*, (İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları, 2011), s.104.

¹⁰² Ö. Tufan, “Sultanların Topkapı Sarayındaki Kahve Fincanları”, *Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*. (İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları, 2011), s. 91.

¹⁰³ Nuray Şehitoğlu, Ankara Etnografya Müzesi'ndeki Gümüş Fincan Zarfları, *1 Mayıs Sosyal Politikalar ve Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, (Ankara: 1 Mayıs 2019), s. 51.

Aynı zamanda bakır, pirinç, bronz vb. malzemelerle de üretilmiştir. Altın ve gümüş dışındaki madenlerden yapılan fincan zarflarının ise orta sınıf insanlar için olduğu düşünülmektedir¹⁰⁴.

2020 yılında gerçekleşmiş Beçin Kalesi kazı çalışmaları sırasında bir adet fincan zarfı (**B1.**) bulunmuştur. CV52 açmasında ele geçirilen bu eser bakır malzemeden üretilmiştir. Üzerinde nokta ve çizgilerin birbirini takip ederek oluşturduğu süslemeler bulunmaktadır.

3.2.2. Süzgeçler

Beçin Kalesi'nde yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında iki adet süzgeç parçası bulunmuştur. Bunlardan **B2.** numaralı süzgeç oldukça deforme olmuş, kırık durumdadır. **B3.** numaralı diğer süzgeç nispeten form olarak daha iyi durumdadır ancak yüzeyinde çok yoğun korozyon gözlemlenmektedir. Yuvarlak formlu süzgeçlerin düzensiz ve irili ufaklı delikleri, el yordamıyla açılmış olmalıdır. Yapısal olarak ince ve kırılgan olmaları, üzerindeki deliklerin malzeme direncini düşürmesi gibi sebepler süzgeçlerin günümüze ulaşmalarını zorlaştırmaktadır¹⁰⁵. Nitekim yayımlanmış arkeolojik çalışmalar incelendiğinde süzgeçlerin seyrek görüldüğünü söyleyebiliriz. Örneğin Sardis¹⁰⁶ ve Antiokheia¹⁰⁷ buluntularında süzgeç örnekleri vardır. Sardis buluntularındaki bir grup süzgeç sap kısmıyla birlikte ele geçirilmiştir. Üzerindeki delikler düzen açısından Beçin'deki örneklerle benzerdir. Fakat Beçin'deki süzgeçlerde sap bölümünün olduğunu düşündürecek bir iz rastlanmamıştır.

3.3. Dikiş Araç ve Gereçleri

İnsanoğlu geçmişten günümüze giyim, çeşitli materyallerin dikimi, barınma, yiyecek, tıbbi işlerin yürütülmesi gibi ana yaşam faaliyetleri için birçok araç gereç üretmiştir. Bu noktada en önemli unsur dokuma sanayisi olmuştur. Yapılan kazılar neticesinde dokuma sanayisinin çeşitli gereçlerinin günümüze ulaştığı tespit edilmiştir. Nitekim sanayi dalında çalışan işçiler,

¹⁰⁴ İ.G. Kayaoğlu, "Kahve Sözlüğü," *Ehlikeyfin Kitabı*, haz. Fatih Tıǧlı, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004), s.212- 213.

¹⁰⁵ M. Artzy, *The Jatt Metal Hoard in Northern Canaanite/Phoenician and Cypriote Context*, (Barcelona: 2006), s.57-58.

¹⁰⁶ J. C. Waldbaum, *Metalwork From Sardis; The Finds Through 1974*, (London: Harvard University. 1983), Plate:16, Kat. No.: 218-219.

¹⁰⁷ Arzu Gültekin, "Pisidia Antiokheia Antik Kenti Metal Buluntuları," (Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2012), s.81.

bu işçilerin mesleklerine ait veriler bazı medeniyetlerin kil tabletlerinde yerini almıştır. Asur medeniyeti bunlardan sadece bir tanesidir¹⁰⁸.

Erken dönemlerden birkaç örnek vermek gerekirse Mısırlılar bunların başında gelmektedir. Mısırlılarda dokuma sanayisinin en önemli kumaşlarından arasında keten yerini almıştır. Keten mumyaların sarılmasında Mısırlıların işini rahatlatmıştır. Giyim Özellikle en ince kumaşların dokunmasında ele alınmış, bu kumaşlar el tezgâhları ve tezgâh sanayisinde eski çağlardan itibaren Mısır'da kullanılmıştır. Benzer şekilde Mezopotamya coğrafyasında el tezgahlarında dokumaların yapıldığı bilinmektedir¹⁰⁹. Eski Ahit'te çadırların yapımında da yine ince ketenin nasıl kullanıldığıyla ilgili ibareler mevcuttur¹¹⁰.

Eski çağlardan itibaren dokuma endüstrisinin diğer bir ürünü ise pamuk ve ipek olmuştur. Hindistan kökenli olan bu ürün 7. yüzyıldan sonra Arap dünyasına girmiş ve yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Yunanlıların ise ipeği çok fazla ele aldığı metinlerden anlaşılmaktadır. Nitekim bu ürün de daha sonraları Mezopotamya, Akdeniz ve Arap coğrafyasında kök salmaya başlamıştır¹¹¹.

Ortaya koyulan bu ürünler giyim, yiyecek, çeşitli materyallerin dikimi, tıbbi işlemlerin yürütülmesi, barınma gibi işlevlerin yapılması için çeşitli materyaller üretilerek insanlar tarafından kullanılmıştır. Bunlar arasında iğne, çuvaldız, yüksük, düğme, makas gelmektedir. Erken dönemlerden itibaren kullanılan bu araç gereçler Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi medeniyetlerde gelişerek tezgâh malzemeleri olarak sanayi endüstrisinde yerini almıştır.

3.3.1. Yüksükler

Yüksükler dikiş esnasında parmağı çeşitli darbelerden korumak amacıyla üretilmiştir. Genellikle parmağın ilk boğumuna denk gelecek uzunlukta, parmağı 360° kaplayacak şekilde üretilmişlerdir. Üst kısmı delikli veya kapalı olabilmektedir. Parmağa kolayca takılıp çıkarılabilen bu objelerin yüzeylerine, kaydırmaz özelliğe sahip olabilmeleri için minik girintiler işlenmiştir¹¹². Yüksüklerin ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili Beaudry (2006) detaylı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmaya göre yüksüklerin atası olarak kabul edebileceğimiz en ilkel

¹⁰⁸ Abdulhalik Bakır, "Ortaçağ İslam Dünyasında Dokuma Sanayi" *Belleten*, c. 64, S. 241, (2000), s. 749.

¹⁰⁹ Afet İnan, *Eski Mısır Tarihi ve Medeniyeti* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992), s. 200-202

¹¹⁰ Mısırdan Çıkış, 26: 1-2, 7-8.

¹¹¹ Bakır, a.g.m., 750-753.

¹¹² Çakmakçı, a.g.m., 47.

örnekleri olan *acutrudium* (küçük birer taş yahut ahşap), Mezolitik ve Neolitik dönemde ihtiyaç duyulması neticesinde kullanılmaya başlamıştır. Bu objelerin parmağın ucunu kaplayan bronz şekillerini alması MÖ.3000-800'de gerçekleşmiştir¹¹³. Çin'in İpek yolu ticareti ile birlikte de Batı'da kullanılmaya başlanmıştır. Batı'ya Çin üzerinden yaygınlaşmasının sebebi ise, ipek kumaşının hassasiyetinin yüksük kullanımını gerekli hale getirmesinden kaynaklıdır. Anadolu bölgesindeki örneklerin başlangıcı ise 9. yüzyılı işaret etmektedir¹¹⁴.

Beçin Kalesi'ndeki kazı çalışmalarında 2010 ve 2020 yılları arasında 3 adet yüksük ele geçirilmiştir. **C1.** ve **C2.** numaralı eserler bronz yüksüklerdir. Bir parmağın girebileceği açıklıkta, üzeri kapalı biçimde üretilmişlerdir. Gövdelerinde küçük noktalarla oluşturulan yüzey bezemeleri bulunmaktadır. **C2.** numaralı yüksüğün üst bölümünde kazıma tekniğiyle oluşturulmuş, dipten tepeye doğru daralan dairesel bezemeler kullanılmıştır. Diğer bronz yüksüğe göre tepe noktasına doğru daha bombeli bir formu vardır. **C3.** numaralı yüksük ise Beçin'de ele geçirilen diğer yüksüklerden farklı olarak üst kısmında yuvarlak bir açıklık bulundurmaktadır. Aynı zamanda gövde kısmını çevreleyen bir bezeme yapılmamış, sade bırakılmıştır. Yüksük tepe noktasına doğru bombeli bir şekilde yükselmektedir. Demir malzemeden üretilmiştir.

3.3.2. Düğmeler

Düğmeler, çoğunlukla giysileri ilikten geçirerek tutturmak amacıyla kullanılmasına rağmen süsleyici bir öge olarak ta kullanılmış aparatlardır. Çeşitli form, boyut ve süslemelere sahip olabilmektedirler. Antonaras, düğme kullanımının yaygınlaşmasını Geç Bizans Dönemi'ne dayandırmaktadır. Öncesinde düğmenin işlevsel ihtiyacını karşılayan iğne ve broşların yoğun kullanımından bahsetmektedir¹¹⁵.

Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan 4 düğme (**C4.**, **C5.**, **C6.**, **C7.**) incelemeye alınmıştır. Düğmelerin 3'ü (**C4.**, **C5.**, **C6.**) küresel formdadır. Bu forma sahip düğmelerin Geç Bizans Dönemi'nde kullanıldığı bilinmektedir¹¹⁶. İasos Kazısı'nda ortaya çıkarılmış benzer örnekler bulunmaktadır. Fede Berti, düğmelerin bulunduğu mezarlardan yola çıkarak kadın

¹¹³ Mary C. Beaundry, *Findings The Material Culture of Needlework and Sewing* (London: Yale University Press, 2006), s. 89-90.

¹¹⁴ Beaundry, a.g.e., 91.

¹¹⁵ Anastassios C. Antonaras, "Middle and Late Byzantine Jewellery from Thessaloniki and its Region" *Byzantine Small Finds in Archeological Contexts* BYZAS 15 (2012), s. 121.

¹¹⁶ a.g.m., 124.

giysilerinin parçası olduğunu düşünmüştür¹¹⁷. Feride İmrana Altun doktora tezinde benzer düğmelerin bulunduğu el yazması ve duvar resimlerini incelemiştir. Geç Bizans Dönemi'ne tarihlenen bu eserler, düğmelerin tarihlendirilmesine katkı sunmuştur¹¹⁸.

3.3.3. İğneler

İğnenin ilk örneklerine 60 bin yıl önce Güney Afrika'da Sibudu mağarasında rastlanmaktadır. Ancak dikiş iğnesinin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Erken dönemlerden itibaren yapılan iğneler kemik veya fildişinden üretilmiştir. İnsanlar bu iğneleri özellikle deri ve posttan elbise üretmek için kullanmışlardır. Ayrıca Avrupa'da bazı ülkelerde domuz kılından yapılmış iğnelerin varlığına da ulaşılmıştır. Demir çağıyla birlikte demir iğneler yapılmaya başlamıştır. Mezopotamya ve Mısır'da dokumanın keşfedilmesiyle birlikte bakır ve bronz iğneler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu iğneler, metal bir telin ortadan ikiye katlanıp ısıtılarak dövülmesiyle üretilmiştir. İlk çelik dikiş iğneler ise Çin'de ortaya çıkmış ve ardından Ortadoğu'ya yayılmıştır.

Üretilen iğneler tarih boyunca gelişerek kullanılmaya devam etmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Anadolu'da birçok örneğini gördüğümüz bu iğneler Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi medeniyetlerin önemli eşyaları olarak yerini almıştır. Bakır, demir, bronz gibi metallerden üretilmiş iğneler, giyim ve sanayi endüstrisinde kullanılmak üzere yerini almıştır.

Beçin'de 2010-2020 yıllarında yapılan kazılarda CV52 açmasında 1 adet çuvaldız, BE60 açmasında 2 adet iğne bulunmuştur. **C8.** numaralı çuvaldız korozyona uğramış ve baş kısmı tahrip olmuşken, **C9.** ve **C10.** numaralı bronz iğneler oldukça iyi korunmuştur.

3.4. Kilitler ve Kilit Aksamaları

Kilitler genellikle mimari yapıların kapı ve pencerelerinde, sandık ve dolap gibi özel eşyaların muhafaza edildiği mobilyalarda, kutu ve birçok farklı alanda kullanılan işlevselliğiyle dikkat çeken nesnelerdir. Anahtarla sistemli bir şekilde açılan kilitleri bir çeşit aygıt olarak ta

¹¹⁷ Fede, Berti "Grave Goods from the Necropolis in the Agora of Iasos", *Byzantine Small Finds in Archeological Contexts* BYZAS 15 (2012), s. 190.

¹¹⁸ Feride İmrana Altun, "Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı 2001-2012 Sezonu Bizans Küçük Buluntuları," (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2015), s. 55-56.

düşünebiliriz. Mandallı, sürgülü, manivelalı ve asma kilitli¹¹⁹ olmak üzere çeşitleri bulunmaktadır.

Beçin Kalesi kazı çalışmalarında 2010-2020 yılları arasında ele geçirilen 1 asma kilit ve 3 kilit aksamı bulunmaktadır. Bunların içerisinde en sağlam durumda olan 2015 yılında ele geçirilen **D1.** numaralı kilittir.

D2. ve **D3.** numaralı kilit aksamlarının uçlarında filiseler bulunmaktadır. Yine **D4.** numaralı eser, uç kısımları kırık ve bir ucu benzer şekilde bir filise ekiyle bitiyor olmalıdır. İncelemeye alınan eserlerin benzer örnekleri Pergamon¹²⁰ ve Antiokheia kazılarında bulunmuştur. Bu kazılarda bulunan kilit aksamlarının “Geç Bizans Dönemine” ait olduğu¹²¹ kanısına varılmıştır.

3.4.1. Anahtarlar

Kilitlerin kullanılması ve geliştirilmesi anahtarların icat edilmesine yol açmıştır. Anahtar olmadan kullanılabilen kilitler olmasına rağmen, anahtarlı kilitler çeşitlilik göstermektedir. Emniyet açısından da daha güvenilir bir mekanizmadır. Bu sebeple birbirinden farklı tür ve formlara sahip pek çok anahtar üretilmiştir. İnsanların yaşamdaki önemi oldukça yüksektir. Günümüz teknolojileriyle parmak izi, yüz tanıma gibi yeni kilit sistemleri geliştirilmiş olsa da hala kullanılan metal anahtarlar büyük kitleler tarafından sıkça tercih edilmektedir.

Kilitlerde manivela sistemi yaygın olarak kullanılmıştır. Manivelalı anahtarlar genellikle bir asma halkası, sap ve sapın ucundaki dişlerden meydana gelmektedir. Kilitteki deliğine giren anahtar, kendi etrafındaki dönüşünü tamamladığında kilit açılmaktadır. Sistem olarak asma kilit türünde de kullanılabildiğini biliyoruz. Bu kilit sisteminin Roma döneminde ortaya çıktığı bilinmektedir¹²². Form olarak şu anda da kullandığımız anahtarlarla benzerlik göstermektedir.

Beçin Kalesi’nde 2010-2020 yılları arasında gerçekleştirilmiş kazılarda bulunan 7 adet manivelalı ve 1 adet yaylı sisteme sahip anahtar incelenmiştir. Çalışmada bu sisteme ait anahtarlar, dönem ve tiplerine göre ayrılmıştır.

¹¹⁹ Alptekin Oransay, “Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçirilen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri,” (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006), s.139-142.

¹²⁰ Gaitzsch, a.g.e., 205.

¹²¹ Gültekin, a.g.t., 30.

¹²² Oransay, a.g.t., 141.

D5. numaralı manivelalı demir anahtar; asma halkası, silindirik gövdesi ve tek yana bakan iki dişten ibarettir. Benzer örneği Arykanda Antik Kentinde 19. yüzyıla ait bir yerleřimde¹²³ bulunmuştur. Yine buna benzer bir örnekte **D6.** ‘dir. Pargemonda benzer örnekleri¹²⁴ bulunan bu anahtarda tek diş bulunmaktadır.

D7. ve D8. yuvarlak askı halkası gövdede genişleyerek bombe yaptıktan sonra çubuk şeklinde incelmiştir. En uç bölümünde kilide uygun biçimde, sağa ve sola çıkıntı yaparak sonlanmıştır. Bu anahtarın benzerleri Sardis ve Karacahisar kazılarında bulunmuştur. Waldbaum bu anahtarları Geç Roma dönemine tarihlendirilmiřlerdir¹²⁵.

D9., bronz/demir anahtarın üst bölümündeki yuvarlak ortası boşluklu, genellikle anahtarı tutmaya yarayan bölümü bronzdan yapılmıştır. Kilidi açan uç kısmı ise demirden meydana getirilmiştir. Bu durum eserin iki farklı üretim aşaması olduğunu göstermektedir. Başta tamamen bronzdan yapılmış ve çeşitli nedenlerden dolayı kırılmış olabilir. Bu yüzden uç kısmına sonradan demir kaynatılmış olma ihtimali bulunmaktadır. Ya da bu durumun tam tersi olarak bronz tamamlama sonradan yapılmış olabilir.

D10., D11. örneklerinin uzun gövdeli yapıdaki benzerleri Arykanda’da¹²⁶ ele geçirilmiştir. Bu tipe başka bir kaynakta rastlamadığını söyleyen Oransay, yörük eşyalarıyla birlikte bulunması sebebiyle bu tip anahtarları “yörük anahtarı¹²⁷” olarak isimlendirmiştir. Yine manivelalı bir sistemin olmalıdır. Fakat gövdesinin diğer anahtarlara oranla uzun oluşu, kullanıldığı kilidin uzun yapısıyla alakalı olmalıdır.

D12. baş bölümü kırık durumda olan anahtar, gövdede ikiye bölünüp açılarak kıvrılır. Kıvrılan parçalar uca doğru birbirine tekrar yaklaşarak en sonunda birbirine değmeden sivri biçimde sonlanır. Gaitzsch bu tip anahtarların kullanıldığı kilitlerin, 9. yüzyıldan beri bilindiğinden bahsetmiştir. Bu kilidin yaylı bir sisteme ait olduğu belirtilmektedir¹²⁸.

¹²³ Oransay, a.g.t., 144.

¹²⁴ Gaitzsch, a.g.e., Kat. No.: S3 10.

¹²⁵ Waldbaum, a.g.e., 74.

¹²⁶ Oransay, a.g.t., Kat. No.: J60,61.

¹²⁷ A.g.t., 144.

¹²⁸ Gaitzsch, a.g.e., 46.

3.5. Ziraat Aletleri

3.5.1. Baltalar

Ele geçirilen **E1.**, **E2.** numaralı iki baltanın “çift yüzlü balta” olduğu anlaşılmaktadır. Bu baltaların bir ucu yassı, geniş bir yüzeye sahiptir. Kesme işlemi bu uç vasıtasıyla yapılmaktadır. Diğer uç sivridir ve kazma amacına hizmet vermiştir. **E2.** numaralı baltanın uçlarından yalnız biri bulunmaktadır. Diğer uç kırık durumdadır. Kazmak için kullanılan uç sağlam olarak günümüze ulaşmıştır. **E1.** numaralı baltada olduğu gibi iki ucu da sağlam olarak ele geçirilseydi muhtemel uzunluğu yaklaşık 28-30 cm. aralığında olmalıdır. İki farklı işlevi bir arada barındıran bu aletler, aynı zamanda fazla aletin ve dolayısıyla fazla ağırlığın taşınmasına bir alternatif sunmuştur.

3.5.2. Oraklar

Oraklar, ilerleyen teknolojiye rağmen günümüzde bile engebeli arazilerde tercih edilen önemli tarım aletlerindendir. Erken örneklerine bronz çağında rastlanmaktadır¹²⁹. Büyük bir kanca gibi hilal şeklinde kıvrılan bu aletlerin içe bakan bölümü oldukça keskindir. Bitkileri kökünden keserek ayırmaktadırlar. Hasat toplamak, ot temizliği yapmak gibi amaçlarda kullanılabilirler. Amaçlarına göre boyut, ağırlık ve biçimleri değişebilmektedir.

Beçin’de iki adet orak ele geçirilmiştir; ikisi de saplamalıdır. Bu oraklardan **E3.** numaralı olan “L” biçimli bir forma sahiptir. **E4.** numaralı orak sap bölümünden sonra kavislenen, uca doğru yarım daire biçimli bir forma sahiptir. Pargemon’ da benzer örnekleri bulunan sapları kare kesitli aletlerdendir. Gaitzsch, 10. yüzyıldan itibaren bu örneklerin Güneydoğu Avrupa’da görüldüğünden bahsetmektedir¹³⁰.

¹²⁹ Waldbaum, a.g.e., 46.

¹³⁰ Gaitzsch, a.g.e., 111.

3.6. Yapı Malzemeleri

3.6.1. Kenetler

Kenetler, cisimleri birbirine bağlamaya yarayan ögelerdir. Genellikle iki ucunda sabitleme amacına hizmet eden delikler bulunmaktadır. Bu malzemeler, bazen bağlanacak cisimlerin konumu ve şekline göre ortadan bükülmüş yahut düz olabilmektedirler.

Çalışma kapsamında bu eserlerden 5 örnek (F1.-F5.) incelemeye alınmıştır. Malzemelerin tamamı demirdendir. 3 adeti bükülmüş vaziyettir. Kalan 2 adeti düz bir forma sahipken, içlerinden bir tanesi F5. deliklerinin yönleri ile farklılık göstermektedir. Bir delik forma uygun bir biçimde düz gelirken diğer delik yan vaziyette durmaktadır. Bu durum kenetlerin kullanım alanlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Çoğunlukla kapı, pencere ve mobilya aksamaları olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

3.6.2. Filiseler

Baş kısmı daire formunda olup, uç kısmına doğru kanca gibi uzayan elamanlardır. Filiselerin kullanım alanları farklılık gösterebilmektedir. Genel olarak bir çeşit askı veya kulp olarak kullanılmış olabilecekleri düşünülmektedir.

İncelemeye 7 adet eser (F6.-F12.) alınmıştır. Bu eserler Oransay'ın gruplandığı gibi “Çift kancalı Filiseler ve Saplamalı Filiseler¹³¹” olarak iki grupta, değerlendirme başlığı altında incelenmiştir. Bir tanesi saplamalı filise, diğerleri ise çift kancalı filise olmak üzere eserler ayrılmıştır. F6. ve F7. örneklerinde iç içe geçmiş iki filise olduğu görülmektedir. F8. örneği, eserin işlevi hakkında bilgiler sunmaktadır. Burada filise; kapı, pencere kulpu olabilecek halkayı bağlamak ve sabitlemek amacıyla kullanılmıştır.

3.6.3. Çiviler

Kabara ve iğne olmak üzere iki bölümden oluşan çivi hakkında literatürde herhangi bir terime rastlanmamaktadır¹³². Tunç Çağı'ndan beridir insanlığın en önemli araçlarından biri çiviler,

¹³¹ Oransay, a.g.t., 137.

¹³² Gökhan Meriç, “Kubad Abad Sarayı Kazılarında Bulunan Çiviler,” (Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, 2018), s. 160.

çeşitli araç gereçlerin, ahşapların birleştirilmesi ve birbirine tutturulmasını sağlamıştır. Ortaçağ'dan önce ortaya çıkan çiviler genelde birbirini tekrarlar niteliktedir. Yapı malzemesi olarak bronz ve demir genel itibarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Nitekim bu iki malzeme grubunun Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde birlikte kullanıldığı görülmektedir. Çiviler hakkında bir kronoloji yapmak oldukça zordur. Ancak arkeo-metalürji alanında yapılan yeni çalışmalarla bu durumun bir nebze önüne geçilebilmektedir. Özellikle Ortaçağ'da demirin kolay işlenebilen bir metal olmasından dolayı çiviler için en uygun maden olarak yerini almıştır¹³³.

Yapılan Arkeolojik kazılar sonucunda erken dönemlerden itibaren birçok çivinin izlerine rastlanılmıştır. Bu çiviler bazen eritilip farklı bir malzeme yapılmasında kullanılmış bazen de daha önce kullanılmış olan çiviler tekrardan başka bir malzemeyi monte edilmek için değerlendirilmiştir. Bunun örnekleri Pergamon'da yapılan kazılar neticesinde net bir şekilde görülmektedir¹³⁴.

Çiviler ile ilgili olarak yapılacak en zor değerlendirmelerden biri tipolojidir. Elde edilen arkeolojik veriler ışığında araştırmacılar tarafından konu hakkında birçok tipoloji yapılmıştır. Ancak bu tipolojiler yapılan yeni kazılar neticesinde güncellenmesi sorununu ortaya doğurmaktadır. Tipoloji üzerine değerlendirmelerde bulunan Walbaum konu hakkında çeşitli denemeler ortaya koymuştur¹³⁵. Kendisi Sardis kazılarında çıkan çivileri gruplandırırken iğne ve kabara biçimlerine göre sınıflandırmıştır. Buna göre çivileri kare, yuvarlak, dikdörtgen ve T biçimli olarak bilim dünyasına sunmuştur. Gaitzsch ise Pergamon kazılarında hareketle tipoloji yaparken çivileri ölçülerine göre ele almıştır¹³⁶. Meriç bu tipolojik tanımların yeterli olmadığına değinerek çivileri hem biçimsel hem de kullanım alanlarına göre sınıflamanın doğru olduğunu ileri sürmektedir. Meriç Kubad Abad kazılarında çıkan çiviler üzerinden sınıflama yaparken iki ana tipe ayırmıştır. Bu tipler kabarası yatay biçimli ve kabarası yatay dövülendir. İn-situ durumunda çivilerden yola çıkarak üst yapı kuruluşlarında kullanılan kiremit çivisi, binicilikte değerlendirilen nal çivisi ve mimaride yararlanılan hatıl çivisi şeklinde kullanım alanlarına göre belirlemiştir¹³⁷. Divriği'de yapılan kazılar neticesinde çıkan çiviler üzerinden bir değerlendirme yapan Acar, disk başlı çiviler, küresel topuz başlı çiviler ve dışbükey başlı

¹³³ Alptekin Yavaş, "Ortaçağ'da Hurda Demir Kullanımı," *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, S. 10, (2019), s. 23-30.

¹³⁴ Gaitzsch, a.g.e., 55.

¹³⁵ Walbaum, a.g.e., 50-75.

¹³⁶ Gaitzsch, a.g.e., 57.

¹³⁷ Meriç, a.g.e., 150-152.

çiviler olmak üzere üç başlık altında incelemiştir¹³⁸. Çivilerin tipolojisiyle ilgili olarak en kapsamlı çalışmalardan birini ise Cleere ortaya koymuştur. Çivilerin baş kısımlarına göre bir sınıflandırma yapan Cleere, dairesel düz başlı, piramidal başlı, yarı yuvarlak başlı ve T biçimli olmak üzere dört biçimde açıklamıştır¹³⁹.

Beçin’de 2010-2020 yıllarında Yelli Külliyesi, Menteşe Mezarlık çevresi, Ahmed Gazi Medresesi, Orhan Camii, Hankah, Emir Avlusu, Kızıl Han, Kubbeli Çeşme çevresi, Anonim türbeler, Büyük Hamam, Ahmed Gazi Çeşmesi çevresi ve İç Kale içerisinde yapılan kazılarda tipolojisini ortaya koyacağımız 10 adet çivi ele geçirilmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz çeşitli kazılarda ortaya çıkarılan çiviler üzerinden yapılan tipolojilerde Beçin kalesinde bulunan çivilerle olan uyum ve benzerlikler aşağıda değerlendirilecektir. Beçin’de bulunan çivileri tipolojisine ayırırken kullanım amaçları olmak üzere değerlendirdik. Kullanım amaçları açısından değerlendirdiğimiz çivileri *2-4 cm’lik* ve *6-10 cm’lik olanlar* olarak iki guruba ayırdık. Bu şekilde bir tipoloji ortaya koymamız yukarıda belirtilen tipolojilerin tam anlamıyla böyle yapılarak bir bütün arz edeceğini düşünmekteyiz. Nitekim şekilsel anlamda (T gibi) bir tipoloji yapmak her uygulama için geçerli olmamaktadır.

Kullanım Amaçlarına Göre:

Beçin kazılarında çıkan çivilerin büyüklükleri 2-10 cm arasında değişmektedir. Boyutları 2-6 cm olan çiviler aplik, kapı aksamaları, küçük buluntuların monte edilmesinde kullanılırken, 8 - 10 cm olanların özellikle mimaride değerlendirilmiştir.

2-4 cm Boyutlarındakiler:

Beçin’de yapılan kazılarda **F14.**, **F15.**, **F16.**, **F17.** ve **F18.** katalog numaralı 5 adet çivi ele geçirilmiştir. Bu çiviler disk biçiminde başı olan, düşey ve düz bir şekilde uzanan bir yapıya sahiptir. Bu çivilerin, küçük boyutlardaki araç gereçlerin monte edilmesinde kullanılmış olması olasıdır.

Ortaya çıkarılan çiviler; çeşitli apliklerin, ahşap mobilyaların, kutuların, sandıkların, köşebent, kenet gibi malzemelerin birleştirici unsurları olarak yerini almıştır. Bu çivi türleri Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Ortaçağ’da çok kullanılmıştır.

6-11 cm Boyutlarındakiler

¹³⁸ Acar, a.g.t., 58-59.

¹³⁹ Henry F. Cleere, “Roman Domestic Ironwork, as Illustrated by the Brading, Isle of Wight Villa”, *University of London Institute of Archaeology Bulletin*, S.1 (London 1959), s. 55-74.

Beçin’de yapılan kazılarda **F19., F20., F21., F22.ve F23.** numaralı 5 adet çivi ele geçirilmiştir. Ele geçen çivilerden **F21.** “T” biçiminde düşey uzanan, **F19., F22.ve F23.** küresel düşey uzanan, **F20.** ise disk şeklinde düşey uzanan bir yapıdadır. Elde edilen bu çivilerin özellikle mimari unsurların birleştirilmesinde kullanıldığı düşünülmektedir.

Kazılar neticesinde ortaya çıkarılan bu çiviler çatıların, sıvaların ve kare formlu pişmiş toprakların yüzeye sabitlenmesi gibi durumlarda kullanılmıştır. Bu çivi türleri Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Ortaçağ’da çokça yerini almıştır.

3.7. Kesici Aletler

3.7.1. Bıçaklar

İnsan yaşamının birçok alanda önemli bir parçası haline gelen bıçaklar, öncelikle Demir Çağı’nda karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak sırt, ağız, dayamak ve iğne olarak adlandırılan dört bölümden oluşmaktadır¹⁴⁰. Bu çalışmada bıçaklar üç tipte incelenmiş ve iğne formlarına göre bir sınıflandırma yapılmıştır.

Birinci tip: Bıçağın iğne bölümünün bir ek almadan, yardımsız bir şekilde kabzanın içine tutturulması için tasarlanmış bir tiptir. Çalışmada bu tipe örnek teşkil edebilecek **G1., G2., G3., G4., G5.** numaralı eserler incelemeye alınmıştır. Boyutları 11 cm ile 6 cm arasında farklılık göstermektedir.

İkinci tip: Bıçağın kabzasına tutturulması için perçinlendiği bir tiptir. Diğer bıçaklara göre daha uzunluk ve ağırlıkları daha fazladır. Değişen boy uzunluklarına göre perçin deliklerinin sayısı artmakta veya azalmaktadır. Beçin’de bu tipte tanımlanan eserlerin boyları 28 cm ile 11 cm arasında değişiklik göstermektedir. İğne bölümleri ise geniştir. **G6., G7., G8., G9., G10.** numaralı eserler bu grubu oluşturmaktadır.

Üçüncü tip: Bu tip örnekler, bıçağa başka bir metal parçanın eklenmesiyle oluşturulmuştur. Bir tarafı düz, bir tarafı daha dairesel şekilde biçimlendirilmiştir. Ustura ve dericilikte kullanılan bıçak¹⁴¹ olarak tanımlanan bu tür bıçaklar *raisemesser* veya *ledermesser* olarak adlandırılmıştır.

¹⁴⁰ Alptekin Yavaş, “Kubad-Abad Sarayı Kazılarında Bulunan Metal Eserle (Bıçaklar)”, *Türk Dünyası Araştırmaları* (98), (İstanbul 2012), s.128.

¹⁴¹ Yavaş, 2012, a.g.m., 133.

Bu tip bıçaklar Gaitzsch¹⁴² ve Waldbaum¹⁴³ tarafından yapılan çalışmalarda Geç Bizans dönemine tarihlendirilmiştir. **G11.** numaralı örnek bu grubun inceleme konusu olmuştur.

3.7.2. Keskiller

Keski olarak adlandırabileceğimiz **G12.** ve **G13.** numaralı eserler ele geçirilmiştir. Bir ucu yassı ve keskin, diğer ucu ise uzun ve incedir. Bu uzun ince bölümün uç kısmı, minik bir kıvrımla kanca biçiminde sonlanmaktadır. Muhtemelen ahşap bir kılıfa geçirilerek sap görevi görmektedir. Bu örneklerin benzerleri Pargemon'da hamur kesici olarak tanımlanırken, Geç Bizans Dönemine tarihlendirilmiştir¹⁴⁴.

3.8. Savaş Aletleri

3.8.1. Ok Uçları

Ok ucu olarak adlandırdığımız, okun bir bölümünü ifade eden terim farklı literatürlerde çeşitli isimlerle tanımlanmıştır. Örneğin Türk kaynaklarının çoğunda *temren*, *demren* gibi isimlerin kullanılması tercih edilmiştir¹⁴⁵.

Ok uçlarının sınıflandırılmasında araştırmacıların tipolojiyi belirlerken dikkate aldığı temel unsurlar değişiklik göstermektedir. Bu durum farklı tipolojiler üzerinden sınıflandırma yapılması ve dolayısıyla ortak bir tipoloji paydasında buluşulamamasına sebep olmuştur. Çalışmada eserler A. Yavaş'ın oluşturduğu tipoloji üzerinden gruplara ayrılmıştır. *Ortaçağ Temrenleri*¹⁴⁶ çalışmasında dokuz grupta incelenen ok uçlarının, Beçin Kalesi Kazısı'nda her bir grubu için örneği bulunamamakla beraber, çalışmadaki sınıflandırmadan yararlanılmıştır.

Ortaçağ ok uçlarını tarihsel olarak sınıflandırmak pek mümkün değildir. Çünkü bu süreç boyunca hemen hemen aynı tipolojideki ok uçları kullanılmıştır¹⁴⁷. Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan buluntular içerisinde gördüğümüz başlıca ok ucu tipleri; dörtgen, üçgen, yassı ve dairesel kesitli ok uçları, bileşik tip, keski tip, çarhlı tip ok uçlarıdır.

¹⁴² Gaitzsch, a.g.e., 37.

¹⁴³ Waldbaum, a.g.e., 15.

¹⁴⁴ Gaitzsch, a.g.e., 180.

¹⁴⁵ Alptekin Yavaş, *Ortaçağ Termenleri* (Ankara: Türkiye bilimler akademisi, 2020), s. 39.

¹⁴⁶ a.g.e.

¹⁴⁷ a.g.e., 69.

Yassı kesitli ok uçları Ortaçağ'da oldukça yaygın kullanıma sahiptir. Birçok kazıda bu tipolojiye uyan ok uçlarına rastlamak mümkündür. İlk örneklerinin 6.yüzyılda görülmüştür. Yapılan kazı çalışmalarında ele geçirilen örnekler bakıldığında, yassı tipin kullanımının en yaygın olduğu dönem 13. ve 14.yüzyıl olarak tarihlendirilmektedir¹⁴⁸. Kullanımı daha çok zırhsız düşmanlar üzerine olup, vücuda isabet ettiğinde yaralanmanın yanlara doğru genişleyerek derinlik kazanmasını sağlar¹⁴⁹.

Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında 2010-2020 yılları arasında 11 adet yassı kesitli ok ucu (**H1.-H11.**) bulunmuştur. Bu tipin kendi alt grupları vardır. 11 adet ok ucu içerisinde bahsettiğimiz alt gruplara ait; yassı kesitli eşkenar dörtgen biçimli olan 2 adet ok ucu (**H1.-H2.**) bulunmakla beraber, yassı kesitli deltoit (uzun) biçimli ok ucu 6 adet (**H7.-H11.**) ve yassı kesitli deltoit (kısa) biçimli 3 adet ok ucu (**H3.-H6.**) bulunmaktadır. İncelemeye alınan ok uçlarının uzunluğu 2 cm ile 6 cm arasında değişkenlik göstermektedir. Genişlikleri ise 0,4 cm ile 1,6 cm aralığındadır.

Dairesel kesitli konik biçimli ok uçları birden fazla amaç (savaş, eğitim, av vb.) için¹⁵⁰ kullanılmıştır. Erken örneklerinin 8. yüzyılda görüldüğü¹⁵¹ öne sürülmektedir. Beçin'de bu tipolojiye uyan 6 ok ucu (**H12.-H17.**) bulunmuştur.

Üçgen kesitli ok uçlarının benzer örnekleri 9. ve 15. yüzyıllar arasında tarihlendirilmiştir¹⁵². İncelemeye alınan ok uçları içerisinde 1 örnek (**H20.**) bulunmaktadır.

Dörtgen kesitli ok uçları kazılarda yaygın olarak bulunan tiplerdendir. Okun kullanılabileceği hemen hemen her alanda kullanılmış olmasıyla dikkat çeker. Bu tipe ait ok uçlarının erken örnekleri konusunda bir belirsizlik durumu söz konusudur¹⁵³. Çalışmada bu tipolojiye uyan 2 örnek (**H18.-H19.**) incelenmiştir.

Bileşik tipteki örneklerden, Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında (2010-2020) 2 adet bulunmuştur. (**H21., H22.**). Bu tipin örnekleri *Kubad Abad*, *Amorium*, *Perre* kazılarında bulunmaktadır.

¹⁴⁸ Alexander F. Medvedev, *Ruchnoe Metatel'noe Oruzhie: Luk i Strely, Samostrel, VIII-XIV*, (Moskova 1966). s.75-76.

¹⁴⁹ V.F. Nemerov, "Voinskoye Snaryazheniye Mongol'skogo Voina XIII— XIV vv", *Sovetskaya Arkheologiya*, (1966), s. 213-214.

¹⁵⁰ Yavaş, 2020, a.g.e., 147.

¹⁵¹ a.g.e., 149.

¹⁵² a.g.e., 135.

¹⁵³ a.g.e., 129-132.

Değişik formların bir ok ucunda birleşmesiyle meydana gelen bir tiptir. Vücutta geniş ve derin yaralar oluşturmak için kullanılmıştır¹⁵⁴.

Keski tipi örnekler yassı kesitli örneklerle benzetilmektedir. Uca yaklaştıkça genişleyerek keskinleşir. Boyun kısmında doğru indikçe de kalınlaşarak daire, kare veya dikdörtgen gibi çeşitli biçimlerde kesitleri olabilmektedir. Tarih sahnesindeki yeri 10-11.yy' a dayandırılmaktadır¹⁵⁵. Tipolojiye uyan 6 örnek incelemeye (**H23.-H28.**) alınmıştır.

Beçin Kalesi Kazısında bu gruba ait 6 örnek bulunmuştur. Hiçbiri sağlam vaziyette ele geçirilmemiştir. Aldığı darbeler neticesinde, uç kısımlarının inceliğinden dolayı kırılmış olmalıdırlar.

Çarh tipi; bu tipteki örnekler 125 grama¹⁵⁶ kadar ulaşabilen ağırlıklarıyla ön plana çıkmaktadırlar. Beçin Kalesi Kazısında 2016 yılında yapılan çalışmalar sırasında 15 gr. ağırlığında (**H29.**) ok ucu ve bu gruba ait olduğunu düşündüğümüz 2 ok ucu daha (**H30., H31.**) bulunmuştur. Sıradan bir yay bu ağırlığı taşıyamayacağından çarh tipi ok uçları için kullanılan özel kundaklı yaylar bulunmaktadır. Söz konusu bu yay; zenburek, çarh, tatar yayı gibi çeşitli isimlerle anılmıştır¹⁵⁷.

3.9. Tıbbi Malzemeler

3.9.1. Sondalar

Kovanlı çengel uçlu bu sondalar tıpta pek çok cerrahi müdahalede kullanılmıştır. Kullanım alanları ve işlevleri boyutlarına göre değişmekteydi. Açılan yaranın tutturulması, bademcik, göz gibi tıbbi alanlarda hekimlere hizmet vermiştir¹⁵⁸. Bu aletler konik biçimli, içi boş ve daralarak sonlanırken, uç kısımları bazen çengel biçiminde bükülür.

Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında 2015 yılında, 3 No'lu açmada bir adet demir sonda (**I1.**) ele geçirilmiştir. 2018 ve 2014 yıllarında da birer tane sonda (**I2., I3.**) bulunmuştur. Fakat 2015'tekinden farklı olarak bunların ucundaki çengel bölümü yoktur. **I2.** numaralı buluntunun üst bölümünde bir delik bulunmaktadır. Bu delikler, sonda için sabitleme işlevi göstermiş

¹⁵⁴ a.g.e., 155-156.

¹⁵⁵ Medvedev, a.g.e., 85-86.

¹⁵⁶ Horis Kale

¹⁵⁷ Yavaş, 2020, a.g.e., 156.

¹⁵⁸ Daniş Baykan, "Allianoı Tıp Aletleri," (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009), s. 47-49.

olmalıdır. Çengel uçlu ve kovanlı olan bu aletin benzer örnekleri Allionai¹⁵⁹, Antiokheia¹⁶⁰, Sardis¹⁶¹ ve birçok kazıda bulunmaktadır.

3.9.2. İlaç Kapağı

Varoluşundan itibaren hasta olan insanlar, iyileşebilmek için çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. İlk insanlar hastalıkların nedenini doğaüstü güçlere bağlamış ve bu durum karşısında aciz kalmıştır. Ancak zamanla bilgi biriminin ve deneyimlerin artmasıyla bu duruma çözümler üretmeyi başarmıştır. Bitkisel ve hayvansal tedavilerin uygulanmasıyla birlikte ilk tıbbi tedaviler gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Yunanlılar ilk tıbbi adımları atmıştır. Mitolojik ve bilimsel olarak iki dönemde ele alınan Yunan döneminde; mitolojik dönemin en önemli figürü Asklepios olmuşken, bilimsel döneme Hipokrat damga vurmuştur. Hipokrat (MÖ. 460-375) sayesinde yeni bir döneme girilmiş ve modern tıbbın ilk aşamaları oluşmuştur¹⁶².

Roma ve Bizans döneminde benzer şekilde Yunanlıların aşamaları takip edilmiştir. Roma Dönemi'nde bahsedilen kurumlardan biri de tıptır. Bu dönemlerde ilaç satıcılarının dışında *Pharmacopoles* denilen bir esnaf grubunun varlığından da bahsedilmektedir. Dükkanları olan *Sellularii*, seyyar olarak sokaklarda ilaç satanlara *Circulatores* adı verilmiştir¹⁶³. Bu dönemlerde en ünlü hekim ve eczacılarından biri Dioskorides'tir (1. yüzyıl). *De Materia Medica* adlı eserinde bitkisel tedavi üzerine araştırmalar gerçekleştirmiştir. Kitabın bilinen en önemli özelliği Anadolu'da yazılmış en eski bitkisel tedavileri içeren kitap olmasıdır¹⁶⁴.

Selçuklularda tıbbi işlemler ve tedaviler için birçok kurumsal yapılar inşaat edilmiştir. Bu kurumların *bimaristan*, *dârü's-şifâlar* olduğu söylenebilir. Buralarda bulunan hekimler seyyar olarak görevler üstlenmiş ve yöntemlerini gerçekleştirmişlerdir. Şamlı Muhaddeb adlı bir hekimin hastalarını çarşılarda para karşılığında tedavi ettirmesi bilinen örnekler arasındadır. Dönemin bilinen ilk Selçuklu hastanesi Sultan Alp Arslan'ın veziri olan Nizamü'l Mülk

¹⁵⁹ Baykan, a.g.e., Lev.51.

¹⁶⁰ Gültekin, a.g.t., 77.

¹⁶¹ Waldbaum, a.g.e., Plate 17, 242.

¹⁶² Eriş Asil, "Dünden Bugüne Eczacılık Tarihi", *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, S. 1-2 (2001), s. 4-8.

¹⁶³ Tolgahan Karaimamoğlu, "Ortaçağ Avrupası'nda Eczacılığın Gelişimi", *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi* 4(2) (2021), s. 163.

¹⁶⁴ George A. Bender, *Great Moments in Medicine; The Stories And Paintings in The Series, A History of Medicine in Pictures* (Detroit: Northwood Institute Press, 1966), s. 36-39.

tarafından Nişabur'da inşa ettirilen hastanedir. Bu dönemde hastalıklar için çeşitli ilaçların üretildiği bilinmektedir¹⁶⁵.

Osmanlı döneminde de geçmiş deneyimler ve bilgi birikimleriyle tıbbi ilerlemeler devam etmiştir. Çok uluslu olan devlet yapısında çeşitli etnik gruplar tıbbi faaliyetlerini devlet içerisinde sürdürmüştür. Osmanlı tıbbi geleneğini iki durum ağırlık göstermektedir. Bunlardan biri hurafe diğeri bilimsel tedavidir¹⁶⁶. Osmanlı'da tıp hakkında bir gruplama yapmak gerekirse iki aşamada incelemek mümkündür. Bunlar klasik dönem (1450-1730) ve batıya açılarak modernleşme dönemidir (1730-1827). Klasik dönem İslam tababetinin (hekim) devamı iken, batıya açılma dönemi batı tıbbını tanıyarak buradaki eserlerin tercüme edilmesidir¹⁶⁷.

Yukarıda bahsettiğimiz tıbbi gelişmeler sonucunda hemen hemen her uygarlık tedaviler için çeşitli ilaçlar üretmiştir. Üretilen ilaçların saklanması için bazı kaplara ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapların muhafaza edilmesi için üzerlerine kapaklar tasarlanmıştır. Anadolu'da bu kapakların birçok örneği bulunmaktadır. Kazılar sonucunda Anadolu'da bulunan ilaç kapaklarının Venedikler üzerinden ulaştığı düşünülmektedir. Kurşun olarak üretilen kapaklar özellikle şişelerin kapatılmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Bunun dışında kapaklar mühür işlevi de görmüştür. Yapılan ilaçlar öncelikle esirler üzerinde denenmiş, sonrasında önemli kişilere verilmiştir¹⁶⁸.

Beçin Kalesi Kazı Çalışmalarında 2020 yılında bir adet kurşun ilaç kapağı bulunmuştur. **14.** katalog numaralı eserin üzerinde, ağzında yılan tutan bir kuş figürü bulunmaktadır.

3.10. Diğer Buluntular

3.10.1. Nallar

Hayvanlar evcilleştirilerek (tarım, seyahat, yük taşıma vb.) birçok alanda kullanılmaya başlandığından beri, insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla onların bakımını üstlenmek, onlardan fayda sağlayan insanların bir çeşit görevi ve sorumluluğu

¹⁶⁵ Muharrem Kesik, "Selçuklular'da Sağlık, Sağlık Kurumları ve Tıp Eğitimi", *Tarih Dergisi*, S. 71 (2020), s. 117-123.

¹⁶⁶ Rhoads Murphey, "Osmanlı Tıbbı ve Kültürlerüstü Karakteri (Onaltıncı Yüzyıldan Onsekizinci Yüzyıla)", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, S. 2, (1998), s. 264-265.

¹⁶⁷ Celalettin İcmeli, "Türk-İslâm Tabâbeti ve Dârü's-Şifâlar", *Fırat Üniversitesi Dergisi: Sosyal Bilimler*, c. 2, S. 1, (1988), s. 157-175.

¹⁶⁸ Gladys R. Davidson, *Corinth Volume XII-The Minor Objects* (New Jersey: Princeton University, 1952), s. 320-329.

haline gelmiştir. Tırnağa sahip hayvanların sağlığı için yüksek derecede önem arz eden nalların icadı ve kullanımı da kaçınılmaz olmuştur. Bu kaçınılmazlığın çıktıklarından birisi de doğal olarak nalbantlık mesleğinin ortaya çıkmasıdır. İsminin kökeni Arapça ve Farsça kelimeler¹⁶⁹ olan bu meslek günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Beçin'deki nal örneklerinden 5 adeti incelemeye alınmıştır. Bu nallar 3 tipte incelenebilmektedir.

1. tip 'U' biçimli ortası boş (Pargemon Tip A) olan örnekler atlar için kullanılmıştır. **J1.** katalog numaralı nal bu tipe ait bir örnektir. Karşılıklı üçer toplamda altı mih deliği bulunan eser kısmen sağlam olarak ele geçirilmiştir. Bu tipin benzer örnekleri Pargemon' da¹⁷⁰ görülmektedir.

2. tip plaka şeklinde olanlar (Pargemon tip E), eşek ve katırlar için kullanılmıştır. Beçin'deki örneği **J2.** katalog numaralı eserdir. Tırnağın uç kısmına doğru sivrileşerek, arkaya doğru genişleyerek ve yüzeyi tamamen kaplayacak şekilde üretilmiştir. Plaka, uç ve dip kısımlarından içe doğru kıvrılmıştır.

3. tip ortası boş ve oval biçimli, ince olanlar (Pargemon tip D) yine eşekler ve katırlar için¹⁷¹ kullanılmıştır. Bu tipin boyutları farklılık gösterebilmektedir. İncelenen üç adet eserde (**J3., J4., J5.**) nalların uçlarında ve orta kısımlarında, nalı sabitlemek için kullanılan içbükey demir parçalar bulunmaktadır.

3.10.2. Zincirler

Nesneleri birbirine bağlamak suretiyle çeşitli amaçlara (asmak, tutturmak vb.) hizmet eden bağlantı elamanlarıdır. Çoğunlukla birbirine geçirilen kapalı parçalardan elde edilen zincirlerin boyutları, kullanım alanları ve nedenlerine göre değişkenlik göstermektedir. Yine kullanım amaçlarına yönelik farklı madenlerden üretilebilmektedir. Örneğin bir takı unsuru olarak kullanılan zincirlerde bronz, gümüş, altın gibi madenlere daha sık rastlanır. Buna karşılık kapı aksamları ve terazilerde kullanılan zincirlerde demir malzemeye yönelimin arttığı gözlemlenmektedir. Zincirler, geçmişten günümüze günlük yaşamın önemli bir parçası olmuştur. Neredeyse değişime uğramayan bu unsurları tarihlendirmek oldukça güçtür. Bu

¹⁶⁹ Türk Ansiklopedisi ve Meydan Larousse Ansiklopedisi, nalbant ve nalbantlık maddeleri.

¹⁷⁰ Gaitzsch, a.g.e., Tablo: 21-22-23.

¹⁷¹ Gaitzsch, a.g.e., 125.

yüzden eseri bulunduğu açma içerisinde değerlendirerek ve diğer buluntuları dikkate alarak tarihlendirmek daha uygun olacaktır.

Beçin’de 2010-2020 kazı sezonlarında 4 adet zincir ele geçirilmiştir. 2012 yılında Kızılhan’da bulunan **J6.** numaralı zincir, iki sıra elips şeklinde kapalı parçanın bükülüp, sonsuzluk işareti gibi kıvrılarak birbirine geçirilmiştir. Bu iki sıra bükülmüş parçalar daha büyük boyutlu halkalara entegre edilerek birbirini tekrar eden bir kompozisyon oluşturmuştur. Zincirin başlangıç ve bitiş noktaları belirli olamadığından gerçek boyutları hakkında bir şey söylemek doğru olmayacaktır. **J7.** numaralı eser, sıralı düğüm ve halkalardan oluşan yaklaşık 28 cm uzunluğunda, gümüş bir zincirdir. Zincirin iki ucu, daha büyük iki halka ile sonlamaktadır. **J8.** numaralı zincir ise birbirine demir düğümlerle bağlanan halkalardan oluşurken, ortasında bir kanca bulunmaktadır. Bu kanca, zincirin bir nesneyi asma amacıyla kullanıldığını gösteren bir işarettir. Aynı zamanda **J9.** numaraları esere iki ucu yanlara simetrik olarak açılan bir halka takılmış durumdadır. Bu da yine bir nesneyi asmak amacıyla üretilmiş olabileceğini göstermektedir.

J10. ve **J11.** yılları arasında iki adet kuşgözü pim¹⁷² ele geçirmiştir. İkisi de kırık durumdadır. Aynı zincirler gibi nesneleri birbirine bağlamaya yaramaktadır. Bağlayacağı nesneyi 360° sararak kapalı bir halka oluşturur. Bağlanacağı nesneler içinse silindirik bir uzantı oluşturarak sonlanmaktadır.

3.10.3. Ağırşaklar

Erken dönemlerden itibaren insan yaşamının önemli bir noktasında bulunan unsurların başında giysi gelmektedir. İnsanlar antik çağlarda hayvansal ve bitkisel maddelerden ürettikleri ipleri, giysi endüstrisinin temel maddesi olarak kullanmışlardır. Bu unsurun eğrilerek ipe dönüştürülmesinde iğ, ağırşak ve örekeler kullanılmıştır. İpi elde etmek için yün ve pamuk gibi hammaddelerin, iğın alt kısmına eğirme esnasında, iği ağırlaştırmak ve düzgün dönmesini sağlamak için ağırşağa takılmaktadır. Nitekim bu aşamaları hala Anadolu ve Ortadoğu’nun kırsal kesimlerinde ahşap kullanılarak yapıldığını görmekteyiz¹⁷³.

¹⁷² Wolfgang bu tipi “kuşgözü pim” olarak adlandırmıştır. Wolfgang, a.g.e., s.59.

¹⁷³ Ergün Karaca, “Allianoi’da Bulunmuş Kemik Ağırşak ve Örekeler”, *İsmail Fazlıoğlu Anı Kitabı*, ed. Işık Şahin (Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2012), s. 133-134.

Yapılan arkeolojik kazılar dışında ağırşaklara sikkelerde, kiliselerdeki fresklerde, mozaiklerde, minyatürlerde, mühürlerde, vazo süslemelerinde de rastlamak mümkündür. Bu sanat eserlerine konu olan ağırşaklar, genelde ölen kişilere saygının betimlenmesi, mistik, liturjik, ritüel ve sevinçleri sembolize etmek için bir kullanım aracı olarak da yerini almıştır. Bu ağırşaklar, yapılan resimlerde kompozisyonların önemli anlatım imgesi olarak değerlendirilmiştir. Nitekim bunun örneklerinden birine M.Ö 2. binlerde Kayseri/Kültepe-Kaniş'teki kazılar sonucu ortaya çıkarılan silindir şeklindeki mühürde rastlamaktayız. Resmedilen kompozisyonda bir kadının elinde öreke tuttuğu ve hemen arkasında yer alan kompozisyonda iğler ve örekeler dikkati çekmektedir. Yapılan tasvirde kadının ticaretteki yeri ve dönemin endüstri aracı olan ağırşağın yeri net bir şekilde ortaya çıkmaktadır¹⁷⁴. Yine benzer şekilde M.Ö. 6. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen The Metropolitan Museum'da Amasis Ressamı tarafından resmedilen lekythos üzerinde yün eğiren kadınlar karşımıza çıkmaktadır¹⁷⁵. Aynı örnekleri Anadolu'nun erken dönem medeniyetlerinde de rastlanmaktadır.

Bizans döneminde ağırşaklar genellikle kemik ve fildişinden üretilmiştir. Bu ağırşaklar küçük ve hafif olup üzeri ise sıklıkla bir süsleme ile kaplıdır. Bunun dışında az da olsa taş örneklerle de rastlamak mümkündür. Karakteristik özellikleri arasında merkezde bir delik ve farklı yüzlere sahip olmalarıdır. Nitekim Smyrna kazılarında ele geçen ağırşakların çok azı dışında tamamı bezemelidir. Bir Ortaçağ kazısı olan Zeytinli Höyük'teki Nekropol kazısında bulunan örnekler nokta bezemeli stilleriyle Smyrna buluntularıyla benzer özellikler göstermekte ve 11-13. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Alliano'deki bezemesiz örnekler Roma dönemine işaret etmektedir. Sagalassos'ta çıkan benzer ağırşak da Geç Roma Dönemi'ne atfedilmektedir¹⁷⁶. Bu yapımların teknikleri Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde de dokuma araçlarının bir parçası olarak kullanılmıştır. Bu dönemlerde ağırlıklı olarak ahşap ve kemik ağırşaklar tercih edilmiştir.

Beçin kalesinde 2010-2020 yıllarında yapılan kazılarda **J12.** ve **J13.** numaralı 2 adet kurşun ağırşağa rastlanmıştır. **J13.** ağırşağın merkezi delik, etrafı sarmal, bezemesiz ve konik bir şekilde yapılmışken, **J12.** açmasında çıkan ağırşağın merkezi delik ve bezemesiz şekildedir. Yapılan kazılarda Anadolu'nun birçok yerinde rastlanılan ağırşaklar kemik, taş, pişmiş toprak,

¹⁷⁴ Giulia Bacelli, Benedetta Bellucci ve Matteo Vigo, "Elements for a Comparative Study of Textile Production and Use in Hittite Anatolia and in Neighbouring Areas," *Prehistoric, Ancient Near Eastern and Aegean Textiles and Dress*, (Oxford, UK: Oxbow Books, 2014), s. 115.

¹⁷⁵ Hande Günyol, "Kuzeybatı Anadolu'da Dokumacılık Geleneğinin Kaynakları ve Günümüzden Bir Örnek: Aba", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, S. 5 (2005), s. 18.

¹⁷⁶ Akın Ersoy ve Gülten Çelik Ersoy, "Smyrna/İzmir Kazıları Kemik Buluntuları", *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, S.15 (2012), s. 99-100.

fildişi, mermer ve ahşaptan yapılmışken Beçin’de çıkan ağırşaklar kurşundan üretilmiştir. Nitekim üretilen bu ağırşakların madeni olması tezgâh ağırlığı olarak da kullanılma ihtimalini arttırmaktadır.

3.10.4. Çanlar ve Çingiraklar

Bronz, tunç, bakır, demir ve pirinç gibi madenlerden üretilen çanları, Anadolu’nun birçok yerinde görmek mümkündür. Üretilen çanlar, geniş oval bir gövde, kafa kısmının ucunda bir halka ve iç kısmında sabit bir halkadan oluşmaktadır. Bunların küçük olanlarına ise çingirak adı verilmektedir. İçte bulunan ipin çekilmesiyle büyüklüğüne göre kuvvetli ve zayıf sesler çıkarmaktadır¹⁷⁷.

Çan’ın Çin’de MÖ. 1000’lerde üretilip batıya doğru taşındığı düşünülmektedir. Çingirakların ise MÖ. 2000’li yıllarda ortaya çıktığı araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Üretilen çanların farklı kültürlerde hayvancılık, müzik, iletişim, dinsel, dekoratif amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir¹⁷⁸.

Eski dönemlerden beridir kullanılan çanlar; Babiller döneminde kilden üretilmiş, madenden yapılmış küçük çanlar (çingiraklar) ise Hristiyanlık ve İslam devirlerinde kullanılmıştır. Günümüze kadar çanların varlığının sürdüğünü görmekteyiz. Yapılan kazılar sonucunda birçok çan-çingirağın varlığına ulaşılmıştır. Bugün bile Anadolu’nun birçok yerinde çocukların, kadınların saç örgülerine takılmaktadır. Benzer şekilde hayvanların boyunlarına da asılmaktadır¹⁷⁹.

Çanlar; çoğunlukla konik biçimli ve üzerinde asma işlevini gören çıkıntılı bir deliği bulunan, içerisindeki küçük madeni parça sayesinde (dil) hareket ettirdikçe ses çıkaran, farklı kullanım alanlarına hizmet eden çok amaçlı küçük eşyalardır. Pek çok kazıda ele geçirilmiştir. Boyutlarına göre kullanım alanları değişiklik gösterebilmektedir. Çalışma kapsamında 4 eser incelemeye alınmıştır. Bu eserlerden 3’ü (J14., J15., J16.) çan 1’i çingirak (J17.) olmakla beraber hepsinin formları farklıdır.

¹⁷⁷ Ferhat Uzunbaş, “Türk Dünyasında Kullanılan Geleneksel İdiofon ve Membranofon Vurmalı Çalgılar ve Koltuk Davulu Notasyon Örneği” (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2012), s. 64.

¹⁷⁸ Mahmut Davulcu, “Son Ustaları İle Akseki-Cemerler’de Çan Yapımcılığı: Halkbilimsel Bir İnceleme”, *Kalemişi*, c. 8, S. 16, (2020), s. 62-63.

¹⁷⁹ Uzunbaş, a.g.e., 65.

3.10.5. Aplikler

Çeşitli tente, giysi, çadır, ahşap, süsleme ve mimari aksamlara monte edilmek için metal süsleme aracı olarak kullanılan aplikler, birçok uygarlık tarafından kullanılmıştır. Erken dönemlerden itibaren kullanılan aplikler, görsel estetiği arttırmak için farklı bir objeye tutturulan unsurlardır¹⁸⁰. Bu uygulama Anadolu'ya yerleşmiş farklı uygarlıklar tarafından da tercih edilmiştir. Genellikle dikdörtgen, yıldız ve yuvarlak formu olarak ele alınmışlardır. Kazılar sonucu bulunan bazı apliklerde palmet gibi çeşitli motiflerin de görüldüğü gözlemlenebilmektedir. Yine benzer şekilde Bodrum ve Çanakkale'de yapılan kazılarda çıkan apliklerde mersin çiçeği motifini hatırlatan süslemeler bulunmaktadır. Bu yapı bize Afroditle ilişkili olduğunu göstermektedir¹⁸¹.

Kazılarda ortaya çıkarılan apliklerden anlaşıldığı üzere, özellikle elbiselerde kullanımı ölen kişinin elit statüsünü yansıtmaktadır. Nitekim bunun en güzel örnekleri arasında Orta Asya'da Türklerin Pazırık kurganlarında karşımıza çıkmaktadır. Hemen hemen her kültürde örneğini gördüğümüz aplikler, burada da vazgeçilmez unsurlar arasında yerini almıştır. Bazı kültürlerin kendi aplik tarzını ürettiği de bilinmektedir. Bunun en güzel örneği San Blas Adaları'nda yaşayan Kuna yerli halkının kullandığı mola adı verilen farklı desenlerdeki dekoratif apliklerdir¹⁸².

Bizans İmparatorluğu'nun birçok objesinde yer alan aplikler; maden, ahşap, süsleme sanatının ve mimari aksamların yan unsuru olarak yerini almıştır. Özellikle Bizans'ta dört yapraklı yonca motifli örneklerin görüldüğü eserler mevcuttur¹⁸³. Selçuklu döneminde hayvan formunda kapı aplikleri, maden sanatının en önemli örnekleri arasında yerini almıştır¹⁸⁴. Osmanlı dönemiyle birlikte ahşap işçiliğinde metal aplikler, genel olarak kullanılmış bunun yanında çeşitli metal objelerde işleyiş devam etmiştir¹⁸⁵.

¹⁸⁰ Ersin Çelikbaş, *Tokat Müzesi Bronz Eserleri* (Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2020), s. 13.

¹⁸¹ Yıldız Akyay Meriçboyu, *Antikçağ'da Anadolu Takıları* (İstanbul: Akbank, 2001), s. 75-190.

¹⁸² Selda Kozbekçi Ayranpınar, haz. Ahmet Aytaç: "Çağdaş Tekstil Sanatında Aplike Tekniği," *IX. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri*, (İzmir: Anka Basım Yayın Ltd. Şti., 2017), s. 60

¹⁸³ Ümit Aydınoglu ve Çilem Uygun, "Dağlık Kilikia'dan Erken Bizans Dönemi Takıları "Diocaesarea Hazinesi"", *Art-Sanat*, 20, (İstanbul 2023), s. 28

¹⁸⁴ İsmail Yarmıcı, "Anadolu'da Başlangıcından Günümüze Seramik Metal Teknik ve Biçim Etkileşimleri," (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, 1993), s. 104.

¹⁸⁵ İlker Mete Mimiroğlu ve Mert Kocaman, "Konya Koyunoğlu Müzesi'nde Yer Alan Bir Grup Saldırı ve Savunma Aleti", *International Social Sciences Studies Journal*, 6(68), (2020), s. 3512.

Beçin kalesinde 2010-2020 yıllarında yapılan kazılarda toplamda 10 adet aplike (J18.-J27.) ulaşılmıştır. Bu aplikler bronz ve demirden üretilirken J27. katalog numaralı aplik altından üretilmiştir. Bulunan bu aplikler çeşitli ahşap ve süsleme eşyalarının yan unsuru olarak yerini almışlardır.

3.10.6. Cüruflar

Madenlerin üzerinde yapılan çalışmalardan arta kalan parçalardır. Başka bir deyişle madenden kalan artık diyebiliriz. Bu parçalara madencilğin yapıldığı bölgelerde sıkça rastlamak mümkündür. Yerleşim yerlerinde bulunması da zaman zaman burada bir atölye veya gezici atölyelerin varlığına işaret edebilmektedir.

Beçin Kalesi Kazı Çalışmalarında 2010-2020 yılları arasında muhtelif cüruf parçaları bulunmuştur. İç kale ve sur duvarını kapsayan alanda tespit edilmişlerdir. Ağırlık, form ve cevher olarak farklılıklar göstermektedirler.

4. DEĞERLENDİRME

4.1. Yüzükler

Beçin Kalesi Kazısında 2010-2020 yılları arasında toplam 20 adet yüzük ele geçirilmiştir. Bu yüzüklerden 7'si bakır, 2'si gümüş ve 11 tanesi ise bronzdur. İç Kale ve Yelli Medrese arasındaki alanda dağınık olarak bulunmuşlardır. Eserlerden 9 adeti kırık diğerleri ise sağlam durumdadır. Beçin Kalesi örnekleri kaşlı olanlar, yüzük taşı farklı malzemeden olanlar, halka formu taşlı ve halka formu süslemeli olarak 4 tipolojide incelenebilir.

Birinci tip yüzüklerden (kaşlı olanlar) A1. ve A13. numaralı olanlar bakır, A2., A3., A4., A5., A6., A7., A8., A9., A10., A11., A12. numaralı yüzükler ise bronzdur. Ağırlıkları 2-10 gram arasında değişiklik göstermektedir. Yüzük kaşları çeşitli geometrik şekillerle biçimlendirilmiştir. Kimi yüzük kaşları süslemesiz bırakılırken kimi de basit geometrik süslemeler ve çizgilerle bezenmiştir.

A3., A4. numaralı, 2 adet oktagon yüzük ele geçirilmiştir. **A4.** numaralı yüzükte kaşın üst kısmı kazıma olarak yapılmış iki paralel çizgi ile ikiye ayrılmıştır. Sağlam yüzeyde “S” biçimli üç motif dikkati çeker bunlardan birisi daha küçüktür. Alt bölümde de benzer bir düzenleme olduğu düşünülmektedir. Oktagon yüzüklerin örneklerine Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda rastlanılmıştır. Bu tür özellikle Batı Avrupa'da yaygın bir form olarak kullanılmıştır. Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesi'nde bu türe benzeyen bir yüzük görülmektedir. Araştırmacılar tarafından yüzük 12.-13. yüzyıllara tarihlendirilmektedir¹⁸⁶. Beçin Kalesi'nde benzer yüzüğü de bu yıllara tarihlemek mümkündür. Olasılıkla bu yüzükler Bizans veya Beylikler dönemine aittir.

A5. numaralı bronz yüzüğün benzeri, Beçin'de 2009 yılında yürütülen kazı çalışmalarıyla ortaya çıkarılmıştır¹⁸⁷. İki yüzük arasındaki tek fark; 2009 yılında bulunan yüzüğün üzerindeki çizgiler baklava deseni oluştururken, 10 yıl sonra ortaya çıkarılan **A5.** numaralı yüzüğün paralel çizgilerle kesişen tek bir çizgiye sahip olmasıdır. Bu durum **A5.** numaralı yüzüğün tam olarak bitirilmemiş olabileceğini de düşündürmektedir. Benzer örnekte 14.-15. yüzyıllara yapılmış olan tarihlendirme, bu eser için de geçerli sayılmıştır.

¹⁸⁶ Ergün Laflı ve Maurizio Buaro, “Inscribed finger rings from late antique and Byzantine Asia Minor”, *Cercetări Arheologice* 28(1), (2021), s. 242.

¹⁸⁷ Rahmi Hüseyin Ünal, “Beçin 2009 Kazısı”, *Sanat Tarihi Dergisi* 1, (2009), s.111.

A6. katalog numaralı bronz yüzük, eşkenar dörtgen formlu bir kaşa sahiptir. Bu yüzüğe yakın yüzüklerden biri Kubad-Abad buluntularında ele geçirilmiştir¹⁸⁸. Benzerleri incelenerek ve bulunduğu açma verileri göz önüne alınarak 14.-15. yüzyıl örneği olduğu düşünülmektedir.

A7. numaralı ‘zihgir’ olarak adlandırılan yüzüğün bulunduğu açmada, yoğun olarak Osmanlı Dönemine ait sikkeler bulunmuştur. Net tarih vermeyen sikkelerin yanı sıra Abdülmecid ve Fatih döneminden sikkeler eşit miktarda ortaya çıkarılmıştır. Bu sebeple, doğrudan tarih vermek güç olsa da yüzüğün Osmanlı dönemine ait olması kuvvetli ihtimaldir.

A8. numaralı yüzüğün kaş bölümünde bulunan sembol, Çelebi Mehmet dönemine ait sikkelerle birebir benzerlik göstermektedir. 2005 yılında yapılan çalışmalarda Beçin Kalesi’nde bu sikkeden ortaya çıkarılmıştır. Menteşe Beyliği Çelebi Mehmet’e bağlı bulunduğu bir dönemde onun adına sikkeler bastırmıştır¹⁸⁹. **A8.** numaralı yüzükte aynı sembolün bulunması, Çelebi Mehmet himayesinin kabul edildiği İlyas Bey döneminde kullanıldığını işaret etmektedir. Bununla beraber, bir mühür yüzüğü olabileceği de düşünülebilir.

A9. numaralı yüzüğün kaş bölümün yanında, simetrik iki küçük kaş daha bulunmaktadır. 1,8 cm çapında olan yüzüğün, form ve bulunduğu açma özellikleri 15. yüzyılı işaret etmektedir.

A10. Kırık durumdaki bronz yüzüğün benzerleri Bizans döneminde de¹⁹⁰ karşımıza çıkmaktadır. Fakat yüzüğün bulunduğu açmadaki sikkeler 14.-15. yüzyıllara tarihlenmektedir. Bu dönemde Beçin’de Menteşeoğulları’nın hüküm sürmesi ve Bizans’la çağdaş olmaları düşünüldüğünde benzer örnekler görmemiz oldukça doğaldır.

A11. katalog numaralı yüzüğün bulunduğu açmada, ağırlıklı olarak 15. ve 16. yy. Osmanlı dönemini işaret eden sikkeler ortaya çıkarılmıştır. **A12.** numaralı örnekte; kaş kısmı elips şeklinde, merkezinde 1 ve çevresinde 10 adet dairesel motifin bulunduğu süsleme gözlemlenmektedir. Eserin bulunduğu açmada Beylikler ve Osmanlı Dönemi sikkeleri yoğun olarak bulunmuştur. Bu tipteki yüzüklerin benzerleri Corinth¹⁹¹, Divriğ¹⁹², Sardis¹⁹³ gibi kazılarda karşımıza çıkmaktadır. Metal eserler üzerine yapılan çalışmalarda bu yüzükleri; Davidson 12. yüzyıla, Acar 12.-13. yüzyıla, Waldbaum Türk dönemine tarihlendirmiştir¹⁹⁴.

¹⁸⁸ Yavaş, 2013, a.g.m., Foto: 3.

¹⁸⁹ Rahmi Hüseyin Ünal, “Beçin 2005 Kazısı”, *Sanat Tarihi Dergisi XVI/1*, (2005), s.138.

¹⁹⁰ Palalı, a.g.t., Kat. No.: 160.

¹⁹¹ Davidson, a.g.e. Kat. No.:1978.

¹⁹² Acar, a.g.t., Kat. No.: A6.

¹⁹³ Waldbaum, a.g.e., Pl.48:830, 833, 840.

¹⁹⁴ Davidson, a.g.e., s.247; Acar, 2019, a.g.t., s.159; Waldbaum, a.g.e., s.130.

Beçin’de bulunduğu açmada Osmanlı sikkelerinin sayıca üstünlüğü olsa da Beylikler dönemi sikkeleri de azımsanamayacak miktardadır. Benzer örneklerin neredeyse birebir uyumu ve açmada bulunan sikkelere bakılarak 12.-13. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

İkinci tip yüzüklerden (yüzük taşı farklı malzemeden olanlar) A13. ve A14. numaralı olanlar bakır, A15. Numaralı olan gümüş, A16., A17. ve A18. numaralı yüzükler ise bronzdur. Ağırlıkları 1.5- 5 gram arasında değişiklik göstermektedir. Farklı malzemelerden elde edilmiş yüzük taşları çeşitli teknikler kullanılarak yüzüğün bir parçası haline getirilmiştir. Bunların içinde 4,9 gram ağırlığında olan gümüş yüzük dikkat çekicidir.

A13. ve A14. Numaralı yüzükler Yelli Medrese’ de yapılan kazı çalışmasında bir arada bulunmuşlardır. **A13.** numaralı bakırdan üretilmiş olan yüzüğün birebir benzerleri Kırşehir Müzesi’nde karşımıza çıkmaktadır. Müze’de bulunan yüzükler araştırmacılar tarafından Ortaçağ’a dayandırılmaktadır¹⁹⁵. Özellikle araştırmacılar tarafından müzede bulunan eserlerin kuvars gurubu süs taşlarından karnelyan, dumanlı kuvars, krizopras ve ametist taşlarından üretilmesi Osmanlı dönemi değerli taşlarına işaretir. Bu taşların 16.-17. yüzyıllarda sıklıkla süs eşyalarında ele alındığı bilinmektedir. Bu nedenlerle ele geçirilen iki yüzüğü 16.-17. yüzyıllara tarihlemekteyiz.

A15. Numaralı yüzüğün kaşıyla çember kısmı ayrıktır. Kaş bölümünde bir sedef kakma bulunmakta ve sedefin üzerinde daire biçimli üç metal bölüm vardır. Bu bölümlerin içerisine değerli taşlar yerleştirilmiş yuvalar bulunmakta. Kaşın yan yüzlerinde kazınarak yapılmış dikey bir süsleme kompozisyonu dikkati çekmektedir.

A16., A17. Numaralı yüzükler 15.-16. Yüzyıl Osmanlı dönemi yüzükleriyle¹⁹⁶ benzerlik göstermektedirler. Eserlerin bulunduğu açma verileri de bu tarihleri destekler niteliktedir.

A18. numaralı bronz malzemeden üretilmiş olan yüzüğün benzerine Londra’daki Portable Antiquities Scheme arşivinde rastlanmaktadır. Ortası camla süslenmiş bu yüzük tarzı, dönem olarak 17.-18. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Biz form olarak yüzüğün Anadolu’dan batıya doğru yayıldığını düşünmekteyiz¹⁹⁷. Bu noktada malzeme ve teknik özellikleri açısından Beçin

¹⁹⁵ İlkay Kaydu Akbudak, Alper Gölbaş ve Zeynel Başıbüyük, “Kırşehir Müzesi Envanterinde Bulunan Yüzüklerin Arkeogemolojik ve Jeoarkeolojik İncelemesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 10, S. 52 (2017), s. 528-530.

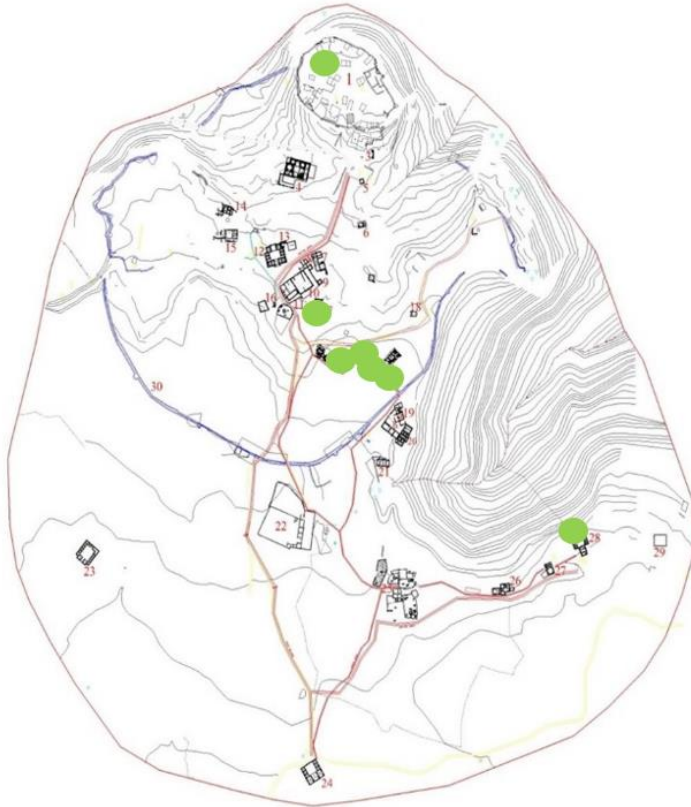
¹⁹⁶ Acar, a.g.t., Kat. No.: A14-A15.

¹⁹⁷ Museum of London, <https://finds.org.uk/database/artefacts/record/id/572266> [Erişim Tarihi: 14.09.2023].

Kalesi'nde ele geçirilen bu yüzüğü 15.-16. yüzyılda Osmanlı döneminde üretilip kullanıldığını düşünmekteyiz.

Üçüncü tip halka formlu taşlı yüzük grubuna ait bir adet yüzük bulunmaktadır. **A19.** Numaralı eserin malzemesi gümüştür. Çevresi belirli aralıklarla kakılmış taşlarla bezenmiştir. Bulunduğu açmadaki sikkelerin ağırlıklı olarak 11-5. Yüzyılı işaret etmektedir.

Dördüncü tip halka formlu yüzük grubuna ait bir adet bakır alaşım eser (**A20.**) bulunmaktadır. Halka formlu yüzüğün süslemesi üretim aşamasında burgu verilerek yapılmıştır. **A20.** numaralı eserin bir bölümü kırık vaziyettedir. Araştırmacıların yaptığı çalışmalarda yüzüğün benzer örnekleri¹⁹⁸ Erken Bizans dönemine tarihlendirilmiştir. Fakat bu tarz yüzüklerin kullanımının geniş zaman aralığına yayılmış olması ve bulunduğu açmadaki diğer buluntuların Osmanlı dönemine ait olması, tarihlendirmenin bu döneme yapılmasına sebep olmuştur.

Res. 3: Yüzüklerin Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)

¹⁹⁸ Acar, a.g.t., Kat. No.: A1.; Tokbudak, Lev. III, 9.

4.2. Kolye Ucu ve Boncuk

Beçin Kalesi Kazı çalışmaları sırasında (2010-2020) ortaya çıkarılan, farklı form ve süsleme kompozisyonlarına sahip 4 kolye ucu ve bir boncuk incelemeye alınmıştır. Bombeli formu ve dilimli yüzeyiyle **A21.** numaralı boncuğun benzerlerinin kullanımı oldukça yaygın tarih aralıklarında görülmektedir. Bu nedenle kazıda bulunduğu açma ve beraberinde bulunan diğer eserler, bu boncuğun tarihlendirilmesi için bakılması gereken en önemli işaretlerdir. Elimizdeki verilere göre 10.-13. Yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Gümüş malzemeden üretilmiş **A22.** numaralı eserin dilimli eşkenar dörtgen formuna sahip yapısı ve üzerinde bulunan asma deliğinden oluşturmaktadır. Eşkenar dörtgen formunun içi bitkisel süslemelerle doldurulmuştur. Kazıda beraberinde bulunup, net tarih veren eserlere göre 15.-16. yüzyıllar önerilmiştir. **A23.** katalog numaralı kolye ucunda iki farklı malzeme kullanımı gözlemlenmektedir. Bir hayvana ait diş, gümüş kılıfa yerleştirilerek kolye ucu oluşturulmuştur. Kılıfın açıkta kalan uç bölümü testere ucu biçiminde şekillendirilmiştir. Açmada bulunan sikkelere göre 13.-15. Yüzyıllara tarihlendirilmesi uygun görülmüştür. **A24.** ve **A25.** numaralı eserler malzeme ve teknik açılarından benzerlik göstermektedir. Aynı açmada ele geçirilen bu kolye uçları, 15.-16. yüzyılları işaret etmektedir. Bu tarihlendirmenin nedenlerinden biri açmada ortaya çıkarılan sikke gruplarının ağırlıklı olarak bu tarihlere ait olmasıdır.

4.3. Bilezikler

İnsanlık tarihinin önemli süs eşyaları arasında olan bilezikler, Anadolu'nun birçok kültüründe kendine yer bulmuştur. Bazen süs eşyası olarak kullanılırken bazen de üzerine yapılan dini sembollerden ötürü dini amaçla da değerlendirilmiştir. Beçin'de tezimizin sınırını belirlediğimiz yıllarda yapılan kazılarda 3 bileziğe ulaşılmıştır. Ele geçirilen bileziklerin hepsi bronzdan yapılmıştır. Bulunan bilezikler 4-5 cm çaplarında, ince cidarlı ve üzerleri çeşitli motiflerle süslenmiştir.

Anadolu'da yapılan kazılarda birçok bileziğe ulaşılmıştır. Yapılan kazılar sonucu özellikle camdan üretilmiş bileziklerin fazlalığı göze çarpmaktadır. Çeşitli formlarda üretilen bileziklerin stilize başlı hayvan figürlü olanlar Urartu dönemiyle birlikte ortaya çıkmaya başlamış ve Geç Roma Erken Bizans dönemine kadar varlığını sürdürmüştür¹⁹⁹. Çokgen protomlu bilezikler 12.-

¹⁹⁹ Acar, a.g.t., 76.

13. yüzyıllar arasında Selçuklu uygarlığında kullanılmış²⁰⁰ ve Ortaçağ boyunca diğer uygarlıklar tarafından ele alınmıştır. İki telin kendi ekseninde bükülüp yapılan bilezikler yüzyıla Selanik benzeri 10-12. yüzyıla, Pliska örneği 11. yüzyıla yüzyıl arasına, Korint benzeri 12. yüzyıla ve Banat'ta bulunan benzeri 12. yüzyılın 2. yarısı 13. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir²⁰¹.

Anadolu'da yapılan kazılarda çıkan madeni bilezikler Akşehir Müzesi'nde bulunan metal bilezikler MÖ.5.-6.-7.-8.-9. yüzyıllara, Helenistik, Geç Roma ve Bizans Dönemlerine²⁰², Divriği'de bulunan bilezikler Orta Çağ ve Orta Bizans Dönemine (11-12. yüzyıl)²⁰³, Isparta Müzesi'nde yer alan bilezikler hakkında tarihler verilmemiş²⁰⁴ Sardis kazılarında bulunan bilezikler Geç Roma Erken Bizans Dönemine (5.-6. yüzyıl)²⁰⁵ tarihlendirilmiştir.

Beçin Kalesi'nde ortaya çıkarılan bileziklerin form yapısı özellikle Bizans ve Selçuklu dönemi bileziklerini hatırlatmaktadır. Bu tip bileziklerin Ortaçağ boyunca kullanıldığı bilinmektedir. Bu tipteki en önemli özellikler arasında geniş çaplı, ince cidarlı ve üstünde geometrik motiflerin bulunmasıdır. **A26.** numaralı bileziğin bulunduğu açmadaki sikkeler Menteşe ve Yıldırım Beyazıt dönemi yoğunluktadır. Tüm bu veriler değerlendirilerek bilezik 14.-15. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. **A27.** ve **A28.** numaralı bileziklerin bulunduğu açmada ağırlıklı olarak 15.-19. yüzyıllara ait Osmanlı sikkeleri ortaya çıkarılmıştır. Bu tür bileziklerin Ortaçağ'da kullanılması ve açmalarda ortaya çıkarılan sikkelerin birlikte değerlendirilmesi, bileziklerin tarih aralığını 15.-16. yüzyıla indirgeyebilmiştir.

4.4. Kemer Tokları

Kazılarda buluntularında görmeye alışık olduğumuz, halka formu çerçeve ve üzerinde bir dili olan kemer tokaları (**A29.**, **A30.**) için belirli bir tarih söyleyebilmek pek mümkün değildir. Basit görüntüsü ve işlevselliğe çok fazla zaman aralığında ele alınmış olan bu tokaların üzerinde dönemini yansıtan bir ibare yoktur. Örneğin Patara'da bulunan örnekler M.S. 5-7. Yüzyıllara tarihlenirken, Karacahisar'da bulunan örnekler ise 13-14. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Bu

²⁰⁰ *Selçuklu Uygarlığı Müzesi*, haz. S. Özgüncü v.d., C. 2, (Kayseri: M Grup Matbaacılık, 2016), s. 226.

²⁰¹ Acar, a.g.t., 76.

²⁰² Gündüz ve Tekocak, a.g.e., 132-136

²⁰³ Acar, a.g.t., 167-169.

²⁰⁴ Cengiz Çetin, "Isparta Müzesi'nden Bir Grup Takı", *Cedrus III*, (2015), s. 11.

²⁰⁵ Walbaum, a.g.e., 69 (Plate 47).

nedenle eserin bulunduğu açmadaki sikkeler tarihlendirme için kullanılmış, 11.-13. ve 13.-15. yüzyıllar önerilmiştir.

A31. numaralı, üzerinde rumi motiflerin bulunduğu “D” formu kemer tokasının, form olarak benzerleri çalışmalarda görülmektedir. Örneğin Gaitzsch bu tokaları “Çift çubuklu D şeklinde tokalar” olarak gruplandırdığından²⁰⁶ bahsetmiştik. Aynı zamanda geç Bizans dönemine tarihlendirmiştir²⁰⁷. Geç Bizans Dönemi’nde Beçin Kalesi’nde, Menteşe Beyliği’nin varlığı düşünüldüğünde ve tokenın üzerindeki rûmi desene bakıldığında, **A31.** ve **A32.** numaralı tokaları 13.-14. yüzyıllara tarihlendirebiliriz.

A33. numaralı tokenın benzerleri hem Anadolu’da hem de Anadolu’nun dışında bulunmuştur²⁰⁸. Davidson benzer örnekleri 7. Yüzyıla tarihlendirmiştir²⁰⁹. Salamis’te bulunan örneğin II. Constans Dönemi’ne ait bir sikkeyle bulunması 7. yüzyıl örneği olduğunu destekler niteliktedir²¹⁰.

Üzerinde mühr-i Süleyman motifi bulunan kemer tokası (**A34.**) kazıma tekniğiyle süslenmiştir. Bu sembolün yüzyıllar boyunca kullanıldığından bahsetmiştik. Eserin tarihlendirilmesinde, bulunduğu açmadaki veriler ve form özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmıştır. Kemerin çerçevesinin benzeri Karacahisar Kalesi buluntularında²¹¹ mevcuttur. Bu kemer levha bakımından **A34.**’ten oldukça farklı, bir ejder formundadır. Ancak çerçeve açısından benzerlik göstermeleri tarihlendirme konusunda fikir vermektedir. Palalı bu tokenın Selçuklu dönemi eserlerine benzediğini belirtmektedir²¹².

Beçin Kalesi’nde 2010-2020 yılları arasında ortaya çıkarılan ejder başlı toka (**A35.**), ünik bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kökleri pagan dünyaya kadar uzanan ejder figürü özellikle Çinliler tarafından çokça kullanılmış, Anadolu’nun farklı medeniyetlerinde değerlendirilmiştir. Nitekim Anadolu Selçuklu döneminde birçok kabartmada bu figür yerini almıştır. Figür dini ve sivil mimarının önemli bir öğesi olarak görülmüştür. Ejder figürleri sanat eserlerine yansıtılırken yalnız başına, gezegenle, burçla, On iki hayvanlı Türk- Çin Takvimi’yle, boğa başları ile birlikte verilmektedir. Öney’in yaptığı bu tipolojik çalışmalar neticesinde figürün

²⁰⁶ Gaitzsch, a.g.e., s.63.

²⁰⁷ a.g.e., 211.

²⁰⁸ Lightfoot, a.g.m., 125.

²⁰⁹ Davidson, a.g.e., 272.

²¹⁰ Chavane, a.g.e., s. 166.

²¹¹ Palalı, a.g.t., Kat. No.: 61.

²¹² a.g.t., 58.

12.-13. yüzyıllarda Selçuklu sanatına girdiğini göstermektedir²¹³. Beçin Kalesi kazılarında bulunan ejder başlı toka yapılan üslup araştırmaları neticesinde Selçuklu döneminin bir örneği olma ihtimalini doğurmaktadır.

Ejder figürlü tokanın yapısal özelliği bize hayvan başlı bilezikleri hatırlatmaktadır. Uçları stilize olan hayvan başlı bilezikler MÖ. 1000 yılın başlarından itibaren kullanılmıştır. Özellikle Urartular döneminde bu tarz stilize hayvan figürlerine rastlanmaktadır. Genellikle tunçtan üretilen bu bileziklerin altın ve gümüş örnekleriyle de karşılaşılmaktadır²¹⁴. Geçmişin getirdiği bu uygulama Anadolu'nun farklı bölgelerinde de kullanılmıştır. Bir süs eşyası olan bu bilezikler oluşan bilgi birikimiyle birlikte benzer bir süs eşyası olan tokada da yerini almıştır. Nitekim bu stilize hayvan figürlerinin uçları açık bileziklerde uygulanmasıyla tokalar için bir alt yapı oluşturulmuş olmalıdır. Beçin'de bulunan kemer tokası tıpkı uçları açık bilezik formunda üretilmiştir. Yapılan tokanın uçları stilize ejder başları ile sonlanmaktadır. Tokanın gövde kısmına daireler yapılarak ejder derisine vurgu yapılmıştır.

Karacahisar kazılarında bulunan "S" kıvrımlı kemer tokasında, stilize edilmiş ejder²¹⁵ görülmektedir. Palalı eseri Selçuklu dönemine tarihlendirmiştir. Cizre Ulu Camii'nin kapı tokmağının²¹⁶ da 12.-13. yüzyıllara ait olduğu göz önünde bulundurulduğunda, dönem içerisindeki yaygın kullanımı dikkat çekmektedir. Fakat ejderin stilize ediliş biçimi bu dönem örneklerinden farklılık göstermektedir. Yüzeyindeki pulların biçimi, sivri kulaklarının bulunmayışı **A35.** numaralı eseri Selçuklu ejder figürlerinden ayırmaktadır. Rahmi, bu eseri 15.-16. Yüzyıllara tarihlendirmiştir²¹⁷.

A36. numaralı kemer tokasının bulunduğu açmadaki sikkeler, ağırlıklı olarak 13. ve 15. yüzyılları işaret etmektedir. Eserin tarihlendirilmesinde bu tarihler referans alınmıştır.

A37. ve **A38.** eserleri uzun dönemler boyunca kullanılmış, estetik kaygı gütmeyen askı tokalarıdır. Kullanımının geniş dönemlere yayıldığı için eserlerle birlikte bulunan buluntular tarihlendirme konusunda etkili olmuştur. Açmalarında bulunan sikke ve tarih veren diğer buluntular 14.-15. yüzyılı işaret etmektedir.

²¹³ Gönül Öney, 1969, a.g.m., 171-192.

²¹⁴ Halil Tekin, *Madeni Eserler Tipolojisi* (Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2018), s. 154-155.

²¹⁵ Palalı, a.g.t., Kat. No.: 61.

²¹⁶ Ö. Bilgi, *Anadolu Dökümün Beşiği*, (İstanbul: Grapis Matbaa, 2004). s.190.

²¹⁷ Ünal, 2009, a.g.e., 130.

A39., A40. numaralı kayış tutmaya yarayan tokalar gibi, birkaç toka bulunmaktadır. **A41.** numaralı örnek çiçek formu ve üzerindeki palmet desenleriyle dikkat çekmektedir. **A42.** numaralı örneğin benzerleri Divriği’de bulunmuş ve Osmanlı dönemine tarihlendirilmiştir²¹⁸. Mototolea’nın yaptığı çalışmada²¹⁹ benzer örnekler 17.-18. Yüzyıla tarihlendirilmiştir. Dolayısıyla bu eserlerin tarihlendirilmesinde 17.-18. yüzyıl düşünülmektedir.

Buluntuların çıkarıldığı yerler aşağıdaki haritada işaretlenmiştir;

Res. 4: Kemer Tokalarının Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)

4.5. Fincan Zarfı

Kahvenin 16. Yüzyılda Osmanlı saraylarında yer aldığından²²⁰ bahsetmiştik. Özellikle Kanuni döneminde “kahvecibaşı” görevini yapan insanların²²¹ olması, bu içeceğe verilen önemi işaret etmektedir. Bu görevlileri resim ve gravürlerde²²² görmek mümkündür. 4. Mehmet döneminde

²¹⁸ Acar, a.g.t., 174.

²¹⁹ Mototolea, Aurel (2016). “Catarama – Pafta de Influență Orientală din Colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța,” *Pontica XLVIII-XLIX. România*, s.323-342.

²²⁰ Z. Ögel, U. Soley, *Kahve Molası*, Kütahya Çini ve Seramiklerinde Kahvenin Serüveni, Pera Müzesi, İstanbul 2015, s. 8,11.

²²¹ Bilirgen, a.g.m., 104.

²²² Ayrıntılı bilgi için bkz. / Zeynep Tarım, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Kahve İkramı, Bir Taşım Keyif Türk Kahvesinin 500 yıllık Öyküsü*, (İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015), ss.199-215.

kahvenin bilinirliğinin artması²²³ fincan ve fincan zarfı kullanımının da yaygınlaşmasını sağlamıştır. Saraydaki fincanlar altın ve gümüş malzemeden imal edilirdi. Altın ve gümüş dışındaki kullanılan zarfların, orta sınıf insanlara üretildiğini biliyoruz²²⁴. Fincanların önce sarayda sonrasında köşklerde ve yalılarda kullanılmaya başlamış olmalıdır. Orta sınıfa daha sonra geldiğini varsayarsak, altın ve gümüş dışındaki fincan zarflarının en erken 18.-19. yüzyılda görebileceğimizi düşünebiliriz.

Beçin’de bulunan fincan zarfı (**B1.**) bakır malzemeden yapılmıştır. Malzemeden anlayacağımız üzere, orta sınıf için üretilmiş bir fincan zarfıdır. Form ve desen özellikleri göz önüne alınarak incelendiğinde 19. yüzyıldaki örneklerle²²⁵ benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu zarfı 19. yüzyıla tarihlendirmek doğru olacaktır.

4.6. Süzgeçler

Süzgeçleri günümüzde hala çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Beçin Kalesi Kazı çalışmaları sırasında 2 adet süzgeç (**B2.**, **B3.**) parçası bulunmuştur. Artık fabrikasyon üretimlerini kullandığımız süzgeçlerin, elle yapıldığı dönemde deliklerinin dağınık olduğu ve delinen bölümün uçlarının kesici bir şekilde açık bırakıldığı görülmektedir. Sardis²²⁶ ve Antiokheia²²⁷ kentlerinde benzer örnekler bulunmaktadır. Waldbaum Erken Bizans Dönemine tarihlendirse²²⁸ de malzemenin yapısı ve uzun yıllar benzer formlarda kullanılması nedeniyle net bir tarih söylemek doğru olmayacaktır. Ancak eserlerin bulundukları açmadan çıkarılmış sikkelere göre 15.-16. yüzyıllar önerilmiştir.

4.7. Yüksükler

Toplamda 3 yüksük ortaya çıkarılmıştır. Bu yüksükler; 2012, 2014 ve 2016 yıllarında Kızıl Han ve Sur duvar arasındaki bölgede dağınık olarak bulunmuştur. **C1.** ve **C2.** numaralı eserler bronz malzemeden yapılırken, süsleme teknikleri de birbirine benzemektedir. Kazıma tekniğiyle yapılan noktalamaları belirli bir programda ilerlemektedir. Bu tip yüksüklerin benzerlerine

²²³ Ö. Tufan, *Sultanların Topkapı Sarayındaki Kahve Fincanları. Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve* (İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları, 2011), s. 91.

²²⁴ Kayaoğlu, a.g.e., 212, 213.

²²⁵ F. Bodur, *Türk Maden Sanatı*, (İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları, 1987), s.61.

²²⁶ Waldbaum, a.g.e., Plate:16, Kat. No.: 218-219.

²²⁷ Gültekin, a.g.t., 81.

²²⁸ Waldbaum, a.g.e., 59.

Corinth ve Kuşadası buluntularında rastlanmıştır²²⁹. Davidson bu örnekleri Bizans dönemine tarihlendirmiştir²³⁰. Ancak Davidson'un örneklerindeki yüksüklerin üzerinin açık olması, tipolojik olarak farklılık oluşturmaktadır. **C1.** ve **C2.** numaralı eserler kubbeli yüksük diyebileceğimiz tiptelerdir ve form olarak birbirinden ayrılmaktadırlar. **C2.** numaralı yüksüğün tepesinde oluklu bir süsleme görülür. Bu süsleme özelliğinin bulunduğu yüksükler 1330-1400 yıllarına tarihlendirilmiştir²³¹. Dolayısıyla bu yüksükleri 14.-15. yüzyıl olarak tarihlendirmek yanlış olmayacaktır. **C3.** numaralı demir yüksük form olarak **C2.**' ye benzemesine rağmen, malzeme ve süsleme açısından oldukça farklıdır. Bu örneğin yüzeyi düz bırakılırken tepe noktasında daire formu bir açıklık karşımıza çıkmaktadır. **C3.** numaralı yüksüğün bulunduğu katmandan Yıldırım Beyazıt dönemine ait sikke tespit edilmiştir. **C2.** ile olan form benzerliğini de göz önünde bulundurarak 14.-15. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

4.8. Düğmeler

C4. numaralı düğmenin benzerlerine Sardis²³², Kuşadası²³³, Corinth²³⁴ ören yerlerinde rastlanmıştır. Küresel formu bu küçük düğmelerin biri kendiliğinden veya eklenmiş halkalı, iki yarım kürenin birleşiminden oluşmaktadır. Düğmelerin büyük bir gurubunu simgelerken, bazen yaldızlı bir süslemeye sahip olmuşlardır²³⁵. Örnekler 11.-13. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. **C5.**'in benzerleri Sardis²³⁶, Divriği²³⁷ ve Kuşadası'nda²³⁸ bulunan küresel düğme formuyla aynıdır. **C4.**' e göre halkası daha kalın, tek parça ve halkanın tam karşısında bir çıkıntısı bulunmaktadır. Benzerleri 11.-13. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. **C6.** numaralı bakır alaşım düğmenin benzerleri 13.-15. yüzyıllara tarihlendirilmiştir²³⁹. Diğer örneklerden farklı olarak **C7.** numaralı düğme form olarak 18. yüzyıl düğme örnekleriyle benzerlik göstermektedir²⁴⁰.

²²⁹ Altun, a.g.t., Kat. No.:506,511; Davidson, a.g.e., Kat. No.: 1294.

²³⁰ Davidson, a.g.e., 178.

²³¹ Brian Read, "Metal Sewing-Thimbles Found in Britain", *Archaeopress Archaeology* (Accessed December 18), s.23.

²³² Waldbaum, a.g.e., Plate: 46.

²³³ Altun, a.g.t., Kat. No.:113-335.

²³⁴ Davidson, a.g.e., Kat. No.: 2119-2120.

²³⁵ Antoras, a.g.e. 124.

²³⁶ Waldbaum, a.g.e., Plate: 46.

²³⁷ Acar, a.g.t., Kat. No.: D13.

²³⁸ Altun, a.g.t., Lev. 39.

²³⁹ Antoras, a.g.e.,124.

²⁴⁰ Stephen Hinks, "A Structural and Functional Analysis of Eighteenth Century Buttons", (A Thesis Presented To The Faculty of the Department of Anthropology The College of William and Mary in Virginia, 1988), s.129.

4.9. İğneler

Beçin’de yapılan kazı çalışmalarında, 2016 ve 2020 yıllarında toplam 3 iğne ortaya çıkarılmıştır. **C8.** numaralı iğnenin bulunduğu açmada Roma, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine tarihlenen eserlere rastlanılmıştır. Tarih açısından bu denli farklılıkların olması, **C8.** numaralı eser için tarihlendirme yapılmasını zorlaştırmaktadır. Uzunluğu neredeyse 25 cm’dir. **C9.** ve **C10.** numaralı örnekler tip, malzeme ve boyut olarak birbirinin neredeyse aynısıdır. **C9.’un** bulunduğu katmanda Yıldırım Beyazıt ve Menteşe Beyliğine ait sikkelerle karşılaşmıştır. **C10.** Numaralı iğnenin yer aldığı katmanda Osmanlı sikkelerine rastlanılmıştır. İki iğne de oldukça sağlam durumdadır. 5 cm’yi bulmayan uzunluklarıyla bronz malzemeden üretilmişlerdir.

4.10. Kilitler ve Kilit Aksamları

Çalışma kapsamında, bu başlık altında toplam 4 eser incelemeye alınmıştır. **D1.** numaralı kilit kısmen sağlam durumdayken bazı bölümlerinde kırıklar mevcuttur. Asma kilit grubunda değerlendirilen kilitlere bir örnektir. Uzun dönemler kullanıldığından tarihlendirmesinde buluntu yerinin ehemmiyeti fazladır. **D2., D3.** ve **D4.** numaralı eserler büyük oranda kırık durumdadır. Benzer örnekleri Pergamon ve Antiokheia kazılarında Bizans dönemine tarihlendirilmiştir²⁴¹. Ancak eserlerin bulunduğu açmada yüksek oranla Osmanlı sikkelerinin bulunması, tarihlendirmenin Osmanlı Dönemi olması yönünde daha güçlü veriler sunmaktadır. Bu nedenle eserler Osmanlı dönemine tarihlendirilmiştir.

4.11. Anahtarlar

D5. numaralı eserin benzeri Arykanda Antik Kentinde bulunan bir manivelalı anahtardır. 19. yüzyıla ait bir yerleşim yerinde bulunmuştur²⁴². Beçin’deki örnek ise İç Kale’de Türk dönemine ait bir alanda ortaya çıkarılmıştır. Arykanda’dakinin aynısı olması eserin tarih aralığını Türk dönemlerinden 19. yüzyıla indirgemektedir.

²⁴¹ Gaitzsch, a.g.e., 205.; Gültekin, a.g.t., s.30.

²⁴² Oransay, a.g.t., 144.

D6.'nin Corint'te benzeri bulunmuştur. Davidson Bizans veya Frank dönemi olarak tarihlendirmiştir²⁴³. Beçin'de bulunduğu bölgelerden çıkarılmış sikkeler ağırlıklı olarak 14.-15. yüzyıllara ve Menteşe Beyliğine aittir. Bu tip manivelalı anahtarların uzun dönemlerdir kullanılması ve bulunduğu açmadan çıkan eserlerin tarihi göz önüne alındığında 14.-15. yüzyıla tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

D7., D8. numaralı Sardis'te benzerleri olan anahtarlar, Geç Roma dönemine tarihlendirilmiştir²⁴⁴. Palalı ise Bizans dönemine tarihlendirmiştir²⁴⁵.

D9. Kızılhan'ın güney doğusundaki kazı çalışmaları sırasında bulunmuştur. Tutma halkası bronz, kalan bölümleri demir malzemeden yapılmıştır. Bu durum anahtarın iki yapım aşaması olduğunu ve kullanımı sırasında asma halkasının kırılması sonucunda yerine bronzla tamamlanmış olabileceğini düşündürmektedir. Eserle birlikte bulunan sikkeler referans alınarak 13.-15. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

D10., D11. Numaralı anahtarların benzerleri Pargemon'da bulunmuş ve eserler Gaitzsch tarafından Geç Bizans dönemine tarihlendirmiştir²⁴⁶. Uzun dil bölümlerine sahip olmaları, uzun gövdeli bir asma kilit anahtarı olduğunu göstermektedir.

D12.'in yaylı bir kilit sisteminin parçası olduğu düşünülmektedir. Bu anahtarın benzeri Tarsus'ta bulunmuştur. Goldman bu parçaları anahtar veya kilidin bir parçası olarak nitelendirmiştir²⁴⁷. Gaitzsch ise Osmanlı dönemine 14.-15. yüzyıllara tarihlendirmiştir²⁴⁸. Tüm bu veriler ve eserin bulunduğu açmadaki sikkeler birlikte değerlendirilerek 15.-16. yüzyıl tarihleri uygun görülmüştür.

²⁴³ Davidson, a.g.e., 139.

²⁴⁴ Waldbaum, a.g.e., 74.

²⁴⁵ Palalı, a.g.t., 45.

²⁴⁶ Gaitzsch, a.g.e., 203.

²⁴⁷ Goldman Hetty, *Excavations at Gözlü Kule Tarsus* (Princeton University Press, Princeton, 1950), s.389.

²⁴⁸ Gaitzsch, a.g.e., 46-47.

Res. 5: Anahtarların Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)

4.12. Baltalar

CV52 açmasında **E1.** ve **E2.** numaralı baltalar bulunmuştur. İki de çift yüzlü baltalar kategorisine girmektedir. Benzer örnekleri Sardis, Pergamon ve Arykanda gibi pek çok kazıda bulunmuştur²⁴⁹. Waldbaum, Roma ve Erken Bizans dönemine²⁵⁰, Gaitzsch ise Geç Antik- Eken Bizans dönemine tarihlendirmiştir²⁵¹. Aynı katmanda oldukça farklı dönemlere tarihlenen sikkelere rastlanılmıştır. Ancak aynı tarihlerde açmadan çıkarılan diğer eserlerin ağırlıklı olarak 19. yüzyılı işaret etmesi dikkate alınmıştır.

4.13. Oraklar

2017 ve 2015 yıllarında, farklı formlara sahip birer orak bulunmuştur. **E3.** numaralı orak “L” formundadır. Benzeri Pergamon’da gün yüzüne çıkartılmıştır²⁵². Gaitzsch Türk- Modern döneme tarihlendirmiştir²⁵³. **E4.** numaralı orağın benzerleri içinse bir tarih önerisinde bulunmamıştır. Fakat bu tip orakların 10. yüzyıldan beri görüldüğüne değinmiştir²⁵⁴. Uzun

²⁴⁹ Gaitzsch, a.g.e., Kat. No.: H2, K4; Waldbaum, a.g.e., Kat. No.: 132, 141; Oransay, a.g.t. Kat. No.: G21.

²⁵⁰ Waldbaum, a.g.e., 48- 50.

²⁵¹ Gaitzsch, a.g.e., 178.

²⁵² a.g.e., Kat. No.: SE 1.

²⁵³ a.g.e., 210.

²⁵⁴ a.g.e., s.111.

dönemler kullanım alanı bulmuş bu aletlerin, kazıda bulunduğu katmanlarda 15. ve 19. Yüzyılları işaret eden veriler tarihlendirme için kaynaklık yapmıştır.

4.14. Kenetler

İncelenen 5 kenet, demir malzemeden üretilmiştir. **F1., F2., F3.** Numaralı örnekler dairesel formlu deliklere sahiptir. Bu eserler ortadan bükülmüş veya kavislidir. **F3.** Numaralı örnek kırık durumdadır. Aynı açmada Bizans ve II. Beyazıt dönemlerine ait sikkeler bulunmuştur. **F4.** Numaralı örnek dairesel formda deliklere sahipken düz biçimde üretilmiştir. **F5.** ise deliklerinin yönüyle çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca deliklerinin formları da farklıdır. Kenetlerin form özellikleri kullanıma yönelik olarak değişebilmektedir. İki örneğin (**F4., F5.**) bulunduğu açmada 14.-15. yüzyıllara ait bir kandil ortaya çıkarılmıştır.

4.15. Filiseler

Beçin Kalesi Kazı Çalışmalarında (2010-2020) ele geçirilen 6 adet demir filise incelemeye alınmıştır. İç Kale ve Sur Duvarı alanları arasında dağınık olarak ele geçirilmiştir. Çalışmada filiseler, çift kancalı ve saplamalı olarak iki gruba ayrılmıştır. Çift kancalıları; **F6., F7., F8., F9., F10., F11.** katalog numaralı eserlerdir. **F6.** ve **F7.** numaralı filiseler birbirine geçirilmiş iki parçadan oluşmaktadır. **F8.** Numaralı örnekte ise filisenin bir halkaya geçirildiği gözlemlenmektedir. Bu kullanım muhtemelen, bir kapı veya pencere kulpuna ait parça olduğunu düşündürmektedir. **F9.** örneğinde filisenin iki ucu kanca gibi kıvrılmıştır. **F10.** ve **F11.** numaralı filiselerin uçları düzdür. **F11.** Numaralı olanın bir ucu kırık durumdadır. **F12.** Numaralı örnek ise saplamalı filise grubuna giren tek örnektir. Çubuk seklinde düz ilerleyen demir parçası, sonra yuvarlak oluşturacak şekilde kapatılmıştır. Düz kısmı bir yüzeye sabitlenerek kullanılır. Katalog bölümünde benzer örnekleri verilen filiselerin aynı zamanda bulundukları açmalarda toplanan verilerine göre, ayrı ayrı tarihlendirme önerilerinde bulunulmuştur.

4.16. Çiviler

Çeşitli mobilya ve mimari aksamaların bağlanmasında kullanılan çivilerden, Beçin Kalesi buluntularında belirlenen 11 adet incelemeye alınmıştır. Kazılar sonucu ortaya çıkarılan çivilerin hepsi demirden üretilmiştir. Kullanım amaçları doğrultusunda farklı boyutlarda

yapılmışlardır. Bu doğrultuda tipolojisi belirlenirken çiviler iki türlü ele alınmışlardır. 2-4 cm boyutlarında olanlar (F14.-F18.) küçük boyutlarda araç gereçlerin ve küçük ahşapların bağlanmasında, 6-11 cm boyutundakiler (F19.-F23.) mimari unsurların birleştirilmesinde kullanılmışlardır.

Kazılar sonucu ortaya çıkan çiviler için çeşitli tarihlendirmeler söz konusudur. Pergamon’da yapılan kazılar neticesinde çiviler Geç Bizans Dönemine²⁵⁵, Sardis’teki buluntular Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemine²⁵⁶, Divriği’deki kazıdaki buluntulardan herhangi bir tarih verilmemiş²⁵⁷, benzer şekilde Kudabad Sarayı’nda yapılan kazılarda elde edilen çiviler için bir tarih sunulmamış²⁵⁸, yine Zeugma²⁵⁹, Olynthus²⁶⁰ ve Parion²⁶¹, Kadıkalesi/Anai’daki²⁶² kazılarında çıkan çiviler için kesin bir tarihlendirme yapılmamıştır.

Anadolu’da yapılan kazılarda elde edilen çiviler hakkında bazı araştırmacılar tarafından tarihlendirmeler yapılırken bazıları tarafından tarihlendirme verilmemiştir. Bu hususta Beçin Kalesi’nde çıkan çiviler hakkında bir tarihlendirme vermek mümkün değildir. Kazılar sonucu çıkan çiviler hakkında bir tarihlendirme yapılabilmesi için belirli bir üslup olması elzem bir durumdur. Örneğin herhangi bir çiviye tam veya yaklaşık bir tarih vermek için çivinin üzerinde figürlerin veya belirli üslup özelliklerinin olması gerekmektedir (adak çivileri gibi)²⁶³. Anadolu’da yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılan çivilerin genel itibarıyla demirden üretilmiş olması tarihlendirme sorununu doğurmaktadır. Doğru tarihlendirmelerin yapılabilmesi için çeşitli kimyasal analizlerin yapılması ve yeni değerlendirmelerin ortaya konulması gerekmektedir. Bununla beraber katalog bölümünde, eserlerin bulunduğu açmalardaki sikkeler referans alınarak tarih önerilerinde bulunulmuştur.

²⁵⁵ Gaitzsch, a.g.e., 193 (Taf. 36).

²⁵⁶ Walbaum, a.g.e., 69 (Plate 21).

²⁵⁷ Acar, a.g.t., 111.

²⁵⁸ Meriç, a.g.e., 161-162.

²⁵⁹ Deniz Berk Tokbudak, “Zeugma Konutlarında Bulunan Bronz Eserler,” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2015), s. 113-114.

²⁶⁰ David M. Robinson, *Excavations at Olynthus, Metal and Minor Miscellaneous Finds* (London: The Oxford University Press, 1941), s. 322.

²⁶¹ Ersin Çelikbaş, “VII Metal Objects From The Theater”, *Parion Studies I. Roman Theater of Parion*. (Çanakkale: İÇDAŞ Yayınları, 2018), s. 187.

²⁶² Altun, a.g.t., 98.

²⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Özcan ve Enver Akgün, “Konya Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Yapı-Adak Çivileri,” *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, S. 24 (2019), s. 91-110.

4.17. Bıçaklar

2010-2020 kazı sezonlarında ortaya çıkarılan bıçaklar üç grupta incelenmiştir. Bu gruplar; birinci tip, ikinci tip, 3. üçüncü tip olarak adlandırılmıştır. İğne bölümlerinin formuna göre ayrılmışlardır.

Birinci tipte incelenen eserlerde **G1.** numaralı bıçağın benzerlerini Gaitzsch Geç Bizans dönemine tarihlendirmiştir²⁶⁴. **G2.** numaralı bıçağın benzerleri Karacahisar²⁶⁵, Pergamon²⁶⁶ ve Sardis²⁶⁷ kentlerinde bulunmuştur. Bunlar Roma İmparatorluk Dönemi²⁶⁸, Bizans ve Osmanlı Dönemlerine²⁶⁹ tarihlendirilmiştir. **G3.** numaralı eserin benzer örnekleri bıçaklar²⁷⁰ arasında yerini almaktadır. Fakat bıçakların sırt kalınlığıyla paralelindeki kalınlık genellikle aynı değildir. Eserin kesitinden²⁷¹ anlayabileceğimiz üzere eşit kalınlıkta bir ilerleme gösteriyor olması, zanaatçıların kullandığı bir çeşit törpü olabileceğini düşündürmektedir. Törpü örneklerinde²⁷² iğne bölümünden sonra yüzey, tırtıklı bir yapıya sahiptir. Beçin'deki örneğin üzerindeki deformasyon, yüzeyin anlaşılmasını zorlaştırdığından kesin bir şey söylemek zordur. Bu nedenle bıçak veya törpü olup olmadığı net değildir. **G4.** numaralı bıçağın benzerleri Erken Bizans²⁷³ ve Geç Bizans²⁷⁴ dönemlerine tarihlendirilmiştir. **G5.** numaralı eserin benzeri Kuşadası buluntularındaki benzerine²⁷⁵ bakıldığında ustura olduğu anlaşılmaktadır. Birinci tipte incelenen bıçakların üzerinde herhangi bir üsluba dair ibare bulunmaması ve bu bıçak formlarının günümüzde de kullanılıyor olması tarihlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

İkinci tipte incelenen eserlerin boyutları, birinci tipe oranla daha büyüktür. Bu tipte bıçak boylarının 28 cm'e kadar uzadığını gösterirken, birinci tipte 11 cm ile sınırlı kalmıştır. **G6.** numaralı eserin benzerleri Pergamon²⁷⁶, Karacahisar²⁷⁷ ve Gordion'da²⁷⁸ bulunmuştur. Bunlar

²⁶⁴ Gaitzsch, a.g.e., 184.

²⁶⁵ Palalı, a.g.t., Kat. No.: 39.

²⁶⁶ Gaitzsch, a.g.e., Kat. No.: M 84.

²⁶⁷ Waldbaum, a.g.e. Kat. No.: 192.

²⁶⁸ Gaitzsch, a.g.e., 189.

²⁶⁹ Palalı, a.g.t., 47.

²⁷⁰ Gültekin, a.g.t., Kat. No.: 106; Palalı, a.g.t., Kat. No.: 36; Gaitzsch, a.g.e. Kat. No.: M 65; Waldbaum, a.g.e., Kat. No.: 201.

²⁷¹ Çizim?

²⁷² Gültekin, a.g.t., Kat. No.: 91.

²⁷³ Waldbaum, a.g.e., 56.

²⁷⁴ Gaitzsch, a.g.e., 190.

²⁷⁵ Altun, a.g.t., Kat. No.: 242

²⁷⁶ Gaitzsch, a.g.e., Kat. No.: M 71, M 72;

²⁷⁷ Palalı, a.g.t. Kat. No.: 44.

²⁷⁸ McClellan, a.g.e., Kat. No.: 185.

Bizans ve Osmanlı dönemlerine²⁷⁹ tarihlendirilmişlerdir. **G7.** numaralı bıçağın benzerleri Arykanda²⁸⁰ ve Gordion'da²⁸¹ bulunmuştur. **G8.** ve **G9.** numaralı eserlerin benzerleri Kuşadası, Arykanda ve Karacahisar buluntuları²⁸² arasındadır. Bunlar Bizans ve Osmanlı dönemlerine tarihlendirilmiştir²⁸³. **G10.** bıçağın benzeri Pergamon'da ortaya çıkarılmış ve Gaitzsch bu bıçakları Geç Bizans- Osmanlı dönemlerine tarihlendirmiştir²⁸⁴. Bu grubun örneklerine bakıldığında genel olarak Geç Bizans ve Osmanlı dönemlerine tarihlendirildiği tespit edilmiştir.

Üçüncü ve son tipe ait bir adet bıçak bulunmaktadır. **G11.** numaralı eser tipik bir örnektir. Ustura ve dericilikte kullanıldığı bilinen bıçak türü²⁸⁵, Sardis ve Pergamon'da yapılan çalışmalarda Geç Bizans dönemine tarihlendirilmiştir²⁸⁶. Bu dönemde Beçin'de Menteşe Beyliği'nin hüküm sürdüğünü hatırlatmak gerekmektedir. Geç Bizans ve Menteşe Beyliği çağdaş olduğundan dolayı, benzer ürün ve malzemeleri kullanmaları doğaldır. Beçin'deki Menteşe yerleşimi göz önüne alındığında, eserleri tarihlendirirken Menteşe Beyliği'ne yönelmek daha doğru olacaktır.

4.18. Keskiler

2018 yılında iki adet keski bulunmuştur. **G12.** ve **G13.** numaralı bu iki eser, birbirleriyle neredeyse aynı form, biçim ve boyut özelliklerine sahiptir. Benzer örnekleri Pergamon ve Sardis'te ele geçirilmiştir²⁸⁷. Gaitzsch benzerlerini Geç Bizans²⁸⁸ ve Osmanlı dönemine²⁸⁹ tarihlendirmiştir. Waldbaum ise 14. yüzyıl Türk dönemine tarihlendirmiştir²⁹⁰. Yakın tarihlerde, bulunduğu açmanın çevresinde 13. ve 15. yüzyıllara ait örnekler ortaya çıkarılmıştır. Benzer örnekleri ve bulunduğu açmanın verilerine bakılarak, 13.-15. yüzyıllara tarihlendirilmesi önerilmektedir.

²⁷⁹ Gaitzsch, a.g.e., 188.; Palalı, a.g.t., s.50.

²⁸⁰ Oransay, a.g.t., Kat No.: E9.

²⁸¹ McClellan, a.g.e., Kat. No.: 178.

²⁸² Altun, a.g.t., Kat. No.: 235; Oransay, a.g.t., Kat No.: E16; Palalı, a.g.t., Kat. No: 39, 40.

²⁸³ Palalı, a.g.t., 47-48.

²⁸⁴ Gaitzsch, a.g.e., 188.

²⁸⁵ Yavaş, 2012, a.g.m., 133.

²⁸⁶ Waldbaum, a.g.e., 15; Gaitzsch, a.g.e., .37.

²⁸⁷ Gaitzsch, a.g.e. Kat. No.: KÜ4, F11; Waldbaum a.g.e., Kat. No.: 162.

²⁸⁸ Gaitzsch, a.g.e., 181.

²⁸⁹ a.g.e., 169.

²⁹⁰ Waldbaum, a.g.e., 52.

4.19. Ok Uçları

Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında (2010-2020) bulunan ok uçlarından, 31 adet ok ucu incelemeye alınmıştır. Kesit ve formlarına göre gruplandırılan ok uçları; yassı kesitli tip, dairesel kesitli tip, dörtgen kesitli tip, üçgen kesitli tip, bileşik tip, keski tip, çarh tipi olmak üzere yedi grupta incelenmiştir.

Yassı kesitli ok uçlarının alt grupları bulunmaktadır. Bu gruplar; yassı kesitli eşkenar dörtgen, yassı kesitli deltoit biçimli kısa ve yassı kesitli deltoit uzun ok uçları olarak üç gruba ayrılmıştır. Yassı kesitli ok uçlarının benzerlerine; Karacahisar, Sardis, Pergamon gibi pek çok kazıda rastlamak²⁹¹ mümkündür. Beçin'deki örneklerin boyları 2-8 cm arasındadır. Bu örneklerin benzeri, 1203 yılında Selçuklu saldırısıyla tahliye edilmiş olabileceği düşünülen Lagina-Beybağ'da, bir insana saplanmış olarak bulunmuştur²⁹². Yavaş, bu duruma dayanarak yassı kesitli ok uçlarının, zırhsız düşman için kullanılmış olabileceğini söylemiştir²⁹³. 6. yüzyıldan beri kullanıldığı bilinen bir tiptir²⁹⁴. Bu ok uçlarını; İlyushin 10-13. yüzyıl²⁹⁵, Gaitzsch 11-14. yüzyıl²⁹⁶, Waldbaum 12-13. yüzyıl²⁹⁷, Altınsapan vd. 13. yüzyılın sonuna²⁹⁸ tarihlendirmiştir. Beçin'de bulundukları açmada, 14. yüzyıla ait bir kandil ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacıların benzer örnekler üzerinde yaptığı çalışmalar ve eserlerin ele geçirildiği katmanlar tarih aralığının 13.-14. yüzyıllara olduğunu göstermektedir.

Dairesel kesitli ok uçları eğitim, av ve savaş alanlarında geniş kullanım alanına sahiptir²⁹⁹. Benzer örneklerini; Yavaş³⁰⁰, Altınsapan vd.³⁰¹ ve Aygör³⁰², 13. yüzyıla tarihlendirmiştir. Ok uçlarının çıkarıldığı BI57 açmasında Menteşe Beyliğine ait gümüş sikke ve BH59 açmasında 13. yüzyıla ait kandil ortaya çıkarılmıştır. Çevre kazılarda bulunan aynı tipteki ok uçlarının 13.

²⁹¹ Palalı, a.g.t., Kat. No.: 75; Waldbaum, a.g.e., Kat. No: 53; Gaitzsch, a.g.e., Kat. No.: P 53.

²⁹² Tırpan, A., Söğüt, B., Lagina, Börükçü, Belentepe ve Mengefe 2008 Yılı Çalışmaları, 31. Kazı Sonuçları Toplantısı 3, (2009) s.513.

²⁹³ Yavaş, 2020, a.g.e., 141.

²⁹⁴ Y.S. Khudyakov, *Vooruzheniye Srednevekovykh Kochevnikov Yuzhnoy Sibiri i Tsentral'noy Azii*, Novosibirsk: Academy of Sciences of the USSR., Novosibirsk, (1986), s.149.

²⁹⁵ A.M. İlyushin, *Zheleznyye Odnolopastnyye Nakonechniki Strel U Srednevekovogo Naseleniya Kuznetskoy Kotloviny*, *Izvestiya Altayskogo Gosudarstvennogo Universiteta -The News*, 63, (2009), s.128.

²⁹⁶ Gaitzsh, a.g.e. 138.

²⁹⁷ Waldbaum, a.g.e., 37.

²⁹⁸ Altınsapan, Altınsapan, E.-Demirel, G. Z.-Yılmaz, Y. H., Gerengi, A., 2011-2014 Kazıları Işığında Eskişehir Karacahisar Kalesi, *ASOS Journal*, 10 (2015), s.5.

²⁹⁹ Yavaş, 2020, a.g.e., 147.

³⁰⁰ Yavaş, 2012, a.g.m., 128.

³⁰¹ Altınsapan vd., a.g.e., 8-9.

³⁰² E. Aygör, Konya Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Ok Uçlarının Değerlendirilmesi", *MASROP Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi* (2017), s.11.

yüzyıla tarihlendirilmiş olması, Beçin'deki örneklerin de aynı döneme tarihlendirilmesine neden olmuştur. *Dörtgen kesitli* ok uçlarının benzerleri; Davidson 13. yüzyıl³⁰³, Gaitzsch geç Bizans erken roma³⁰⁴, İnce Bizans dönemine³⁰⁵, Waldbaum 12.-13. yüzyıl³⁰⁶, Altınsapan vd. 13.yüzyıl sonu³⁰⁷ Yavaş ise 13. yüzyıla tarihlendirmiştir³⁰⁸. *Bileşik tip* ok uçlarının benzerleri; Perre, Kubad-Abad, Eğridir Han da bulunmuştur³⁰⁹. Pargemon'da bulunan benzeri Geç Bizans dönemine tarihlendirilmiştir³¹⁰. Keski tipli ok ucunun 10-14.yüzyıllarda kullanıldığı bilinmektedir. Bu ok uçlarının Eğridir'deki örneğini 13. yüzyıla tarihlendirmiştir³¹¹. *Çarh tipi* ok uçlarının örnekleri Kubad-Abad ve Samsat'ta bulunmuştur³¹². Yavaş bu ok uçlarının 12. yüzyıldan beri bilindiğinden bahsetmiştir³¹³. Bu ok uçlarının bulunduğu açmalarda, Geç Roma döneminden, 16. yüzyıl Osmanlı dönemine kadar geniş bir aralığa yayılan sikkeler bulunmuştur. Beçin'de bu tipteki örnekler 12.-16. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

İncelemeye alınan 31 adet ok ucunun; 11'i yassı tipte (**H1.-H11.**) 6'sı dairesel kesitli konik (**H12.-H17.**), 2'si dörtgen kesitli (**H18.-H19.**), 1' i üçgen (**H20.**), 2'si bileşik (**H21.-H22.**), 6'sı keski (**H23.-28.**), 3'ü çarh (**H29.-H31.**) tiplerinden oluşmaktadır. Sayıca üstün olan tip yassı kesitli olanlardır. Sonrasında dairesel kesitli tip ve keski tip takip etmektedir. Aşağıdaki grafikte yüzdesel dağılımları verilmiştir.

³⁰³ Davidson, a.g.e., Kat. No.: 1532.

³⁰⁴ Gaitzsch, a.g.e., 143.

³⁰⁵ N. İnce, "Anadolu'nun Bizans Kenti Amorium'da Savaşın İzleri (Metal Savaş Aletleri)," (Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, 2010), s.11.

³⁰⁶ Waldbaum, a.g.e., 38.

³⁰⁷ Altınsapan vd., a.g.e., 8-9.

³⁰⁸ Yavaş, 2012, a.g.m., 128.

³⁰⁹ Yavaş, 2020, a.g.e., 155.

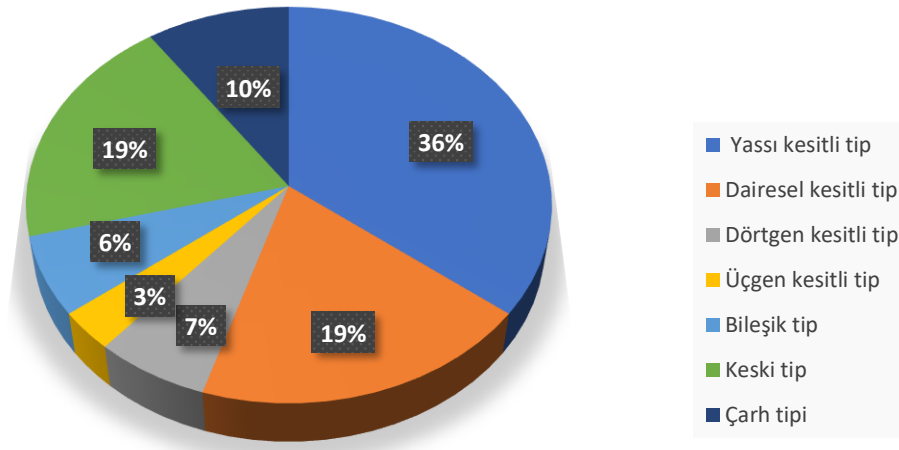
³¹⁰ Gaitzsch, a.g.e., 198.

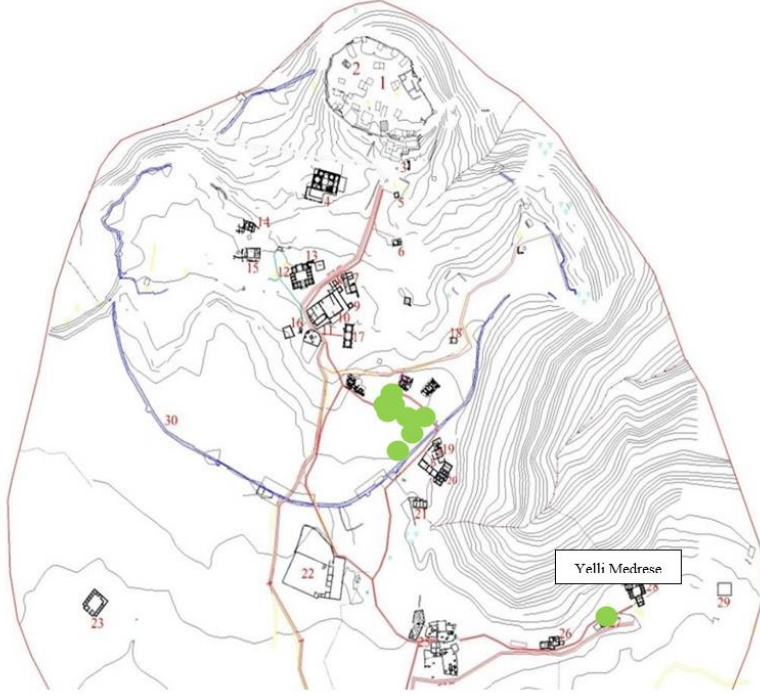
³¹¹ Yavaş, 2020, a.g.e., 152-153.

³¹² a.g.e., 162.

³¹³ a.g.e., 156.

Grafik 1: Ok Uçlarının Tiplerine Göre Yüzdesel Dağılımı

Res. 6: Ok Uçlarının Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)

4.20. Sondalar

Beçin’de 1 Nolu açma ile 3 Nolu açma arasında 3 adet sonda bulunmuştur. Bu sondaların üçü de kovanlı tipte ve demirden üretilmiştir. 2015’te bulunan **I1.** numaralı sondanın ucunda deforme olmuş çengel bölümü bulunmaktadır. **I2.** numaralı sondada ise kovanın genişlediği yerde bir delik yer almaktadır. Bu delik muhtemelen sondayı sabitlemek için kullanılıyordu. **I2.** ve **I3.** numaralı sondaların ucunda çengel görülmektedir. Kırılmış veya farklı amaçlar için üretilmiş olma ihtimalleri vardır. Sardis, Antiokheia, Alliano kentlerinde benzer örnekleri ele geçirilen sondalar M.S. 3. ve 4. yüzyıllara tarihlendirilmiştir³¹⁴. Fakat Beçin’de bulundukları açmalardaki sikkeler, 14. ve 16. yüzyılları işaret etmektedir. Kullanımlarının diğer yüzyıllarda da devam ettiği düşünülürse bu tarihleri önermek daha doğru olacaktır.

³¹⁴ Waldbaum, a.g.e., Plate 17, 242; Gültekin, a.g.t., Kat No: 19; Baykan, a.g.e., Lev. 51.

4.21. İlaç Kapağı

Benzeri Corint'te³¹⁵ ve Haluk Perk koleksiyonunda³¹⁶ mevcuttur. Kurşun kapağın çevresindeki madalyon biçimli yazı okunabilecek durumda değildir. Ancak Perk koleksiyonundaki parçada bu yazı “TERIACA.F.ALLA.OVILA.NERA.VEN” şeklinde okunmaktadır. Davidson bu örneklerin 15. yüzyıldan önceye tarihlenmektedir³¹⁷. Buluntudan anlaşıldığı üzere Venedik’le ilaç ticareti olduğu görülmektedir. Kurşun kapaklar ilaçların muhafazası için kullanılmıştır. Teriaca panzehir olarak değerlendirilmiş bir ilaçtır. İhracatının başladığı yıllar 12. yüzyıl olarak bilinmektedir³¹⁸. Beçin Kalesi Kazı çalışmalarına bulunduğu açmadan 14.- 15. yüzyıllara tarihlenen 3 sikke ve İlyas Bey’den sonraki beylerden birine ait olduğu düşünülen bir Menteşe Beyliği sikkesi bulunmuştur. Dolayısıyla **I4.** numaralı eser 14.-15. yüzyıllara tarihlendirilmiştir.

4.22. Nallar

Çalışmada atlar için kullanılan “U” formulu ortası boş nallar, eşek ve katırlar için kullanılan plaka şeklindeki nallar ile oval biçimli ortası boş olarak 3 tipte incelenen nallar gösteriyor ki; Beçin’de at, eşek ve katırlar evcilleştirilmiş hayvanlar arasındaydı. Nalların boyutlarındaki farklılıklar bu hayvanların çeşitli yaş ve boyutlara sahip olduklarını göstermektedir. 2016 yılında BE60 açmasında bulunan **J4.** numaralı at nalıyla, aynı tarihte ele geçirilen sikkelerden biri II. Murat dönemini işaret etmektedir. Aynı açmada Yıldırım Beyazıt dönemine ait sikke de bulunmuştur. Bunun dışında deforme olmuş sikkeler de bulunmakta fakat tarih vermemektedir. Bu durum bulunan nal örneğinin 14.-15. yüzyıllara ait olabileceğini düşündürmektedir.

Diğer nallar da (**J1., J2., J3., J5.**) bulundukları açmalardaki net tarih veren eserlere göre tarihlendirilmiştir.

4.23. Zincirler

J6. numaralı zincirde bulunan halkalar muhtemelen zincirin bir şeye veya bir yere takılmasını sağlıyor olabilir. **J7.** numaralı zincirin bir halkası çıkmış vaziyettedir. Bulunduğu açmadaki sikkelerin verdiği tarihe göre 11.-13. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. **J8.** numaralı zincirin

³¹⁵ Davidson, a.g.e., Kat. No.: 2837.

³¹⁶ Haluk Perk- Burcu Özdemir, XV.yy. Öncesi İlaç Kapakları, Haluk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu

³¹⁷ Davidson, a.g.e., 329.

³¹⁸ Perk- Özdemir, a.g.e.

ortasında bir kanca dikkati çekmektedir. Bu kanca zincirin bir objeyi tutması için kullanıldığını göstermektedir. Örneğin; bir kandil askısı, terazi askısı vb. olabilir. **J9.** Numaralı eserin bir filiseye bağlı olduğu görülmektedir. Bir yere sabitlemek için kullanılan filise, zincirin askı amacıyla kullanıldığını düşündürmektedir. Gaitzsch **J10.** ve **J11.** numaralı eserlerin benzerlerini “kuşgözü pim” olarak adlandırmıştır³¹⁹. Çapları yaklaşık 2 cm civarı olan pimleri sarmalayan demir parçalar, devamında birbirine geçirilerek zincir oluşturuluyor olmalıdır. İncelenen 6 eserin bulundukları açmalarda, tarihlerini belirlemek için açmalarda ortaya çıkarılmış sikkeler kullanılmıştır. Boyutları ve kullanım amaçları farklılık göstermekle beraber hangi amaç için kullanıldığını tespit etmek zordur. Kızılhan ve sur duvarı arasında, yoğunluklu olarak 1 No.’lu açmanın çevresinde bulunmuşlardır.

4.24. Ağırşak

Beçin Kalesi kazı çalışmalarında bulunan **J12.** ve **J13.** numaralı iki adet kurşun ağırşak incelemeye alınmıştır. Form olarak konik ve ortası delik olan ağırşaklardan, birinin yüzeyi yivliken diğerinin ise düzdür. Malzeme ve form açısından benzerleri Kuşadası Buluntuları içerisinde vardır³²⁰. Farklı malzemeden üretilmiş ancak form olarak benzerleri de bulunmaktadır³²¹. Altun ve Palalı³²² eserleri Orta Bizans Dönemine tarihlendirmiştir³²³. Ayrıca Demertzi de aynı şekilde tarihlendirmiştir. Kaynaklara karşılaştırmalı bakıldığında, Beçin’deki kurşun ağırşaklar 13. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

4.25. Çanlar ve Çingiraklar

Beçin Kalesi Kazı çalışmalarında 2011, 2014, ve 2020 yıllarında birer çan, 2018 yılında da bir çingirak parçası ortaya çıkarılmıştır. Hepsinin formu ve boyutları farklılık göstermektedir. İç kale ve sur duvarlarına yakın alanlarda dağınık biçimde bulunmuşlardır. **J14.** numaralı çanın benzerleri Bizans Dönemine tarihlendirilmiştir³²⁴. **J15.** benzeri örnekler için; Waldbaum Bizans³²⁵, Gaitzsch ise Geç Bizans³²⁶ dönemine tarihlendirmiştir. **J16.** Numaralı eserin benzeri

³¹⁹ Gaitzsch, a.g.e., 59.

³²⁰ Altun, a.g.t., Kat. No.: 461-472.

³²¹ Palalı, a.g.t., Lev. 47, Kat. No.: 252-253.

³²² A.g.t., 159.

³²³ Altun, a.g.t., 213.

³²⁴ Palalı, a.g.t., 51, 52.

³²⁵ Waldbaum, a.g.e., 43.

³²⁶ Gaitzsch, a.g.e., 172.

yine Bizans Dönemine tarihlendirilmiştir³²⁷. **J17**. Numaralı çingirak kısmen kırık biçimde ele geçirilmiştir. Muhtemelen içinde kırılma sonucu düşmüş ve ses çıkarmasını sağlayan, yuvarlak formu bir parça yer alıyordu. Eserlerin bulunduğu katmanlarda tarihlendirme için yeterli veriye ulaşılamamıştır. Benzer örneklerinin Bizans Dönemine tarihlendirilmiş olması, eserlerin Ortaçağ ürünleri olduğunu düşündürmektedir. Benzer örnekler ve kazıda bulundukları açmalar birlikte değerlendirilerek, katalog bölümünde 11.-16. yüzyıl aralığında çeşitli dönemlere tarihlendirilmişlerdir.

4.26. Aplik

Anadolu'nun birçok yerinde kullanılan aplikler, tente, giysi, çadır, ahşap, süsleme ve mimari aksamla monte edilmek için süsleme aracı olarak değerlendirilmiştir. Yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkarılan apliklerin çeşitli motiflerde üretildiği tespit edilmiştir. Beçin Kalesi'nde belirlenen tarihlerde yapılan kazılar sonucu 9 adet apliğe ulaşılmıştır. Kazılar sonucu elde edilen aplikler bronz ve demirden yapılmıştır. Beçin kalesinde ele geçirilen aplikler üçgen, dairesel, çivi şeklinde yapılmıştır. Dairesel olanların ortalarında tutturulmak için bir delik mevcuttur. Ele geçirilen bir aplik ise altı yapraklı yonca motifinde yapılmıştır.

Anadolu'da yapılan kazılar sonucunda bulunan aplikler üzerinde çeşitli tarihlendirmeler söz konusudur. Perge kazılarında çıkan aplikler üzerine herhangi bir tarih verilmemiş³²⁸, Adana Müzesi'ndeki cenaze takıları ve aplikler üzerine araştırmalar yapan Uygun, özellikle Yunan dönemiyle olan ilişkisi üzerine değerlendirmelerde bulunmuş³²⁹, Pergamon'da bulunan aplikler Geç Bizans ve Osmanlı dönemine³³⁰, Pisidia Antiokheiası'ndaki kazılarda bulunan bazı aplikler üslupsal özellikleri açısından Helenistik ve Bizans dönemine³³¹ tarihlendirilmiştir.

Araştırmacıların bazıları tarafından aplikler değerlendirilirken kullanıldığı malzeme üzerinde ele alınmıştır. Bu husus tarihlendirme sorununu beraberinde getirmektedir. Ancak tanımlamalar neticesinde yapısal form üzerinden yapılan değerlendirmelerle hangi apliğin hangi malzeme üzerinde kullanıldığıyla ilgili veriler karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Oransay, Arykanda'da yapılan kazılar neticesinde çıkan üçgen formu apliğin ahşap üzerine monte

³²⁷ Palalı, a.g.t., 51.

³²⁸ Nuray Özgülnar, "Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar" (Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007), s. 134-139.

³²⁹ Çilem Uygun, "Adana Müzesi'nden Cenaze Takıları ve Aplikler," *Arkhaia Anatolika: Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi*, c. 4 (2021), s. 328-333.

³³⁰ Gaitzsch, 2005, 165 (Taf. 3).

³³¹ Gültekin, a.g.t. 30-31.

edilmek üzere yapıldığına değinmektedir³³². Benzer örneklerin Beçin kalesinde ortaya çıkması bu apliklerin ahşap üzerine monte edildiği fikrini kuvvetlendirmektedir. Özellikle bu örneklerin kapı ve ahşap sandıklar üzerine bağlayıcı süs ögesi olarak kullanıldığı açıktır.

Beçin Kalesi'nde ele geçirilen yaprak formlu aplığın birçok tarihlendirme örneği bulunmaktadır. Oransay Latakia ve Thessalia'da benzer örneklerden yola çıkarak Arykanda kazılarındaki bu buluntular için MÖ. 4.-5. yüzyıllarını işaret etmektedir. Ancak yine de bu tarihleri kesin olarak belirtmemektedir³³³. Özellikle dört yapraklı motifin Bizans döneminde sıkça kullanılması bu uygarlığın izlerinden gelecek nesillere taşındığını düşünmeyi gerektirmektedir. Fakat kesin bir yargı olarak bunun Bizans döneminden geldiğini söylemek yanlış olacaktır.

Beçin Kalesi'nde yapılan kazılar neticesinde apliklerle (J18.-J26.) ilgili tarihlendirme yapmak zordur. Ancak biz tarihlendirme yaparken kültür katmanı üzerinden gitmeyi uygun görmekteyiz. Apliklerle kazılar sonucu bulunan çeşitli buluntu örnekleri ve kullanıldığı malzeme üzerinden Osmanlı ve Beylikler dönemine ait olması bizi bu şekilde bir tarihlendirmeye yöneltmektedir. Çıkan malzemenin Osmanlı ve Beyliklerden kalma eserlerin yoğunluğundan ötürü apliklerin 13.-17. yüzyıllar arası olma ihtimalini bizim tarihsel sınırlarımızı belirlemede önemli bir veri özelliği göstermektedir. Bu nedenle aplikler katalog bölümünde bulundukları katmanlara göre teker teker tarihlendirilmişlerdir. Ancak A27. numaralı eser diğer apliklerden ayrılmaktadır. Malzeme kullanımı ve özenli işçiliği, bu eserin özel bir kullanımı olduğuna işaret etmektedir. Çiçek motifli formu ve süslemesiyle gelin başlıklarında kullanılan alınlıklara benzese de bu konuda net bir tanımlama yapmak zordur. Süsleyeceği öğelere tutturulması için üzerinde bulunan delikleri dikkat çekmektedir. Fakat bu eser, gelin başlığından farklı eşyalarla da kullanılmış olabilir. Bu nedenle takı grupları yerine aplikler başlığı altında incelemeye alınmıştır.

4.27. Cüruflar

Beçin'de 2010-2020 yılları arasında yaklaşık 7 açmada cüruf parçaları bulunmuştur. İç kale ve sur duvarlarını kapsayan alanda, yoğunluklu olarak sur duvarına yakın bölümlerde ele geçirilmiştir. Farklı yapı ve renklere sahiplerdir. Dağılımlarının yoğun olarak Kızılhan ve sur

³³² Oransay, a.g.t, 147.

³³³ Oransay, a.g.t, 81-82.

duvarının arasındaki alanda olması, burada bir işlik olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Fakat veri olarak sadece cürufların varlığıyla bu durumu kanıtlamayız.

Res. 7: Cürufların Buluntu Yerlerinin Alan Üzerindeki Dağılımı (B.K.B.A.)

5. SONUÇ

Erken dönemlerden itibaren insanoğlu yaşamını idame ettirmek için birçok icat geliştirmeye başlamıştır. Bu icatlar onların hem yaşamına kolaylık sağlamış hem de sanatsal faaliyetlerinin yürütülmesine ön ayak olmuştur. İnsanoğlunun madeni işlemeye başladıkça bu durum farklı bir boyut kazanmıştır. Bulunan madenlerin eritilmesi ve bir araç olarak yapılması mimaride, giyimde, silah üretiminde ve hayatın hemen hemen her noktasında insanoğlunun hayat standardını arttırmıştır.

Anadolu'nun birçok yerinde farklı medeniyetler tarafından madenin kullanılması, aynı zamanda bir bilgi birikimi sağlayarak buraya gelen diğer medeniyetlerin, bu madenleri farklı bir şekilde ele almasını sağlamıştır. Örneğin Bizanslılar madeni sadece günlük bir öge olarak kullanmamış, yaptıkları ögeleri liturjinin bir parçası olarak değerlendirmiştir. Benzer yapılar İslam'ı kabul eden toplumlar için de geçerli olmuştur. Anadolu'nun önemli medeniyetlerinden olan Selçuklular ve Osmanlılar özel eşyalar kullanırken, madenin değerine göre ele almıştır. Özel bir eşya yapılırken daha özenli ve daha değerli madenler işlenmiştir.

Batı Anadolu'nun önemli merkezlerinden biri olan Beçin, bu noktada birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve madeni buluntularıyla tarih sahnesine ışık tutmuştur. Bölgede yürütülen kazılar sayesinde bölgenin tarihinin değerlendirmesi daha açık bir hale gelmiştir.

Kazılar sonucunda elde edilen buluntular; takılar, mutfak gereçleri, dikiş araç gereçleri, kilitler ve kilit aksamaları, ziraat aletleri, yapı malzemeleri, kesici aletler, savaş aletleri, tıbbi malzemeler ve diğer buluntular olmak üzere on başlık ve bunların alt başlıkları altında incelenmiştir.

Beçin Kalesi'nde 2010-2020 yılları arasında yapılan kazılar sonucunda toplamda 168 adet metal eser incelemeye alınmıştır. Bu eserler ağırlıklı olarak; İç Kale, Yelli Medrese, Kızıl Han, Sur Duvarı ve bunların arasında bulunan konutların olduğu bölgelerde ele geçirilmiştir. Buluntuların %70'ine, Kızılhan ve sur duvarı arasındaki konutların yer aldığı bölgede ulaşılmıştır. İncelenen buluntularda bakır, demir ve bronz malzeme kullanımının yaygın olarak görüldüğü karşımıza çıkmaktadır. Malzemeler arasında; ilk sırada %60 oranla demir, sonrasında %27 oranında bronz, %5 oranlarında bakır ve gümüş, %2 kurşun ve son olarak %1 oranında altın kullanımı gözlemlenmiştir.

Beçin Kalesi'nde 2010-2020 yılları arasında yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkarılan eserler, tarihlendirmek için benzer örnekleriyle karşılaştırılmış ve stil kritiği yöntemi uygulanmıştır. Aynı zamanda bulundukları açmalarda net tarih veren, sikkeler ve diğer buluntular en önemli belirleyiciler olmuştur. Tarih önermelerine göre sırasıyla; 15., 14. ve 13. yüzyıllara ait buluntular büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Beçin'de bu yüzyıllarda Menteşeoğulları ve Osmanlı'nın hüküm sürdüğü bilinmektedir. 15. yüzyılın ilk yarısına kadar Menteşe Beyliği, bölgede gücünü hissettirmeye devam ederken yavaş yavaş yerini Osmanlı'ya bırakmıştır. Dolayısıyla Menteşe Beyliği ve Osmanlı dönemlerine ait eserlerin yoğun olarak bulunduğu tespit edilmiştir.

Kullanım alanlarına göre dağılımları incelediğimizde ise eser yoğunluğunun; %25'ini takılar, %18'ini savaş aletleri, %14'ünü yapı malzemelerinin oluşturduğu analiz edilmiştir. Kalan %43'lük eser dağılımı ise kullanım alanlarına göre, farklı oranlarla pastayı tamamlamaktadır. %18'lik dilimi oluşturan savaş aletlerinin önemli çoğunluğunu zırhsız düşman için kullanılan yassı kesitli tip oluşturmaktadır. Sur duvarı çevresinde ele geçirilmiş olmaları, burada savaş veya savaş eğitimlerinin gerçekleştirilmiş olduğunu düşündürmektedir.

Eserler arasında **I4.** numaralı ilaç kapağı Venedik’le ticari ilişkilerin varlığını açık bir şekilde gösteren kanıtlarından biri olmuştur. Bunun gibi pek çok eserden bilgi toplanmıştır. Çalışma kapsamında incelenen madeni buluntular, açmalardan çıkarılan ve net tarih veren eserleri destekler niteliktedir. Buluntular bölgenin ticari, siyasi ve tarihi gelişimini aydınlatırken, ayrıca günlük yaşamıyla ilgili veriler de sunaktadır.

6. KATALOG

A1. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ14-1C-122

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Uz.: 2,3 cm., Genişlik: 2 cm.

Tanım: Silindirik halka formunda yüzük. Disk biçimli bir kaş bölümüne sahiptir.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: B17; Palalı 2015, Kat. No.: 164; Waldbaum 1983, Kat. No.: 834.

A2. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ11-YM-114

Buluntu Yeri ve Yılı: Yelli Medrese, 2011.

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Çap.: 2,1 cm., Ağırlık: 3.870 gr.

Tanım: Elips formu kaş bölümü süslemesizdir. Yüzük halkası ve kaş birlikte döküm tekniğiyle üretilmiştir.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat No.: A3.

A3. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ12-03

Buluntu Yeri ve Yılı: BI61 açması, 2012.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağırlık: 8.810 gr., Çap: 25 mm.

Tanım: Sekizgen düzenlenmiş kaş bölümüne sahiptir. Üzerinde bezeme bulunmayan bronz yüzüktür.

Tarihlendirme: 12.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Laflı ve Buaro 2021, s. 242, fig. 14.

A4. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ12-KH-126

Buluntu Yeri ve Yılı: Kızıl Han, 2012.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağırlık: 7.565 gr., Çap: 2,7 cm.

Tanım: Altıgen kaşı bulunan yüzükte kaşın üst kısmı kazıma olarak yapılmış iki paralel çizgi ile ikiye ayrılmıştır. Sağlam yüzeyde “S” biçimli üç motif dikkati çeker bunlardan birisi daha küçüktür. Alt bölümde de benzer bir düzenleme olduğu düşünülmektedir.

Tarihlendirme: 12.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Laflı ve Buaro 2021, s. 242, fig. 14.

A5. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ19-BG59-57

Buluntu Yeri ve Yılı: BG59 açması, 2019.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 2,1 cm.

Tanım: Yuvarlak kesitli yüzük halkası ve disk biçimli yüzük kaşından oluşmaktadır. Kaşın üzerinde ardışık paralel çizgiler ve bu çizgilerle kesişen bir çizgi bulunmaktadır. Yüzük sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Ünal 2009, Resim: 20.

A6. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ18-BI58-192

Buluntu Yeri ve Yılı: BI58 açması, 2018.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 2,5 cm., Genişlik: 0,5 cm., Kaş uz.: 1,2 cm.

Tanım: Yüzük halkası ve eşkenar dörtgen formu kaş bölümünden oluşmaktadır. Yüzeyindeki deformasyonlar bulunmakla beraber sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2013, Foto: 3.

A7. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-99

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Genişlik: 2 cm.

Tanım: Yüzük halkası kırık durumdadır. Kaş bölümü üçgen bir form göstermektedir.

Tarihlendirme: Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat No.: A20; Davidson 1952, Kat. No: 1987-88.

A8. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ14-1C-143

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Genişlik: 1,5 cm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası kırık durumdadır. Kaş bölümünde elips şeklinde bir çerçeve bulunmaktadır. Ortasında simetrik ve kıvrımlı 4 kolu bulunan stilize bir figür (akrep olabilir) bulunmaktadır. Bu kolların ortasından iki parça, düz uzantılar bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl ilk yarısı (Menteşe Beyliği)

Benzer Örnekler: Ünal 2005, Resim: 34.

A9. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ14-1F-243

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ55 açması, 2014.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 1,8 cm.,

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası iki simetrik çıkıntı yapar. Bu çıkıntıların ortasında bulunan, boyut olarak daha büyük bir çıkıntıyla form tamamlanmıştır. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A10. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-328

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: İki parça halinde kırık durumdadır. Dikdörtgen kesitli yüzük halkasına, elips şeklinde form verilerek yüzük kaşı oluşturulmuştur. Kaşın kenarlarında şekle uygun kazınmış çizgiler ve içerisinde aynı formda çerçeve oluşturan süsleme yapılmıştır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat No.: 160.

A11. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ16-BF60-B02

Buluntu Yeri ve Yılı: BF60 açması, 2016.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 1,4 cm., Yüzük Kaşı Çap.: 0.7 cm., Kal.: 0.2 cm.

Tanım: Sağlam yüzüğün yuvarlak kaş kısmında insize çizgiler yer almaktadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yy. Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat No.: 160; Waldbaum 1983, Kat. No.: 830.

A12. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ20-BI56-166

Buluntu Yeri ve Yılı: BI56 açması, 2020.

Malzeme: Bakır Alaşım

Ölçüler: Çap: 2.05 cm., Ağır: 3.43 gr.

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası ve elips biçimli yüzük kaşından oluşmaktadır. Kaşın üzerinde ortada bir, kenarlarda on adet dairesel motif bulunmaktadır. Yüzük sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 12.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A6; Waldbaum 1983, Kat. No.: 840.

A13. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ11-YM-131

Buluntu Yeri ve Yılı: Yelli Medrese, 2011

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Ağır.: 2.415 gr., Çap.: 1,2 cm., Cidar: 1-7 mm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası kırık durumdadır. Yuvarlak formlu yüzük kaşına, kenarlardan tutturulmuş mavi renkteki taş bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 16.-17. yüzyıl Osmanlı Dönemi.

Benzer Örnekler: Akbudak, Gölbaş ve Başbüyük, 2017, s. 529, şekil: 11,12.

A14. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ11-YM-139

Buluntu Yeri ve Yılı: Yelli Medrese, 2011

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Ağır.: 1.720 gr., Çap: 2,6 cm., Cidar: 6-11 mm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası kısmen kırıktır. Ortası çukur bırakılmış yuvarlak formlu kaş bölümüne kırmızı renkli taş yerleştirilmiştir. Taş yuvasından çıkmış durumdadır.

Tarihlendirme: 16.-17. yüzyıl Osmanlı Dönemi.

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A14.

A15. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ12-KH-121

Buluntu Yeri ve Yılı: Kızıl Han, 2012.

Malzeme: Gümüş

Ölçüler: Ağırlık: 4.955 gr., Çap: 21.5 mm.

Tanım: Kaşı ile çember kısmı ayrıktır kaş bölümünde bir sedef kakma sedefin üzerinde ise daire biçimli üç metal bölüm içerisine değerli taşlar yerleştirilmiş yuva bulunuyor. Bunlardan sadece ortadaki kısım ikiye ayrılmış küçük bir akik(?) vardır. Kaşın yan yüzlerinde yine kazınarak yapılmış dikey bir süsleme kompozisyonu dikkati çekmektedir. Yüzük kaşı ve halkası birbirinden ayrılmış durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl Osmanlı Dönemi.

Benzer Örnekler: -

A16. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-266

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması/ Elek, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 2.41 cm., Ağırl.: 0.82 gr.

Tanım: Yuvarlak kesitli yüzük halkası bulunmaktadır. Deforme olmuş yuvarlak formu kaş bölümüne yerleştirilmiş mavi bir taş bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl Osmanlı Dönemi.

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A13.

A17. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-03

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 3 cm., Halka Genişliği: 0,5 cm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası ezilmiş durumdadır. Halkanın üzerinde birbirini ardına dizilmiş, yuvarlak şekilli, kabarık bezemeler vardır. Yüzük kaşı yuvarlak formudur ve üst yarım dairesinin üzerinde çıkıntı yapan halkalarla süsleme yapılmıştır. Kaşın ortasında bulunan yuvadaki taş ortaya çıkmamıştır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl Osmanlı Dönemi.

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A14.

A18. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-300

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 2 cm., Yüzük Kaşı Çapı: 1 cm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli yüzük halkası kırık durumdadır. Yüzük kaşı dört adet simetrik küçük daire ve ortasında bir büyük daire formu yuvadan oluşmaktadır. Yuvalara farklı cinsten taşlar yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A15; Portable Antiquities Scheme Arşivi, Unique ID: LON-3FF4B7.

A19. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ11-02

Buluntu Yeri ve Yılı: BI57 açması, 2011.

Malzeme: Gümüş

Ölçüler: Çap.: 2,5 cm.

Tanım: Halkadan oluşan gümüş yüzük. Üzerine aralıklarla, büyüklü küçüklü yuvalar yapılmıştır. Yuvaların bazıları boş durumdadır. Kısım sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A20. Yüzük

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-331

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bakır Alaşım

Ölçüler: Çap.: 2 cm.

Tanım: Halkadan oluşan yüzüğün bir bölümü kırık durumdadır. Tüm yüzeyi burgularla süslenmiştir.

Tarihlendirme: Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A1.; Tokbudak 2015, Lev. III, 9.

A21. Boncuk

Kazı Env. No: BÇ11-01-63

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2011.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağır.: 0.370 gr., Uz.: 7.5 mm. Çap.: 7 mm.

Tanım: Ortası delik, bombeli forma sahip boncuk. Çevresi nervürlü bir süslemesi bulunmakta. Altın yaldız izleri görülmektedir.

Tarihlendirme: 10.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Türkmenoğlu ve Demirci 2019, s.1; Waldbaum 1983, Kat. No.: 760.

A22. Kolye ucu

Kazı Env. No: BÇ11-03-213

Buluntu Yeri ve Yılı: BI61 açması, 2011

Malzeme: Gümüş

Ölçüler: Ağırl.: 1.185 gr., Çap.: 14 mm., Cidar.: 1-2 mm

Tanım: Delikli kulp ve dilimli dörtgen şeklinden ibarettir. Kendi içinde dilimli olmakla birlikte genel olarak dörtgen içinde kabartma olarak bitkisel motif işlenmiştir.

Tarihlendirme: 15.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A23. Kolye ucu

Kazı Env. No: BÇ15-02-270

Buluntu Yeri ve Yılı: BI59 açması, 2015.

Malzeme: Gümüş/ Kemik

Ölçüler: Ağırl.: 2.36 gr., Uz.: 3.2 cm., Gen.: 1 cm., Uç Gen.: 0.3 cm., Gövde Cidarı: 0.6 cm.

Tanım: Kemik dişin yarısını kaplayan gümüş kılıf sağlam durumdadır. Kılıfın bir ucunda asma halkası bulunurken, diğer ucu zikzaklı olarak biçimlendirilmiştir.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A24. Kolye ucu

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-56

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 4.32 cm., Ağırl.: 4.52 gr.

Tanım: Yaprak formu kolye ucu. Ortası, merkez çevresinde gelişen yapraklar şeklinde boşaltılmıştır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: -

A25. Kolye ucu

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-103

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 2.96 cm., Ağırl.: 3.74 gr.

Tanım: yuvarlak formlu çiçek şeklinde kolye ucu. Yaprakların içi boşaltılmıştır. Daire formlu asma halkası bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: -

A26. Bilezik

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 4,7 cm., Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: Kırık bileklik parçası. Üzerinde noktalarla oluşturulmuş uçları sivri elips şeklinde desenleri vardır. Bu desenler aralıklarla peş peşe dizilmiştir. Yüzeyi korozyonludur.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A27. Bilezik

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-84

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 5,07 cm., Ağırl.: 12.08 gr., Genişlik: 2 cm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli bilezik. Yüzeyinde noktalamalardan oluşturulmuş spiral formlu süslemeler yer almaktadır. Bileziğin uç bölümleri birbirine yaklaştırılarak açık bir form oluşturulmuştur. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar, 2019, s. 168; Waldbaum 1983, Kat. No.: 805.

A28. Bilezik

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-118

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 4,75 cm., Ağırl.: 9,11 gr.

Tanım: Dikdörtgen kesitli bilezik. Yüzeyinde, birbirini takip eden noktaların oluşturduğu, dalga desenli bir süslemeye sahiptir.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar, 2019, s. 168; Waldbaum 1983, Kat. No.: 805.

A29. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ11

Buluntu Yeri ve Yılı: 2011.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Çap.: 1,5 cm.

Tanım: Halka formu takaya sabitlenmiş uzun silindirik demir parça (dil) bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 11.- 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No.: 62, 66; Şahin 2010, Kat. No.: B42, B43.

A30. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ14-1C

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Çap.: 1,7 cm.

Tanım: A29. ile aynı

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No.: 62, 66; Şahin 2010, Kat. No.: B42, B43.

A31. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ13

Buluntu Yeri ve Yılı: 2013.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 2,3 cm., Genişlik: 2 cm.

Tanım: Bütün olarak “D” formundadır. Dikdörtgen kayış açıklıkları bulunmaktadır. Dil ve çerçevesi içi boşaltılmış oval bir formdadır. Uç bölümünde yaldız izlerinin görülebildiği rûmi motifler bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: SN 20.

A32. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ14-1D-366

Buluntu Yeri ve Yılı: BH54 açması, 2014.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 1,8 cm., Genişlik: 1,7 cm.

Tanım: “D” şeklinde formu vardır. Kayış açıklığı elips şeklindedir. Dili kırık durumdadır.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: SN 10; Gültekin 2012, Kat. No.: 12 ; Acar 2019, Kat. No.: A29.

A33. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-235

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 235.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,8 cm., Genişlik: 1,8 cm.

Tanım: dikdörtgen kemer kayış bağlantısına sahiptir. Çerçevesi halka formundadır. Kenarlarında dışa taşkın süslemeler bulunmaktadır.

Tarihlendirme: Bizans dönemi

Benzer Örnekler: Lighfoot 2003, Res.: 6 c-d; Davidson 1952, Kat. No.: 2199-2200; Altun 2015, Kat. No:146.

A34. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ15-02-274

Buluntu Yeri ve Yılı: BI59 açması, 2015.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 4,2 cm., Genişlik: 2,5 cm.

Tanım: Dikdörtgen formlu çerçevesi üst iki uzungda dışa taşkın parçalarla sonlanmıştır. Çerçeve levha boyunca uzanan bir çubukla aracılığıyla levhaya kaynatılmıştır. Levha bölümünde mühr-i Süleyman motifi bulunmaktadır.

Tarihlendirme: Beylikler Devri

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No.: 61; Acar 2019, Kat No: A30.

A35. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ12-S10

Buluntu Yeri ve Yılı: Seymenlik, 2012.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: 8.515 gr

Tanım: Hilal formundadır. Hilalin iki ucu ejder başı şeklinde son bulmaktadır. Ejderlerin ağızları açıktır. Dişler ve gözler net bir şekilde görülmektedir. Gövde kısmı üzeri dairesel motiflerle süslenmiştir ve gövdenin orta üst bölümüne ucu iki ejder başına uzanacak şeklinde bir palmet yerleştirilmiştir. Arkasında içe bükülmüş iki tırnak bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A36. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ20-BI57-476

Buluntu Yeri ve Yılı: BI57 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 3,7 cm., Genişlik 2 cm.

Tanım: Halka formu çerçeve, sabit bir dille ikiye bölünmüş durumdadır. Levha bölümü silindirik olmakla beraber çerçeveye yakın bir noktada dışa taşkın dikdörtgen formlu parçaya sahiptir. Döküm tekniğiyle yapılmıştır.

Tarihlendirme: 13.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A37. Kemer/ Askı Tokası

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-191

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 6,5 cm., Çap.: 3,7 cm.

Tanım: Halka formudur. Halkaya geçirilerek büküldükten sonra uçları birleştirilmiş ince bir levhadan oluşmaktadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2012, Foto: 2.

A38. Kemer/ Askı Tokası

Kazı Env. No: BÇ18-BH58-308

Buluntu Yeri ve Yılı: BH58 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,4 cm., Çap.: 2cm.

Tanım: Bir halka ve halkaya geçirilmiş bir ucu kancalı, ortadan dairesel biçimde bükülmüş parçadan oluşmaktadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2012, Foto: 2.

A39. Kemer Tokası

Kazı Env. No: 2014-1F-245

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ55 açması, 2014.

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Ağır.: 0.855 gr., Uz.: 16.5 mm, Kalınlık: 0.2-1.2 mm.

Tanım: Kurdele formudur. Kurdelenin ortası halka şeklinde kabartmalı haldeyken, bunun yanındaki simetrik iki bölümüm üzerinde yatay çizgiler kazınmıştır. Arkaya doğru uzanan, birbiri üzerine binerek objeyi kapalı forma getiren iki parça bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A40. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ15-03-45

Buluntu Yeri ve Yılı: BI61 açması, 2015.

Malzeme: Bronz

Ölçüler:

Tanım: Dikdörtgen formludur. A39. numaradaki gibi objeyi kapalı bir forma getiren parçalar bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

A41. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ20-CY52-362

Buluntu Yeri ve Yılı: CY52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 2.74 cm., Ağırl.: 10.77 gr.

Tanım: 2020 kemer tokası da aynı mantıkla yapılmış fakat form ve süsleme açısından farklılıklar göstermektedir. Bu parça önden sekiz yapraklı bir çiçek formundadır. Yaprakların içini ise palmetlerle bezenmiş bir kompozisyon doldurmaktadır. Arka yüz ise dört köşeden indirilmiş dikey parçalarla kare bir tabana bağlanmıştır.

Tarihlendirme: 17.-18. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A43.

A42. Kemer Tokası

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-45

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 6.05 cm., Ağırl.: 28.55 gr.

Tanım: Oval formlu, iki yönde sivriltilmiş kemer tokası. Sivri uçlardan birinde bir kanca bulunmaktadır. Yüzeyinde bulunan bitkisel süslemeler; kenarlarda yaprak formlu bir çerçeve halindeyken, merkezinde birkaç bitkisel süslemenin bulunduğu bir kompozisyon oluşturmaktadır. Diğer sivriltilmiş uçta palmet motifi görülmektedir.

Tarihlendirme: 17.-18. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: A35, A36, A38; Mototolea 2016, Kat. No.:

10,20,21,24,30,39; Baş 2019, Kat. No:13.

B1. Fincan zarfı

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-83

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bakır

Ölçüler: Çap.: 5.83 cm., Ağırl.: 23.75 gr.

Tanım: Yuvarlak ağızlı zarf huni biçiminde daralır ve ayakla son bulur. Fincanın yerleşebileceği şekilde içi boşaltılmıştır. Dibinde kazınarak yapılmış, ucu üçgen biçimli yapraklar yan yana dizilmiş durumdadır. Ağız bölümüne doğru aralıklarla yapılmış, üç adet noktadan oluşan şeritler bulunmaktadır. Şeritlerin arası, dik bir şekilde kazınmış çizgilerle bezenmiştir. Üzerinde korozyonlar mevcuttur.

Tarihlendirme: 19.yüzyıl

Benzer Örnekler: Şehitoğlu 2019, Kat. No.: 40; Bodur 1987, Kat. No.: A96.

B2. Süzgeç

Kazı Env. No: BÇ14-1C-118

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 4,5 cm.

Tanım: Yuvarlak formudur. Elle açılmış deliklerin dağılımı düzensizdir. Kırık durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 218-219; Kaya, Demirer 2020, Kat. No.: 67,68.

B3. Süzgeç

Kazı Env. No: BÇ20-CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap.: 11 cm.

Tanım: Yuvarlak formudur. Elle açılmış deliklerin dağılımı kısmen düzenlidir. Kırık durumdadır ve yoğun korozyon gözlemlenmektedir.

Tarihlendirme: 15.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 218-219; Kaya, Demirer 2020, Kat. No.: 67,68.

C1. Yüksük

Kazı Env. No.: BÇ12-3G1-9

Buluntu Yeri ve Yılı: BG61 açması, 2012.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağırlık: 25.830 gr

Tanım: Bronz yüksüktür. Tek parmağın girebileceği bir açıklıkla çeyrek daire biçiminde sonlanmaktadır. Ortasında küçük noktalarla oluşturulan bir yüzey bezemesi bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.:506,511; Davidson 1952, Kat. No.: 1294; Palalı 2015, Kat. No.: 156.

C2. Yüksük

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 3,5 cm., Genişlik: 3 cm.

Tanım: Parmağı üst bölümünü kaplayacak şekilde tasarlanmıştır. Gövdesinde hareketlilik katan noktalımlar bulunmaktadır. Noktalımların sonlandığı uç bölümün sonunda kenarları kazınmış paralel iki çizgi vardır. Bu dip bölümünün neredeyse 2/4 'ü kırık durumdadır. Üst görünüşten bakıldığında küçülerek iç içe geçmiş 3 halka kazıması görülmektedir.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Read 2018, Çizim: 82.

C3. Yüksük

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3 cm., Genişlik: 2,8 cm.

Tanım: Üst görünüşten bakıldığında 1 cm çapında yuvarlak bir açıklığı vardır. Dip bölümünde kırıklar mevcuttur. Dipten uca doğru bombeli bir şekilde yükselen forma sahiptir. Üzeri korozyonludur.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

C4. Düğme

Kazı Env. No: BÇ11-01-64

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2011.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 1 cm. Çap.: 0,7 cm

Tanım: Küresel forma sahip düğme. Korozyonlu, kısmen sağlamdır. İpin geçirildiği, düğmeyi sabitlemeye yarayan ince halka kırık durumdadır.

Tarihlendirme: 11-13. yy.

Benzer Örnekler: Waldbaum 1938, Plate: 46, 799. İmrana Altun 2015, Kat. No.:113, 335., Davidson 1952, s.2119-2120. Antoras 2012, s. 124 fig.12.

C5. Düğme

Kazı Env. No: BÇ11-02-152

Buluntu Yeri ve Yılı: BI57 açması, 2011.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 1,8 cm., Çap.: 1,3 cm.

Tanım: Küresel formudur. Üzerinde giysiye sabitlenmesini sağlayan halka bulunmaktadır. Düğme, halkanın tam karşısındaki bölümde hafif sivrilerek çıkıntı oluşturmuştur. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 11-13. yy

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Plate: 46, 761. Acar 2019, Kat. No.: D13, 195. İmrana Altun 2015, Lev. 39, 336.

C6. Düğme

Kazı Env. No: BÇ19-BG61-51

Buluntu Yeri ve Yılı: BG61 açması, 2019.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 1,3 cm., Çap.: 0,7 cm

Tanım: Küresel formudur. Çevresi nervürlü bir süslemeye sahiptir. Giysiye dikilmesini sağlayan bir halkası vardır. Halkadan sonra küresel formda gelen düğme düz bir tabaka şeklinde sonlanmaktadır. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 13.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.: 129; Antonaras 2012, Fig: 12.

C7. Düğme

Kazı Env. No: BÇ11-İÇK-300

Buluntu Yeri ve Yılı: İç Kale, 2011.

Malzeme: Bakır alaşım

Ölçüler: Çap.: 2,7 cm.

Tanım: Yuvarlak formlu düğmenin alt bölümünde, ip geçirilmesini için çıkıntılı bir delik bulunmaktadır. Ön yüzünde, yuvarlak çerçeveli bölümün içinde bitkisel süslemeler vardır. Etrafındaki bölüme eğimli bir şekilde form verilmiştir. Bu bölüm de bitkisel süslemelerle bezenmiştir.

Tarihlendirme: 18.-19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Hinks 1988, s. 129.

C8. Çuvaldız

Kazı Env. No: BÇ20-CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Demir.

Ölçüler: Uz.: 24,7 cm., Genişlik: 0,5 cm.

Tanım: Dairesel kesitli çuvaldız. İpin geçirildiği açıklığın bulunduğu kısım kırık durumdadır. Yüzeyinde korozyonlar gözlemlenmektedir.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 231.

C9. İğne

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 4,6 cm.

Tanım: Bir ucu top şeklinde kapalı, diğer ucu sivri formlu bronz iğne.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 656.

C10. İğne

Kazı Env. No: BÇ20-BI56-381

Buluntu Yeri ve Yılı: BI56 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 4,4 cm., Ağırl.: 0.48 gr.

Tanım: Bir ucu top şeklinde kapalı, diğer ucu sivri formlu bronz iğne.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 656.

D1. Kilit

Kazı Env. No: BÇ15-01-175

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ57 açması elek, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,7 cm.

Tanım: Demirden üretilmiş asma kilit. Kilit aynasın ve farklı bölümlerinde kırıklar mevcuttur. Aynaya paralel kilit kolu bulunmaktadır. Yüzeyinde korozyonlar gözlemlenmektedir.

Tarihlendirme: Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: S2 18.

D2. Kilit

Kazı Env. No: BÇ16-BF59

Buluntu Yeri ve Yılı: BF59 Açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 10 cm.

Tanım: Kilit kolu ve ona bağlantılı, paralel kilit dili.

Tarihlendirme: Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No: İ1.

D3. Kilit

Kazı Env. No: BC14-1C-307

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 9 cm.

Tanım: D2. ile aynı

Tarihlendirme: Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No: İ1.

D4. Kilit

Kazı Env. No: BC14-01-316

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,5 cm.

Tanım: Kilit kolu ve ona bağlantılı, paralel kilit dili. Kilit dili kırık durumdadır.

Tarihlendirme: Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No: İ1.

D5. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ20-CV52-06

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,8 cm., Genişlik: 2,3 cm.

Tanım: Uçları sivriltilmiş elips şeklinde içi boşaltılmış asma halkası vardır. Kilidin içine giren silindirik gövdeli sap bölümünün sonunda aynı yöne bakan, arka arkaya dizilmiş iki diş bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 19.yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: J56

D6. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ15-BE61-315

Buluntu Yeri ve Yılı: BE61 açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,5 cm., Genişlik: 1,4 cm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli gövdesinin, kilidin içine giren ucunda bir diş bulunmaktadır. Diğer ucu ise yuvarlak formlu ortası delinmiştir.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Davidson 1952, Plate: 71 Kat. No.: 1002 ; Gaitzsch 2005, Kat. No.: S3 10-S3 18.

D7. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ20-YB-448

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 8,2 cm., Genişlik: 1,5cm.

Tanım: Yuvarlak formlu baş bölümünün ortasında bir delik bulunmaktadır. Yuvarlaktan sonra dikdörtgen kesitli dil bölümü aşağı doğru genişleyerek bombe yaptıktan sonra kare kesitli bir biçimde incelik. İki yöne çıkıntı yapan dişlerle son bulur.

Tarihlendirme: Bizans

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 392, Palalı 2015, Kat No.: 35.

D8. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 8,5 cm., Genişlik: 1,8 cm.

Tanım: D7. ile aynı. Dişleri kırıktır.

Tarihlendirme: Bizans

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 392, Palalı 2015, Kat No.: 35.

D9. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ18-BI58-359

Buluntu Yeri ve Yılı:

Malzeme: Bronz- Demir

Ölçüler: Uz.: 5 cm., Genişlik: 2,2 cm.

Tanım: Bronz malzemenin kullanıldığı yuvarlak formlu ortası delinmiş baş bölümü bulunmaktadır. Devamında dil bölümü demirden yapılmış ve kare kesitlidir. Dil bölümünün ucunda bir yöne bakan diş bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: J53.

D10. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ18-BI58-351

Buluntu Yeri ve Yılı: BI58 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 9 cm., Genişlik: 1,4 cm.

Tanım: Alt bölümü uzatılmış 8 formlu bölüm uzun bir dil bölümüyle devam etmektedir. Ucunda iki yönde genişleyen, dil bölümüne göre yatay düzlemde yerleştirilmiş diş bulunmaktadır.

Tarihlendirme: Geç Bizans

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: S2 6A.

D11. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ18-BG58-331

Buluntu Yeri ve Yılı: BG58 açması, 2018

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 12 cm., Genişlik: 1,5 cm.

Tanım: Dil bölümünün bir kısmından itibaren kırık durumdadır. Uzun bir dil bölümüne sahiptir. Bu dilin ucunda, dilin doğu, batı ve güney yönlerine doğru çıkıntı yapan dişler vardır.

Tarihlendirme: Geç Bizans

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: S2 3.

D12. Anahtar

Kazı Env. No: BÇ13-03

Buluntu Yeri ve Yılı: BI61 açması, 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,5 cm., Genişlik: 2,7 cm.

Tanım: Tutma halkası kırık durumdadır. Dil bölümü ortadan ikiye ayrılarak genişler. Genişledikten sonra daralırken aşığı yönde sivrileşerek son bulur.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: S3 19-20. Goldman 1950, Kat. No.: 14.

E1. Balta

Kazı Env. No: BÇ20-CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 28 cm., Kal.: 4 cm. Genişlik: 6 cm.

Tanım: Bir ucu sivri, bir ucu yassı olan çift yüzölü balta. Ortası yuvarlak şekilde boşaltılmıştır. Yüzeyinde kimyasal bozulmalar görülmektedir.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: H2, K4; Waldbaum 1983, Kat. No.: 132, 141; Oransay 2006, Kat. No.: G21.

E2. Balta

Kazı Env. No: BÇ20-CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 21 cm., Kal.: 8 cm., Genişlik: 6 cm.

Tanım: Bir kısmı korunmuş balta ucu.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: H2, K4; Waldbaum 1983, Kat. No.: 132, 141; Oransay 2006, Kat. No.: G21.

E3. Orak

Kazı Env. No: BÇ15-02-97

Buluntu Yeri ve Yılı: BI59 açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 27,5 cm., Genişlik: 3 cm.

Tanım: “L” biçimli forma sahip orak.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: SE 1

E4.: Orak

Kazı Env. No: BÇ17-CV53

Buluntu Yeri ve Yılı: CV53 açması, 2017.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 34 cm. Genişlik: 4 cm.

Tanım: Sap bölümünden sonra dışa doğru ovalleştirilmiş bir forma sahip orak.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: SE 3.

F1. Kenet

Kazı Env. No: BÇ14-1D-277

Buluntu Yeri ve Yılı: BH54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 9,1 cm., Genişlik: 3,7 cm.

Tanım: İki ucunda daire formu delik bulunan kenet. Ortasından köşegen biçiminde bükülmüştür. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No.: İ38; Acar 2019, Kat. No.: I5.

F2. Kenet

Kazı Env. No: BÇ14-1D-279

Buluntu Yeri ve Yılı: BH54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 8,9 cm., Genişlik: 2,5 cm.

Tanım: İki ucunda daire formlu delik bulunan kenet. İki deliğin arası kavisli bir biçimdedir. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gültekin 2012, Kat. No.: 81.

F3. Kenet

Kazı Env. No: BÇ16-BF60

Buluntu Yeri ve Yılı: BF60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,8 cm. Genişlik: 2,4 cm.

Tanım: Dairesel formlu deliği bulunan kenet. Delikten sonraki bölüm genişleyerek ilerlemektedir. Kırık durumdadır.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No.: İ38; Acar 2019, Kat. No.: İ5.

F4. Kenet

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-300

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 6,3 cm., Genişlik: 2,2 cm.

Tanım: İki ucunda farklı genişliklere sahip delikler bulunan kenet. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: S2 34.

F5. Kenet

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-300

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 8.4cm., Genişlik: 3 cm.

Tanım: Dikdörtgen ve daire formu iki deliği farklı yöne bakan kenet. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

F6. Filise

Kazı Env. No: BÇ20- CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 29 cm., Kal.: 0,5 cm., Genişlik: 1,5 cm.

Tanım: Uçları yanlara doğru kıvrılmış, ortası halka biçiminde bükülerek iç içe geçirilen iki filiseden oluşmaktadır. Yüzeyi korozyonludur.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.: 335; Gültekin 2012, Kat. No.: 58; Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö1.

F7. Filise

Kazı Env. No: BÇ13

Buluntu Yeri ve Yılı: 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 10 cm.

Tanım: F7 ile aynı.

Tarihlendirme: 16. Yüzyıl

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.: 335; Gültekin 2012, Kat. No.: 58; Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö1.

F8. Filise

Kazı Env. No: BÇ20-CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Halka Çap.: 5 cm., Filise Uz.: 7 cm Genişlik.: 5,5 cm.

Tanım: Halkaya geçirilmiş çift kancalı filise. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 19. yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: İ52; Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö9.

F9. Filise

Kazı Env. No: BÇ18-1C-34(33)

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,9 cm., Kal.: 0,5 cm.

Tanım: iki ucu bükülmüş çift kancalı filise. Sağlam durumdadır.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: İ52.

F10. Filise

Kazı Env. No: BÇ15

Buluntu Yeri ve Yılı: 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 14 cm., Genişlik.: 0,5 cm.

Tanım: Uçları düz bırakılmış çift kancalı filise.

Tarihlendirme: 14.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö5-Ö7.

F11. Filise

Kazı Env. No: BÇ20-BH57-461

Buluntu Yeri ve Yılı: BH57 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,5 cm.

Tanım: Ortası yuvarlatılmış, bir ucu kırılmış çift kancalı filise.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö5-Ö7.

F12. Filise

Kazı Env. No: BÇ20-BI56-288

Buluntu Yeri ve Yılı: BI56 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 6,7 cm. Kal.: 0,4 cm.

Tanım: Saplamalı filise. Yüzeyinde korozyon gözlemlenmektedir.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: H9.

F14. Çivi

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,7 cm., Genişlik: 1,6 cm.

Tanım: Disk biçimli baş kısmının bir köşesi üste doğru çıkıntı biçimdedir. Silindirik iğnesi bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

F15. Çivi

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,5 cm., Genişlik: 0,8 cm.

Tanım: Baş kısmı dairesel biçimli ve disk kesitlidir. Yukarı yönde küresel olarak yükselmektedir. Silindirik iğnesi uca doğru sivrilmiştir.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: J14; Manning 1985, Pl. 63, R103.

F16. Çivi

Kazı Env. No: BÇ16-BD60

Buluntu Yeri ve Yılı: BD60 açması, 2016

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,7 cm., Genişlik: 2,7 cm.

Tanım: Mantar benzeri başlığa sahiptir. Başlıktan uca doğru incelerek sivrileşir. İğne kısmı dikdörtgen kesitlidir.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.: 319.

F17. Çivi

Kazı Env. No: BÇ18-AG80-444

Buluntu Yeri ve Yılı: AG80 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.:3cm., Genişlik: 1,6 cm.

Tanım: Disk formunda başlığı bulunmaktadır. İğne bölümü uca doğru incelerek sivrileşirken içe doğru kıvrılmış durumdadır.

Tarihlendirme: 16.- 17. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: J12; Gaitzsch 2005, Kat. No.: N11.

F18. Çivi

Kazı Env. No: BÇ13

Buluntu Yeri ve Yılı: 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,3 cm., Genişlik: 1,6 cm.

Tanım: F16.'nın daha büyük boyutlusu.

Tarihlendirme: 15.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.: 319.

F19. Çivi

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-529

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,7 cm., Genişlik: 1,9 cm.

Tanım: Başlık kısmı "L" şeklinde kesit vermektedir. Dikdörtgen kesitli iğnesi küt bir biçimde sonlanmaktadır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

F20. Çivi

Kazı Env. No: BÇ15-02

Buluntu Yeri ve Yılı: açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 10,2 cm., Genişlik: 1,8 cm.

Tanım: Dikdörtgen kesitli iğnesi, disk biçimli başlıkla son bulmaktadır. İğne bölümünü başlığa yakın olan bir noktadan bükülmüştür.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No.: J25.

F21. Çivi

Kazı Env. No: BÇ14-1D

Buluntu Yeri ve Yılı: BH54 açması, 2014

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 11 cm., Genişlik: 1,9 cm.

Tanım: Disk biçimli başlığın kenarları içe kıvrıktır. Dikdörtgen kesitli iğnesi uçta sivrileşerek sonlanmıştır. İğne başlığa yakın bir bölümde kıvrılmıştır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Şahin 2010, Kat. No.: J25.

F22. Çivi

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-516

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 6,5 cm., Genişlik: 1,4 cm.

Tanım: Yuvarlak disk biçimli başlığı, iğne kısmıyla dikey bir şekilde kesişmektedir. İğne uca doğru sivrilmiştir. Yüzeyi korozyonludur.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

F23. Çivi

Kazı Env. No: BÇ18-BH59

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,5 cm., Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: Küre formu başlığa sahiptir. Silindirik formu iğneye sahiptir.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: J14; Manning 1985, Pl. 63, R103.

G1. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ11

Buluntu Yeri ve Yılı: 2011.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 6,3 cm., Genişlik: 1,5 cm.

Tanım: Sırtı düz bir şekilde ilerleyip ucundaki sivri bölümde aşağı yönlü ilerleyerek sonlanmıştır. Keskin yüzü açılı bir şekilde uca doğru daralmaktadır. Keskin yüzünde kırıklar mevcuttur. Sap bölümünün yalnızca başlangıç bölümü görülmektedir. Sağlam durumda değildir.

Tarihlendirme: 11.- 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2012, Tip 1A; Gaitzsch 2005, Kat. No.: M6; McClellan 1975, Kat. No.: 157.

G2. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-300

Buluntu Yeri ve Yılı: BF59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 6,7 cm., Genişlik.: 1,3 cm.

Tanım: saptan uca düz bir sırta sahiptir. Uca doğru aşağı yönlü ilerleyip sivrilmektedir. Sap kısmının başlangıcı bulunurken devamı kırık durumdadır. Yoğun korozyon gözlemlenmektedir.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No. 39; Gaitzch 2005, Kat. No.: M 84; Waldbaum 1983, Kat. No.: 192.

G3. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ14-1C-295

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 11 cm., Genişlik: 2 cm.

Tanım: İnce bir iğne bölümüne sahiptir. İğne bölümünden sonra dikdörtgen kesitli gövde bölümü gelmektedir. Uç kısmı kırıktır. Korozyon oldukça yükündür.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gültekin 2012, Kat. No.: 106, Palalı 2015, Kat. No.: 36, Gaitzsch 2005, Kat. No.: M 65; Waldbaum 1983, Kat. No.: 201.

G4. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ16-BF59

Buluntu Yeri ve Yılı: BF59 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,3 cm., Genişlik: 0,9 cm.

Tanım: İnce iğne kısmı gövdeye geçerken genişleyerek uca doğru sivrilir. Keskin yüzünde kırıklar vardır. Deforme durumdadır.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gültekin 2012, Kat. No.: 109, Gaitzsch 2005, Kat. No.: M 104; Waldbaum 1983 Kat. No.: 187; Altun 2015, Kat. No.:225, 230

G5. Ustura

Kazı Env. No: BÇ20-BI56- 389

Buluntu Yeri ve Yılı: BI56 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 10,7 cm., Genişlik: 2 cm.

Tanım: Sırt kısmı yukarı yönde bombe yaptıktan sonra aşağı doğru kıvrılarak bir form oluşturmaktadır. Keskin yüzeyi düz ve tırtıklıdır. İğne bölümü gövdeden sonra incelerek devam etmektedir.

Tarihlendirme: Menteşe – Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Altun 2015, Kat. No.: 242.

G6. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ20-BI56- 389

Buluntu Yeri ve Yılı: BI56 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 28 cm., Genişlik: 3,5 cm.

Tanım: Kısmen sağlam durumdadır. Saptan uca kadar düz bir sırta sahiptir. Keskin yüzü boyun kısmından sonra köşegen bir biçimde çıkıntı yaparak uca doğru ilerler, uçta sivrileşerek sırtla birleşir. Uç bölümü içe doğru kıvrılmış biçimde bir deformasyona uğramıştır. Üç adet perçin deliği bulunmaktadır. Ortadaki delikte perçin parçaları kalmıştır.

Tarihlendirme: Menteşe – Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No.: 44, Gaitzsch 2005, Kat. No.: M 71, M 72; McClellan 1975, Kat. No.: 185.

G7. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ16- BF60

Buluntu Yeri ve Yılı: BF60 açması, 2016

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 16,5 cm., Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: Sap kısmından uca kısma kadar incelerek ilerleyen forma sahiptir. İki perçin deliği bulunmakta ve bu deliklerin içinde parçalar vardır.

Tarihlendirme: Menteşe – Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat No.; E9; McClellan 1975, Kat. No.: 178.

G8. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ14-1C-197

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir.

Ölçüler: Uz.: 12,5 cm., Genişlik: 1,6 cm.

Tanım: Geniş iğne kısmından uca kadar düz bir sırta sahiptir. Keskin yüzü açılı bir şekilde yukarı yönde hareket ederek sivri uçla sonlanır. İki perçin deliği bulunmaktadır. Kırık durumdadır.

Tarihlendirme: Menteşe – Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No: 40; Altun 2015, Kat. No.: 235.

G9. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ14-1C-299

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 11,8 cm., Genişlik: 1,7 cm.

Tanım: 197 ile aynı form sahip. Perçin deliklerinden birinde parça bulunmaktadır. Kırıklar mevcuttur.

Tarihlendirme: Menteşe – Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No.: 39, Oransay 2006, Kat No.: E16

G10. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ15-02-263

Buluntu Yeri ve Yılı: BI59 açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 20,5 cm., Genişlik: 3,3 cm.

Tanım: İğneden uca kadar düz sırtı vardır. Keskin yüzü iğneden sonra köşegen bir çıkıntı yapmaktadır. Uç ve iğnenin bir kısmı kırıktır.

Tarihlendirme: Menteşe – Osmanlı Dönemi

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No:44, Gaitzsch 2005, Kat. No.: M 71

G11. Bıçak

Kazı Env. No: BÇ18-BI58-362

Buluntu Yeri ve Yılı: BI58 açması, 2018.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 10,6 cm., Genişlik: 2,9 cm.

Tanım: Sırt bölümü düz, keskin yüzü eğimli bir şekilde biçimlendirilmiştir. İğne bölümüne doğru daralarak sonlanır ve içi boş silindirik formlu bir parçayla birleştirilmiştir.

Tarihlendirme: 13.-15. Yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: M 49; McClellan 1975, Kat. No.: 207.

G12. Keski

Kazı Env. No: BÇ18-BI58-327

Buluntu Yeri ve Yılı: BI58 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 18 cm., Genişlik: 6 cm.

Tanım: Yassı ve keskin bir uca sahip keski. Sap bölümünün ucunda kanca bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: KÜ4, F11; Waldbaum 1983, Kat. No.: 162.

G13. Keski

Kazı Env. No: BÇ18-BG58-332

Buluntu Yeri ve Yılı: BG58 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 16 cm., Genişlik: 5 cm.

Tanım: G12. ile aynı.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: KÜ4, F11; Waldbaum 1983, Kat. No.: 162.

H1. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-272

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,5 cm., Genişlik: 1,6 cm.

Tanım: Yassı kesitli eşkenar dörtgen tipte ok ucu. Yüzeyi korozyonludur.

Tarihlendirme: 13-14. Yüzyıl.

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 19; Palalı 2015, Kat. No.: 75; Waldbaum 1983, Kat. No.:53; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 53

H2. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ19-BG58

Buluntu Yeri ve Yılı: BG58 açması, 2019.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,2 cm., Genişlik: 1,4 cm.

Tanım: Yassı kesitli eşkenar dörtgen tipte ok ucu. Yüzeyi korozyonludur.

Tarihlendirme: 13.-14 yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 19; Palalı 2015, Kat. No.: 75; Waldbaum 1983, Kat. No.:53; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 53

H3. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ19- BH58-3

Buluntu Yeri ve Yılı: BH58 açması, 2019.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,8 cm, Genişlik.: 1 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (kısa) biçimli ok ucu.

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 20; Palalı 2015, Kat. No.: 74; Waldbaum 1983, Kat. No.:74; Oransay 2006, Kat. No.: D19; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 56

H4. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ18-AH80-445

Buluntu Yeri ve Yılı: AH80 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,5 cm., Genişlik: 0,7 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (kısa) biçimli ok ucu.

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 20; Palalı 2015, Kat. No.: 74; Waldbaum 1983, Kat. No.:56; Oransay 2006, Kat. No.: D19, Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 56

H5. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ15-BF61

Buluntu Yeri ve Yılı: BF61 açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,2cm., Genişlik: 1 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (kısa) biçimli ok ucu.

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 20; Palalı 2015, Kat. No.: 74; Waldbaum 1983, Kat. No.:56; Oransay 2006, Kat. No.: D19; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 56

H6. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ16-BD60

Buluntu Yeri ve Yılı: BD60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.:2 cm., Genişlik: 0,4 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (kısa) biçimli ok ucu.

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 20; Palalı 2015, Kat. No.: 87,88; Waldbaum 1983, Kat. No.:70; Oransay 2006, Kat. No.: D24; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 29- P 34.

H7. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-25

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.:6 cm., Genişlik: 1,6 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (uzun) biçimli ok ucu.

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 21; Waldbaum 1983, Kat. No.:79; Oransay 2006, Kat. No.: D25; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 16, P 73.

H8. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ19-BG58

Buluntu Yeri ve Yılı: BG58 açması, 2019.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.:4,9 cm. Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (uzun) biçimli ok ucu.

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 21; Palalı 2015, Kat. No.: 89; Waldbaum 1983, Kat. No.:75; Oransay 2006, Kat. No.: D24; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 67.

H9. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ16

Buluntu Yeri ve Yılı: 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,5 cm., Genişlik.: 1,2cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (uzun) biçimli ok ucu

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 21; Palalı 2015, Kat. No.: 89; Waldbaum 1983, Kat. No.:75; Oransay 2006, Kat. No.: D24; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 50.

H10. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ16-BF60

Buluntu Yeri ve Yılı: BF60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,5 cm., Genişlik:1 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (uzun) biçimli ok ucu

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 21; Palalı 2015, Kat. No.: 89; Waldbaum 1983, Kat. No.:75; Oransay 2006, Kat. No.: D24; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 26.

H11. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ18-BH58-282

Buluntu Yeri ve Yılı: BH58 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,3 cm. Genişlik: 1,5 cm.

Tanım: Yassı kesitli deltoit (uzun) biçimli ok ucu

Tarihlendirme: 13-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 21; Waldbaum 1983, Kat. No.:79; Gaitzsch 2005, Kat. No.: P 7.

H12. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ15

Buluntu Yeri ve Yılı: 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,2 cm., Genişlik: 0,7 cm.

Tanım: Dairesel kesitli konik biçimli ok ucu

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 23; Palalı 2015, Kat. No.: 85; Acar 2019, Kat. No.: K2.

H13. Ok Ucu

Kazı Env. No: 2016-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3 cm., Çap.: 0,4 cm.

Tanım: Dairesel kesitli konik biçimli

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 23; Palalı 2015, Kat. No.: 85; Acar 2019, Kat. No.: K2.

H14. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ20-BI57-419

Buluntu Yeri ve Yılı: BI57 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,1 cm., Çap.: 0,7 cm.

Tanım: Dairesel kesitli konik biçimli

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 23; Palalı 2015, Kat. No.: 85; Acar 2019, Kat. No.: K1.

H15. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ18- BH59-234

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,4 cm., Çap.: 0,9 cm.

Tanım: Dairesel kesitli konik biçimli

Tarihlendirme: 13. yüzyıl.

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 23; Acar 2019, Kat. No.: K1.

H16. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ19-BI57-63

Buluntu Yeri ve Yılı: BI57 açması, 2019.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,8 cm., Genişlik: 0,4 cm.

Tanım: Dairesel kesitli konik biçimli

Tarihlendirme: 13. yüzyıl.

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 23; Acar 2019, Kat. No.: K1.

H17. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14-YB-16/33

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,2 cm., Genişlik: 0,4 cm.

Tanım: Dairesel kesitli ok ucu.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl.

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: K1.

H18. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ13- Elek

Buluntu Yeri ve Yılı: Elek, 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 1,9 cm., Genişlik: 0,6 cm.

Tanım: Dörtgen kesitli kısa ok ucu.

Tarihlendirme: 12.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 15.

H19. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ13- BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,3 cm., Genişlik: 0,6 cm.

Tanım: Dörtgen kesitli ok ucu.

Tarihlendirme: 12.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 15; Palalı 2015, Kat. No.: 93.

H20. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14-YB-16

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,5 cm., Genişlik: 1,2 cm.

Tanım: Üçgen kesitli ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 17.

H21. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ13-Elek

Buluntu Yeri ve Yılı: Elek, 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,9 cm., Genişlik: 0,8 cm.

Tanım: Yarısı sivri ve piramidal, yarısı silindirik formlu bileşik tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 27.

H22. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ15-BF61-305

Buluntu Yeri ve Yılı: BF61 açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 9,2 cm., Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: Yarısı sivri ve piramidal, yarısı silindirik formlu ve uzun, bileşik tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 27, Gaitzsch 2005, Kat No.: P 51.

H23. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ16- BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,5 cm., Genişlik: 0,7 cm.

Tanım: Dörtgen kesitli, keski tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 25.

H24. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14- YB

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,5 cm., Genişlik: 0,7 cm.

Tanım: Dairesel kesitli, keski tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 25.

H25. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14-1C-235

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,8 cm., Genişlik: 1 cm.

Tanım: Dairesel kesitli, keski tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 25.

H26. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14-YB

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 1,5 cm., Genişlik: 0,5 cm.

Tanım: Dairesel kesitli, keski tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 25.

H27. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14-YB

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 1,8 cm., Genişlik: 1,7 cm.

Tanım: Dairesel kesitli, keski tip ok ucu.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 25.

H28. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ14-YB

Buluntu Yeri ve Yılı: Yüzey buluntusu, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 2,7 cm., Genişlik: 6 cm.

Tanım: Dairesel kesitli, keski tip ok ucu. Ucu kırık durumdadır.

Tarihlendirme: 13.-14. yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 25.

H29. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ16- BF60

Buluntu Yeri ve Yılı: BF60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,6 cm., Genişlik: 1 cm. Ağırl.: 15 gr.

Tanım: Dairesel kesitli, çarhlı tip ok ucu.

Tarihlendirme: 14.-16.yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 28; A. Yavaş 2012 resim 5 syf 144.

H30. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ20-BI56

Buluntu Yeri ve Yılı: BI56 açması, 2020.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,6 cm., Genişlik: 1,1 cm.

Tanım: Dairesel kesitli, çarhlı tip ok ucu.

Tarihlendirme: 14.-16.yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 28; Yavaş 2012 resim 5 syf:144.

H31. Ok Ucu

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-234

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 4,1 cm., Genişlik: 1,1 cm.

Tanım: Dikdörge kesitli, çarhlı tip ok ucu.

Tarihlendirme: 14.-16.yüzyıl

Benzer Örnekler: Yavaş 2020, Foto: 28.

I1. Sonda (Kovanlı)

Kazı Env. No: BÇ15-03-173

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ57 açması (elek), 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,3 cm Çap: 1 cm

Tanım: İçi boş sap kısımdan aşağı doğru daralarak ilerleyen bir formu vardır. Bu form uçta bir çengelle sonlanmaktadır. Uç kısmındaki çengeli deforme olmuştur. Sap kısmında boydan boya ilerleyen bir açılma vardır. Bu açılma çengel bölümüne kadar devam etmektedir.

Tarihlendirme: 14.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Plate 17, 242; Gültekin 2012, Kat Nu 19; Baykan 2009, Lev. 51; Robinson 1941, Plate CXIX, 1884-1887.

I2. Sonda (Kovanlı)

Kazı Env. No: BÇ14-1C-141

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,6 cm Çap: 2 cm

Tanım: İçi boş sap kısından aşağı doğru daralarak ilerleyen bir formu vardır. Uç kısmındaki çengel kırıktır. Sap kısmında bir açılma vardır. Bu açılma sap kısmının bir bölümüne kadar devam etmektedir. Sap kısmında sondayı sabitlemeye yarayan bir delik bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 14.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Plate 17, 242; Gültekin 2012, Kat Nu 19; Baykan 2009, Lev. 51; Robinson 1941, Plate CXIX, 1884-1887.

I3. Sonda (Kovanlı)

Kazı Env. No: BÇ18-3a1 (Sur duvarı)

Buluntu Yeri ve Yılı: 3a1 açması, 2018

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 7,6 cm Çap: 2,2 cm

Tanım: Uç kısmındaki çengel kırıktır. Sap kısmındaki açılma, sapın bir bölümüne kadar devam etmektedir. Malzeme yoğun korozyona uğramıştır.

Tarihlendirme: 14.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Plate 17, 242; Gültekin 2012, Kat Nu 19; Baykan 2009, Lev. 51; Robinson 1941, Plate CXIX, 1884-1887.

I4. İlaç Kapağı

Kazı Env. No: BÇ20- CV52- 233

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Kurşun

Ölçüler: Çap.: 2,5 cm.

Tanım: Daire formlu kurşun kapak. Uçları içe kıvrıktır. Madalyon çerçevesinin içinde ağzında yılan bulunan bir kuş görülmektedir. Madalyonun çevresindeki yazı okunamamaktadır.

Tarihlendirme: 14.-15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Davidson 1952, Kat. No.: 2837; Haluk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu.

J1. Nal

Kazı Env. No: BÇ11-01

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2011.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 12 cm., Genişlik:11,4 cm.

Tanım: “U” biçimli ve ortası boştur. Karşılıklı iki sıra simetrik olarak konumlandırılmış üç çift delik bulunmaktadır. Nalın kırık bölümleri bulunmakla beraber kısmen sağlam durumdadır. Yüzeyinde korozyon vardır.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: HU2.

J2. Nal

Kazı Env. No: BÇ11-01

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2011

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 11 cm., Genişlik: 9,5 cm.

Tanım: Toynağın yüzeye değmesini engelleyecek şekilde levha halinde düzdür. Ön ve arka bölümleri yukarı doğru kıvrılmıştır. Levhanın sağ ve sol altında sabitlemeye yarayan çiviler için üçer delik bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: HU14.

J3. Nal

Kazı Env. No: BÇ15-BF61

Buluntu Yeri ve Yılı: BF61 açması, 2015.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,5 cm., genişlik: 5,7 cm.

Tanım: Oval biçimli, ortası boştur. İki ucu içe kıvrılmıştır. İç kısmın ortasında kanca biçimli dikey bir parça daha bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 14.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: HU22.

J4. Nal

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 3,9 cm., Genişlik: 5,3 cm.

Tanım: Oval formulu ve ortası boştur. Uçlardan birisi içe kıvrıkken diğeri kırık durumdadır. Aynı kıvrımlı parça nalın iç bölümünün ortasında da bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 14.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: HU22; Gültekin 2012, Kat. No.: 114; Acar 2019, Kat. No.: L12- L14.

J5. Nal

Kazı Env. No: BÇ16-BE60

Buluntu Yeri ve Yılı: BE60 açması, 2016.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,7 cm., Genişlik: 7,3 cm.

Tanım: Uçlardan biri kırıktır. Diğer uç içe doğru kıvrılmıştır. Nalın ön bölümünün iç kısmında iki adet kıvrımlı parça bulunmaktadır. Bu parçalardan biri kırıktır fakat izi gözükmemektedir.

Tarihlendirme: 14-15. yy

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: HU21.

J6. Zincir

Kazı Env. No: BÇ12-KH

Buluntu Yeri ve Yılı: Kızıl Han, 2012.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 16,5 cm., Halka Çapları: 3,5 cm, 4 cm.

Tanım: Farklı boyutlardaki iki halkayı birbirine bağlayan, kapalı parçalardan oluşan zincir.

Tarihlendirme: 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J7. Zincir

Kazı Env. No: BÇ11-01-21

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2011.

Malzeme: Gümüş

Ölçüler: Uz.: 26 cm, Halka Çapı: 1 cm, Ağır.: 6.930 gr.

Tanım: Halkaların birbirine geçirilip düğümlenmesiyle oluşturulmuş zincir. İki ucunda halkalar bulunmaktadır. Halkalardan biri ayrılmış vaziyettedir.

Tarihlendirme: 11.-13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: H3; Waldbaum 1983, Kat. No.: 605.

J8. Zincir

Kazı Env. No: BÇ14-1F-325

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ55 açması, 2014

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 8,5 cm.

Tanım: Demir halkalar sarmal parçalarla birbirine bağlanarak zincir oluşturulmuştur. Aynı yöntemle orta noktasında askı olarak kullanılan bir kanca bağlanmıştır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Oransay 2006, Kat. No.: H3.

J9. Zincir

Kazı Env. No: BÇ14-1F-323

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ55 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 18 cm.

Tanım: Birbirine düğümlenerek bağlanan halkaların oluşturduğu zincir. İki yöne doğru simetrik biçimde uzayan filiseye bağlanmıştır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J10. Zincir

Kazı Env. No: BÇ13

Buluntu Yeri ve Yılı: 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 8 cm., Genişlik: 1,3 cm.

Tanım: top biçimde baş bölümü bulunan pim. Gövdesini saran demir parça bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö13.

J11. Zincir

Kazı Env. No: BÇ14-1C

Buluntu Yeri ve Yılı: BI54 açması, 2014.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5,5 cm., Genişlik: 1,5 cm.

Tanım: J10 ile aynı.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gaitzsch 2005, Kat. No.: Ö13.

J12. Ağırşak

Kazı Env. No: BÇ19-BH58

Buluntu Yeri ve Yılı: BH58 açması, 2019.

Malzeme: Kurşun

Ölçüler: Çap.: 2 cm.

Tanım: Dairesel formlu, ortası deliktir. Daralarak yükselen objenin yüzeyi aşınmış durumdadır.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Lev. 47, Kat. No.: 252-253; Altun 2015, Kat. No.: 461-472.

Demertzi 2002, Kat. No.: 437,438,441.

J13. Ağırşak

Kazı Env. No: BÇ14-1D

Buluntu Yeri ve Yılı: BH54 açması, 2014.

Malzeme: Kurşun

Ölçüler: Uz.: 1,4 cm., Dip Genişlik: 1,8 cm., Üst Genişlik: 0,8 cm

Tanım: Konik formlu objenin ortasında delik bulunmaktadır. Yüzeyinde sarmal şekilde daralarak yükselen çizgiler bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Lev. 47, Kat. No.: 252-253; Altun 2015, Kat. No.: 461-472; Demertzi 2002, Kat. No.: 437,438,441.

J14. Çan

Kazı Env. No: BÇ14-1E-202

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ54 açması, 2014.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 4,3 cm., Gövde Çapı: 3,8 cm.

Tanım: Küresel formudur. Tepedeki halkanın karşılığında bir oluk bulunmaktadır. Yüzeyinde korozyonlar mevcuttur.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No.: 47,49; Waldbaum 1983 Kat. No.: 101.

J15. Çan

Kazı Env. No: BÇ20-CV52

Buluntu Yeri ve Yılı: CV52 açması, 2020.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 5,3 cm., Çap: 3,9 cm

Tanım: Konik formlu ve asma halkalıdır. Alt bölümünde kırıklar mevcuttur. Yüzeyinde kimyasal bozulma gözlemlenmektedir.

Tarihlendirme: 15.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat No.: 98; Gaitzsch 2005, Lev. 15.

J16. Çan / Zil

Kazı Env. No: BÇ11-01-35

Buluntu Yeri ve Yılı: BJ52 açması, 2011.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 1,9 cm. Çap: 2,4 cm.

Tanım: Tepesinde asma halkası bulunmaktadır. Yuvarlak gövdeli ve gövdenin alt kısmında kırıklar bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 11.- 13. yüzyıl

Benzer Örnekler: Waldbaum 1983, Kat. No.: 99; Palalı 2015, Kat. No.: 46.

J17. Çıngırak

Kazı Env. No: BÇ18-BI58-349

Buluntu Yeri ve Yılı: BI58 açması, 2018.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 2,5 cm., Çap: 2,3 cm.

Tanım: İki yarım kürenin birleşiminden oluşur. Bir yarımkürenin ¼ 'ü kırık durumdadır. Üzerinde korozyon vardır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J18. Aplık

Kazı Env. No: BÇ15- Avlu

Buluntu Yeri ve Yılı: BG61 açması, 2015.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 2,7 cm., Genişlik: 1,7 cm.

Tanım: Damla formudur. Ortasında sabitlemeye yarayan bir delik bulunmaktadır. Bir kenarı kırık ve üzeri korozyonludur.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J19. Aplik

Kazı Env. No: BÇ18-BH59-307

Buluntu Yeri ve Yılı: BH59 açması, 2018.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 2,2 cm., Genişlik: 1,7 cm.

Tanım: Ortasında dikdörtgen kesitli bir delik bulunmaktadır. Üzeri korozyonludur.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J20. Aplik

Kazı Env. No: BÇ18-B158-318

Buluntu Yeri ve Yılı: BI58 açması, 2018.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 2,4 cm., Genişlik: 1,9 cm.

Tanım: Dışa doğru şişkin formu vardır. Orta bölümünde elips formu delik bulunmaktadır. Bir kenarı kıvrık vaziyettedir. Yüzeyi korozyonludur.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J21. Aplik

Kazı Env. No: BÇ16

Buluntu Yeri ve Yılı: 2016.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 6,4 cm., Genişlik: 1,4 cm.

Tanım: Eşkenar dörtgen formu aplik ortasındaki delikli bölümden dikey, uzun bir parçaya sabitlenmiştir. Bu uzun parçanın üzerinde iki adet çivi deliği ve çivi parçaları bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 14.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler:

J22. Aplik

Kazı Env. No: BÇ19-BG58

Buluntu Yeri ve Yılı: BG58 açması, 2019.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Genişlik: 3,7 cm.

Tanım: Altı yapraklı çiçek formundadır. Ortasında dairesel formu delik bulunmaktadır. Yapraklarının ortasında birer tane iç yüzeyden dış yüzeye doğru itilerek yapılmış yuvarlak kabartmalar vardır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J23. Aplik

Kazı Env. No: BÇ13-03

Buluntu Yeri ve Yılı: 3 No'lu açma, 2013.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 5 cm., Genişlik: 1,4 cm.

Tanım: Hilal formundadır. Tam ortada silindirik formu, hilalin içinden dikey olarak geçen bir parça bulunmaktadır. Oldukça deforme durumdadır.

Tarihlendirme: 15.-16. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J24. Aplik

Kazı Env. No: BÇ18-BG60-293

Buluntu Yeri ve Yılı: BG60 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 1,7 cm., Genişlik: 3,9 cm.

Tanım: İçe kıvrık iki uçun ortada sivrilerek birleştiği üçgen benzeri bir forma sahiptir. Üzerinde korozyonlar bulunmaktadır.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Acar 2019, Kat. No.: I4.

J25. Aplik

Kazı Env. No: BÇ18-BI59-524

Buluntu Yeri ve Yılı: BI59 açması, 2018.

Malzeme: Demir

Ölçüler: Uz.: 1,5 cm., Genişlik: 5,5 cm.

Tanım: Dikdörtgen formudur. İki ucu da içe bükülerek ve daralarak sonlanmıştır. Üzerinde korozyon mevcuttur.

Tarihlendirme: 13.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: Gültekin 2012, Kat. No.: 64.

J26. Aplik

Kazı Env. No: BÇ16-BD60

Buluntu Yeri ve Yılı: BD60 açması, 2016.

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Uz.: 2,7 cm., Genişlik: 6 cm.

Tanım: Üçgen formudur. Uçlardan biri içe kıvrılmıştır. Diğer uç kırıktır. Yüzeyinde kimyasal bozulmalar gözlemlenmektedir. Yüzeyinde yeşil korozyon vardır.

Tarihlendirme: 14.- 15. yüzyıl

Benzer Örnekler: -

J27. Aplik

Kazı Env. No: BÇ13-03-341 (Elek)

Buluntu Yeri ve Yılı: 3 Nolu açma, 2013.

Malzeme: Altın

Ölçüler: Ağır.: 0.56 gr., Çap.:14.8 mm., Cidar: 1.2 mm.

Tanım: Altı yapraklı çiçek bezemesinin içi, her bir yaprağın ortasında spiralli biçimde oluşturulmuş dairesel bezeme görülmektedir. Ortada bulunan spiralli dairenin içi boşaltılmıştır. Çiçeğin yapraklarının birleştiği kısımlarda da yine spiralli daireler ile kombinasyon oluşturulmuştur ve bazı dairelerin içi boşaltılmıştır.

Tarihlendirme: 15.- 16. yüzyıl

Benzer Örnekler: Palalı 2015, Kat. No: 69.

KAYNAKÇA

- Acar, D. “Divriği Kalesi Kazısı Metal Buluntuları (2006-2018).” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, 2019.
- Acara, M. “Bizans Maden Sanatında Dini Törenler Sırasında Kullanılan (Liturjik) Eserler.” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- Akarca, A. “Beçin Altındaki Eski Çağ Mezarlığı.” *Belleten*, 35(137), 1971, 1-38.
- Allan, J.W. *Nishapur: Metalwork of the Early Islamic Period*. New York: The Metropolitan Museum of Art, 1982.
- Altınsapan, E., Demirel, G. Z., Yılmaz, Y. H., Gerengi, A. “2011-2014 Kazıları Işığında Eskişehir Karacahisar Kalesi.” *ASOS Journal*, 10, (2015): 621-633.
- Altun, F. İ. “Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı 2001-2012 Sezonu Bizans Küçük Buluntuları.” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Antonaras, A. C. “Middle and Late Byzantine Jewellery from Thessaloniki and its Region.” *Byzantine Small Finds in Archeological Contexts BYZAS*, 15, (2012): 117-126.
- Arık, M. O., “Peçin Kalesi ve Kenti Örenlerindeki 1982 Yılı Çalışmaları” *V. Kazı Sonuçları Toplantısı*. TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Artzy, M. *The Jatt Metal Hoard in Northern Canaanite/Phoenician and Cypriote Context*, Barcelona: 2006.
- Asil, E. “Dünden Bugüne Eczacılık Tarihi.” *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 1-2, (2001): 4-19.
- Aslanapa, O. *Anadolu’da İlk Türk Mimarisi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991.
- Aydınoglu, Ü., Uygun, Ç. “Dağlık Kilikia’dan Erken Bizans Dönemi Takıları Diocaesarea Hazinesi.” *Art-Sanat*, 20, (2023): 27-59.

- Aygör, E. “Konya Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Ok Uçlarının Değerlendirilmesi.” *MASROP Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi*, 11-16, (2017): 7-24.
- Ayvazoğlu, B. “Kahveniz Nasıl Olsun?” *Türk Kahvesinin Kültür Tarihi*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2011.
- Bacelli, G., Bellucci, B., Vigo, M. *Elements for a Comparative Study of Textile Production and Use in Hittite Anatolia and in Neighbouring Areas. Prehistoric, Ancient Near Eastern and Aegean Textiles and Dress* Oxford UK: Oxbow Books, 2014.
- Bakır, A. “Ortaçağ İslam Dünyasında Dokuma Sanayi.” *Belleten*, c. 64, S. 241, (2000): 749-826.
- Baş, D. “Edirne Arkeoloji Müzesi Metal Buluntuları.” Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Başak, O. “Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi'nde Bulunan Türk-İslam Dönemine Ait Bir Grup Madeni Eser.” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Baykan, D. “Allianoi Tıp Aletleri.” Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2009.
- Baykara, T. “Selçuklu Devri Türk Şehrinin Temel Özellikleri.” *I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildiriler*. (2001): 149-155.
- Beaudry, Mary C. *Findings The Material Culture of Needlework and Sewing*. London: Yale University Press, 2006.
- Belli, O., Kayaoğlu, G. İ. *Anadolu'da Türk Bakırcılık Sanatının Gelişimi*. İstanbul: Sandoz Kültür Yayınları, 1993.
- Bender, G. A. *Great Moments in Medicine; The Stories And Paintings in The Series, A History of Medicine in Pictures*. Detroit: Northwood Institute Press, 1966.
- Berti, F. “Grave Goods from the Necropolis in the Agora of Iasos.” *Byzantine Small Finds in Archeological Contexts BYZAS*. 15, (2012): 187-211.
- Bilgi, Ö. *Anadolu dökümün Beşiği*. İstanbul: Grapis Matbaa, 2004.

- Bilirgen, E. "Osmanlı Saray Hazinesinden Fincan Zarfları." *Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*. İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları, 2011.
- Bingöl, F. R. I. Antik Takılar, Anadolu Medeniyetleri Müzesi. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1999.
- Black, J. A. *A History of Jewelry: Five Thousand Years*. New York: Park Lane: Distributed by Crown Pub, 1981.
- Bodur, F. *Türk Maden Sanatı*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları, 1987.
- Bora, R. "19.Yüzyıl Osmanlı Resim Sanatında Kullanılan Takılar." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Cleere, H. F. "Roman Domestic Ironwork, as Illustrated by the Brading, Isle of Wight, Villa", *University of London Institute of Archaeology Bulletin*. (1958): 55-74.
- Çakmakçı, Z. "Ödemiş Müzesi Koleksiyonundaki Bizans Dönemi Boyalı Cam Bilezikler." *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 16, (2017): 125-144.
- Çakmakçı, Z. "Şükrü Tül Eski Eser Koleksiyonu'ndaki Bizans Dönemi Madeni Eserleri." *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi* 15, (2017): 45-61.
- Çelikbaş, E. *Tokat Müzesi Bronz Eserleri*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2020.
- Çelikbaş, E. "VII Metal Objects From The Theater." *Parion Studies I. Roman Theater of Parion*. Çanakkale: İÇDAŞ Yayınları, 2018.
- Çetin, C. "İsparta Müzesi'nden Bir Grup Takı." *Cedrus III*, (2015): 1-30.
- Çilingiroğlu, A. *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı*. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, 1997.
- Çoruhlu, Y. "Türk Sanatında Kötü Ruhlar." *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 1 (21), (2020): 59-88.
- Davidson, G. R. *Corinth Results of Excavations The Minor Objects, XII*. New Jersey: Princeton University, 1952.
- Davulcu, M. "Son Ustaları ile Akseki-Cemerler'de Çan Yapımcılığı: Halkbilimsel Bir İnceleme." *Kalemişi*, c. 8, 16, (2020): 60-85.
- Demertzi, S.D. *Two bone spindle-whorls. Everyday Life in Byzantium*. 2002.
- Demir, A. "Beçin Tarihi." *Beçin Definesi* c.1, 37-57, Ankara: Tüba, 2015.

- Demir, J. S. Y. “Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Demir, M. “Türkiye Selçuklularında Yerleşim Yapısı.” *Türkler Ansiklopedisi*. c. 6, 324-333, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Diri Apaydın, T. “Beçin Kalesi Kazısında Ortaya Çıkarılan (2014-2021) Tek Renk Sırlı Seramik Kapların Form Özellikleri.” *Sanat Tarihi Yıllığı*, 31, (2022): 57-82.
- Duran, R. (1995). *Menteşe Beyliği Mimarisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta Tanci. Çev. A. Sait Aykut: *İbn Battuta Seyahatnamesi*, c. 1. İstanbul: YKY, 2000.
- Elyiğit, U. “Türk İslam Dönemine Ait Şanlıurfa Madeni Mutfak Kapları.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Emre Eroğlu, M. “Ege Üniversitesi Etnografya Müzesinde Bulunan Takıların Teknik ve Tasarım Özelliklerinin İncelenmesi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2013.
- Eravşar, O. “Ortaçağ Anadolu Kentleri.” *Türkler Ansiklopedisi*, c. 7. 334-340. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Erginsoy, Ü. “Maden Sanatı.” *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. c. 2. İstanbul: Yem, 1997.
- Ersoy, A., Çelik Ersoy, G. “Smyrna/İzmir Kazıları Kemik Buluntuları.” *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, 15(15), (2012): 95-114.
- Gaitzsch, W. *Eisenfunde aus Pergamon Geräte, Werkzeuge und Waffen*. Berlin: De Gruyter, 2005.
- Geyik Karpuz, G. (2019). “Elâzığ Müzesi'nde Bulunan İslami Dönem Cam Bilezikler.” *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları*. Konya: Sebat Ofset Yayıncılık, 2019: 453-479.
- Goldman, H. *Excavations at Gözlü Kule Tarsus*. New Jersey: Princeton University Press, 1950.

- Gültekin, A. "Pisidia Antiokheia Antik Kenti Metal Buluntuları." Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Arkeoloji Ana Bilim Dalı, 2012.
- Gündüz, R., Tekocak, M. "Akşehir Müzesi'nde Bulunan Metal Bilezikler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, (2018): 130-145.
- Günyol, H. "Kuzeybatı Anadolu'da Dokumacılık Geleneğinin Kaynakları ve Günümüzden Bir Örnek: Aba." *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, 5, (2005): 17-22.
- Hazinedar Coşkun, T. "Berna Oğuz Koleksiyonu'ndan Bizans Dönemi Cam Takıları." *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 22, (2020): 31-49.
- Henry, O. "Karia, Kariyalılar ve Labraunda." *Mylasa Labraunda-Milas Çomakdağ. Güney Ege Bölgesi'nde Arkeoloji ve Kırsal Mimari*. İstanbul: Milli Reasurans Sanat Galerisi Yayınları, 2010.
- Higgins, R. A. *Greek and Roman Jewellery*. London: Methuen, 1980.
- Hinks S. "A Structural and Functional Analysis of Eighteenth Century Buttons." A Thesis Presented To The Faculty of the Department of Anthropology The College of William and Mary in Virginia, 1988.
- İçmeli, C. "Türk-İslâm Tabâbeti ve Dârü's-Şifâlar." *Fırat Üniversitesi Dergisi c.2, 1*, (1988): 157-175.
- İnan, A. *Eski Mısır Tarihi ve Medeniyeti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992.
- İnce, N. *Anadolu'nun Bizans Kenti Amorium'da Savaşın İzleri (Metal Savaş Aletleri)*, Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, 2010.
- Karaca, E. "Allianoi'da Bulunmuş Kemik Ağırşak ve Örekeler." *İsmail Fazlıoğlu Anı Kitabı*. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2012: 133-138.
- Karaduman, T. "Rodos'un Fethinden Önce Osmanlı ve St. Jean Şövalyeleri Arasındaki İlişki." *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(2), (2019): 1028-1044.
- Karaimamoğlu, T. "Ortaçağ Avrupası'nda Eczacılığın Gelişimi." *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi* 4(2), (2021):161-169.

- Kaya, M.C., Demirel, Ü. “Kibyra’dan Instrumenta Domestica Metaller: Kuzey Yamaç 1 No’lu Mekan Buluntuları.” *Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi* VI, (2020): 112-143.
- Kayaoğlu, İ. G. “Kahve Sözlüğü.” *Ehlikeyfin Kitabı*. İstanbul: 2004.
- Kaydu Akbudak, İ., Gölbaş, A. ve Başbüyük, Z. “Kırşehir Müzesi Envanterinde Bulunan Yüzüklerin Arkeogemolojik ve Jeoarkeolojik İncelemesi.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 52, c. 10 (2017): 524-534.
- Kesik, M. “Selçuklular’da Sağlık, Sağlık Kurumları ve Tıp Eğitimi.” *Tarih Dergisi* 71, (2020): 115-144.
- Khudyakov, Y.S. *Vooruzheniye Srednevekovykh Kochevnikov Yuzhnoy Sibiri i Tsentral’noy Azii*, Novosibirsk: Academy of Sciences of the USSR., Novosibirsk, 1986.
- Kozbekçi Ayrancınar, S. “Çağdaş Tekstil Sanatında Aplike Tekniği” *IX. Uluslararası Türk SanatıTarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri*, ed. A. Aytaç, s. 159-164.
- Laflı, E. ve Buaro, M. “Inscribed finger rings from late antique and Byzantine Asia Minor.” *Cercetări Arheologice* 28(1), (2021): 233-246.
- Lightfoot, M. “Afyon Arkeoloji Müzesi ve Amorium Kazılarında Bulunan Bizans Kemer Tokaları.” *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi* 73. (2003): 119-134.
- London Museum, <https://finds.org.uk/database/artefacts/record/id/572266> [Erişim 14.09.2023].
- Iyushin, A. M. “Zheleznyye Odnolopastnyye Nakonechniki Strel U Srednevekovogo Naseleniya Kuznetskoy Kotloviny”, *Izvestiya Altayskogo Gosudarstvennogo Universiteta -The News* 63, (2009): 120-133
- McClellan, J.A. *The Iron Objects From Gordion, A Typological And Functional Analysis*. Pennsylvania: University of Pennsylvania, 1975.
- Medvedev, A. F. *Ruchnoe Metatel'noe Oruzhie: Luk i Strely, Samostrel*, VIIIIXIV.bs. Moskva: 1966.
- Meriç, G. “Kubad Abad Sarayı Kazılarında Bulunan Çiviler.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Meriçboyu, Y. A. *Antikçağ'da Anadolu Takıları*. İstanbul: Akbank, 2001.

- Meydan Larousse Ansiklopedisi*, “ Nalbantlık” İstanbul: Sabah Gazetesi, 1969.
- Mimiroğlu, İ. M. ve Kocaman, M. Konya Koyunoğlu Müzesi’nde Yer Alan Bir Grup Saldırı ve Savunma Aleti.” *International Social Sciences Studies Journal* 6(68) (2020): 3500-3528.
- Mototolea, A. “Catarama – Pafta de Influență Orientală din Colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța”. *Pontica XLVIII-XLIX*. Romanya, 2016.
- Murphey, R. “Osmanlı Tıbbı ve Kùltürlerüstü Karakteri (Onaltıncı Yüzyıldan Onsekizinci Yüzyıla)”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 2, (1998): 263-292.
- Nemerov, V. F. “Voinskoye Snaryazheniye Mongol’skogo Voina XIII- XIV” vv. *Sovetskaya Arkheologiya* 2 (1987): 212-227.
- Oransay, A. “Arykanda Antik Kentinde 1971- 2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri.” Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 2006.
- Ostrogorsky, Çev. Fikret Işıltan. *G. Bizans Devleti Tarihi*. Ankara: T.T.K, 1981.
- Öney, G., Erginsoy, Ü. “Maden Sanatı,” *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları*. Ankara: Doğu Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti., 1992.
- Öney, G. *Beylikler Devri Sanatı 14.-15. Yüzyıl (1300-1453)*. Ankara: T.T.K., 1989.
- Öney, G. “Anadolu Selçuk Sanatında Ejder Figürleri.” *Belleten* 33(130), (1969): 171-192.
- Özcan, A. ve Akgün, E. “Konya Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Yapı-Adak Çivileri.” *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi* 24, (2019): 91-110.
- Özgülnar, N. “Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar.” Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.
- Özüdoğru, Ş. “Anadolu’da Erken Tunç Çağından Günümüze Gümüş Takıların Tarihi Gelişimi İçinde Alpu Takılarının Değerlendirilmesi.” *Anadolu Sanat Dergisi* 2, (1994): 127-241.
- Pala, İ. “Mühr-İ Süleyman.” *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 31, 523-525. Ankara: Türkiye Diyanet Vakıfları Yayınları, 2020.
- Pektaş, K. “Beçin Kalesi 2012 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları.” 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı (27-31 Mayıs 2013 Muğla)* c. 3, s. 313-328.

- Pektaş, K. “Beçin Kazısı 2010 Yılı Çalışmaları.” 33. *Kazı Sonuçları Toplantısı (23-28 Mayıs 2011 Malatya)* c. 4, s. 351-370.
- Pektaş, K., Cirtil, S., Cirtil, S. ve Çelebi, B. “Beçin 2019-2020 Yılları Kazıları.” *2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları*. c. 3, s. 7-12.
- Pektaş, K., Cirtil, S. ve Büyükgün Çelebi, B. “Beçin Kalesi 2018 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları.” 41. *Kazı Sonuçları Toplantısı (17-21 Haziran 2019 Diyarbakır)* c. 3, s. 21-34.
- Pektaş, K., Cirtil, S. ve Büyükgün, B. “Beçin Kalesi 2017 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları.” 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı (07-11 Mayıs 2018 Çanakkale)*. c. 2, s. 507-518.
- Pektaş, K., Cirtil, S. ve Aktuğ, E. C. “Beçin Kalesi Kazısı 2016 Yılı Kazı ve Envanter Çalışmaları.” 39. *Kazı Sonuçları Toplantısı (22-26 Mayıs 2017 Bursa)* c.1, s. 239-248.
- Pera Müzesi, Haz. Zeynep Ögel, Ulya Soley: *Kahve Molası, Kütahya Çini ve Seramiklerinde Kahvenin Serüveni*. İstanbul: Pera Müzesi, 2015.
- Read, Brian. “Metal Sewing-Thimbles Found in Britain.” *Archaeopress Archaeology*. Accessed December 18 (2018).
- Robinson, David M. *Excavations at Olynthus Metal and Minor Miscellaneous Finds*. London: The Oxford University Press, 1941.
- Selçuklu Uygarlığı Müzesi, ed. S. Özgüncü v.d., c. 2, Kayseri: M Grup Matbaacılık, 2016.
- Şehitoğlu, N. “Ankara Etnografya Müzesi’ndeki Gümüş Fincan Zarfları.” *1 Mayıs Sosyal Politikalar ve Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, s.50-71.
- Şehitoğlu, N. “Ankara Etnografya Müzesindeki Kahve Kültürüne Ait Eserler.” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Şihabeddin b. Fazlullah el-Ömerî, Çev. D. Ahsen Batur: *Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduklarım, Mesâlikü’l-Ebsar*. İstanbul: Selenge Yayınları, 2014.
- Tarım, Z. “Osmanlı Devlet Teşkilatında Kahve İkramı.” *Bir Taşım Keyif Türk Kahvesinin 500 yıllık Öyküsü*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015: 199-215.
- Taştemür, E., Aytaç, İ. “Harput İç Kale Kazısı Cam Fırınlara Ait İlk Gözlemler.” *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 41, (2017): 69-89.

- Tekin, A. “1998-2009 Yılları Arasında Amorium Antik Kenti Kazılarında Bulunan Geç Roma-Bizans Cam Bilezikleri.” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Tekin, H. *Madeni Eserler Tipolojisi*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2018.
- Temel, M. “Atatürk Döneminde Muğla Madenlerinin İmtiyaz, Devir ve Ferağ Muameleleri.” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 37 (2015): 1-34.
- Tırpan, A., Söğüt, B., “Lagina, Börükçü, Belentepe ve Mengefe 2008 Yılı Çalışmaları.” 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, s. 513.
- Tokbudak, Deniz Berk. “Zeugma Konutlarında Bulunan Bronz Eserler.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Tufan, Ö. “Sultanların Topkapı Sarayındaki Kahve Fincanları.” *Tüm Zamanların Hatırına Sarayda Bir Fincan Kahve*. İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayınları, 2011.
- Türe, A. *Dünya Kuyumculuk Tarihi -I- Eski Çağlardan Orta Çağa*, c.1. İstanbul: İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları, 2011.
- Türk Ansiklopedisi*, “Nalbant”, Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları, 1975.
- Türkmenoğlu A.G., Demirci Ş. “Türkiye Arkeolojisinde Takı ve Boncuk:Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar.” *V. ODTÜ Arkeometri Çalıştay Bildiriler Kitabı*. ed. Asuman Günel, 14-16 Kasım 2019.
- Uygun, Ç. “Adana Müzesi’nden Cenaze Takıları ve Aplikler.” *Arkhaia Anatolika: Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi* c. 4 (2021): 314-340.
- Uysal, Z. “Kubad Abad Sarayı Kazılarında (1981-2004) Bulunan Cam Bilezikler.” *Türk Dünyası Araştırmaları, Prof Dr. Oktay Aslanapa Özel Sayısı*, s. 493-504.
- Uysal, Z. “Samsat Kazılarında Bulunan Cam Bilezikler.” *Sanat Tarihi Dergisi* 29(1) (2020): 301-317.
- Uzunbaş, F. “Türk Dünyasında Kullanılan Geleneksel İdiofon ve Membranofon Vurmalı Çalgılar ve Koltuk Davulu Notasyon Örneği.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2012.
- Uzunçarşılı, İ. H. *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: T.T.K., 1988.

- Ünal, R.H. “Beçin 2005 Kazısı.” *Sanat Tarihi Dergisi (XVI/1)*. (2007): 109-164.
- Ünal, R.H. “Beçin 2009 Kazısı.” *Sanat Tarihi Dergisi (XVII/1)*. (2009): 99-137.
- Vatin, N. *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2004.
- Waldbaum, J. C. *Metalwork From Sardis; The Finds Through 1974*. London: Harvard University, 1983.
- Wittek, P., Çev. A. Ş. Gökyay: *Menteşe Beyliği: 13-15 İnci Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*. Ankara: T.T.K., 1944.
- Yarmıcı, İ. “Anadolu’da Başlangıcından Günümüze Seramik Metal Teknik ve Biçim Etkileşimleri.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- Yavaş, A. “Kubad-Abad Sarayı Kazılarında Bulunan Metal Eserler (Bıçaklar).” *Türk Dünyası Araştırmaları* 198, c. 99 (2012):125-142.
- Yavaş, A. “Kubad-Abad Sarayı Kazılarında Bulunan Ziynet Eşyaları.” *International Journal of Social Science* 1, c.6 (2013): 1561.
- Yavaş, A. “Ortaçağ’da Hurda Demir Kullanımı.” *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi* 10, (2019): 21-50.
- Yavaş, A. *Ortaçağ Termanleri*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2020.
- Yavuz, N. *Anadolu’da Beylikler Dönemi, Siyasi, Tarih ve Kültür*. Ankara: Nobel Yayın Evi, 2010.
- Yavuzylmaz, A. “Gevale Kalesi Cam Bilezik Buluntuları (2013-2015).” *XX. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* s. 49-61.
- Yiğitpaşa, D. “Arkeolojik Veriler ve Müze Buluntuları Işığında Urartu Madeni Bilezikleri.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9(42), (2016): 999-1017.

EKLER

EK 1. LEVHALAR

LEVHA I

Takılar: Yüzükler (A1-A20).

A21

A22

A23

A24

A25

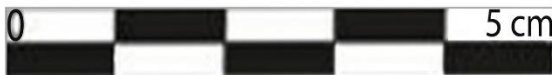
A26

A27

A28

Takılar: Kolye ucu ve Boncuk (A21- A25), Bilezikler (A26-A28).

LEVHA III

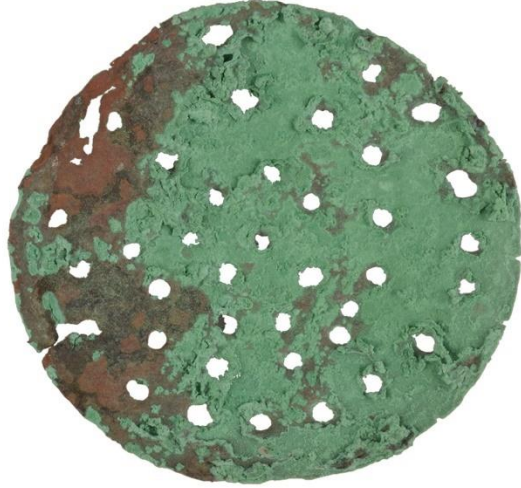
Takılar: Kemer Tokaları (A29-A42).

B1

B2

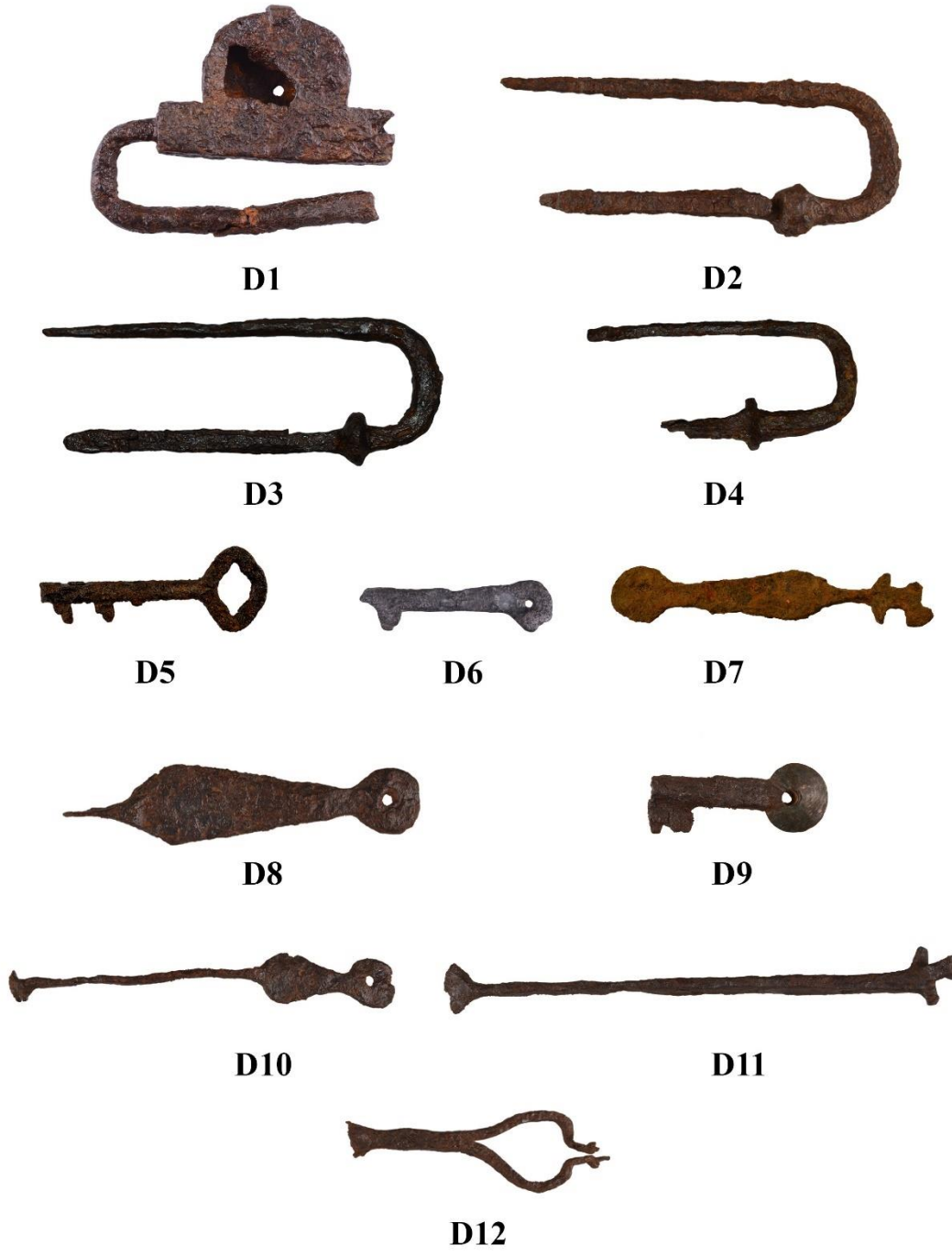
B3

Mutfak Gereçler: Fincan Zarfı (B1), Süzgeçler (B1-B2).

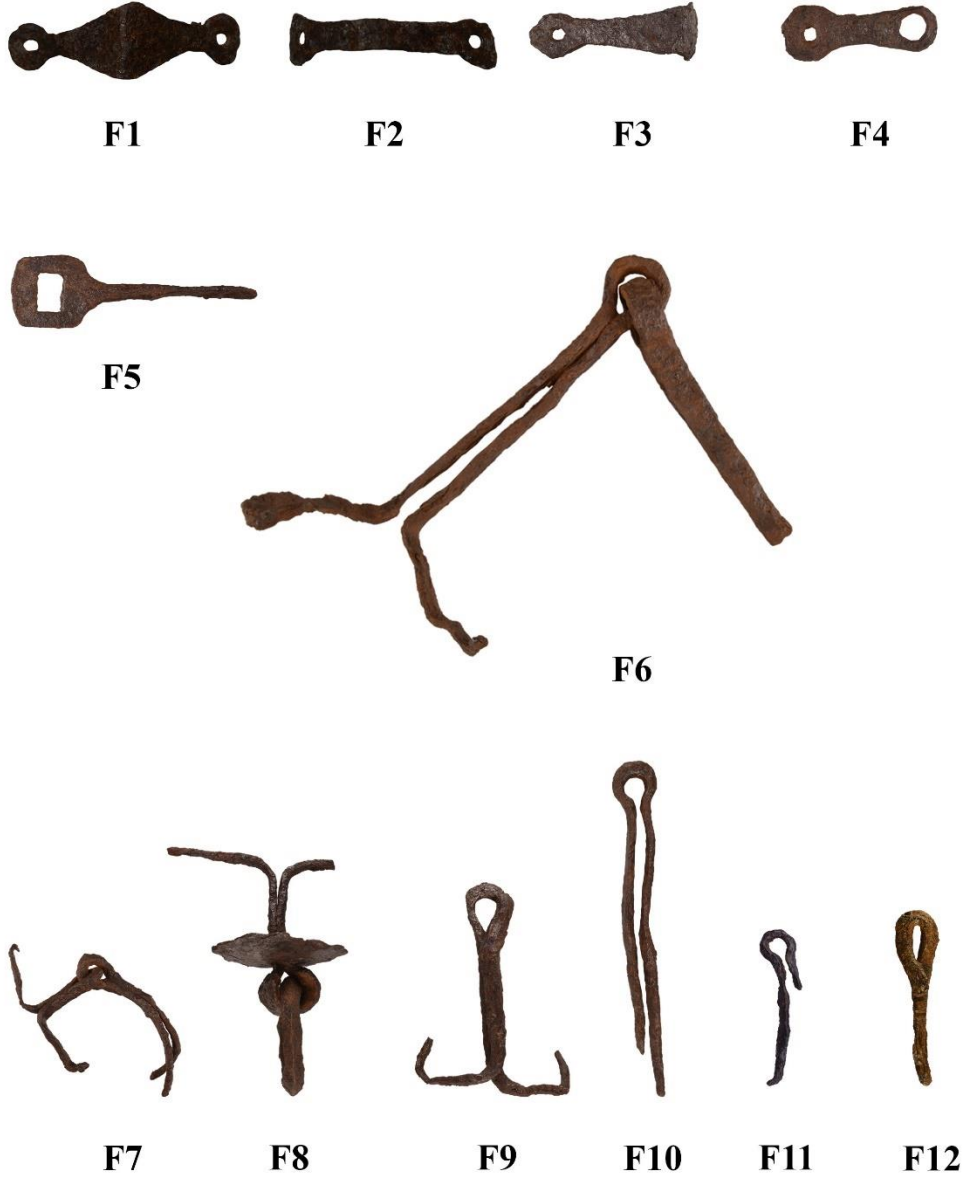
Dikiş Araç ve Gereçleri: Yüksükler (C1-C3), Düğmeler (C4-C7), İğneler (C8-C10).

Kilitler ve Kilit Aksamaları: (D1-D4), Anahtarlar (D5-D12).

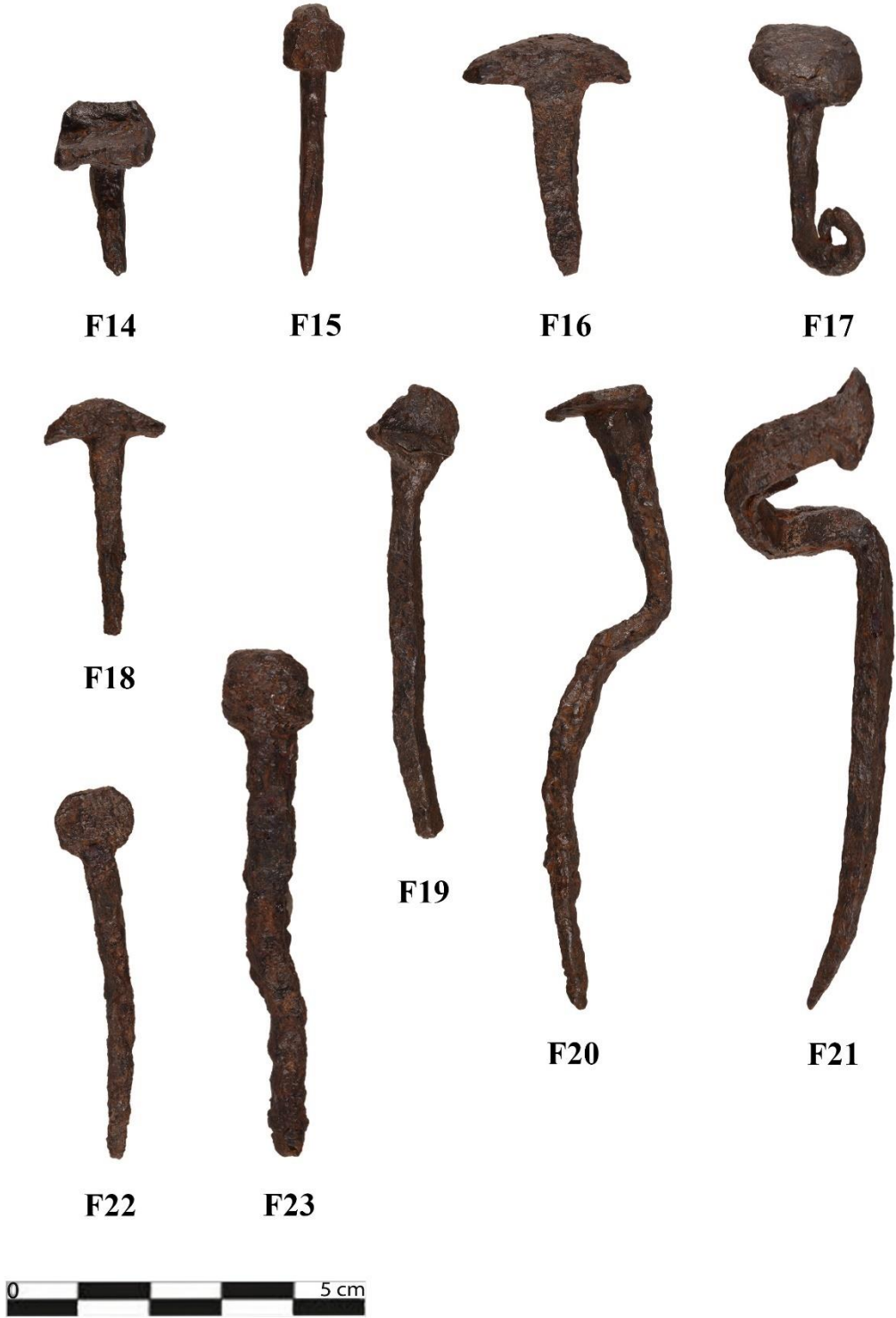

Ziraat Aletleri: Baltalar (E1-E2), Oraklar (E3-E4).

Yapı Malzemeleri: Kenetler (F1-F5), Filiseler (F6-F12).

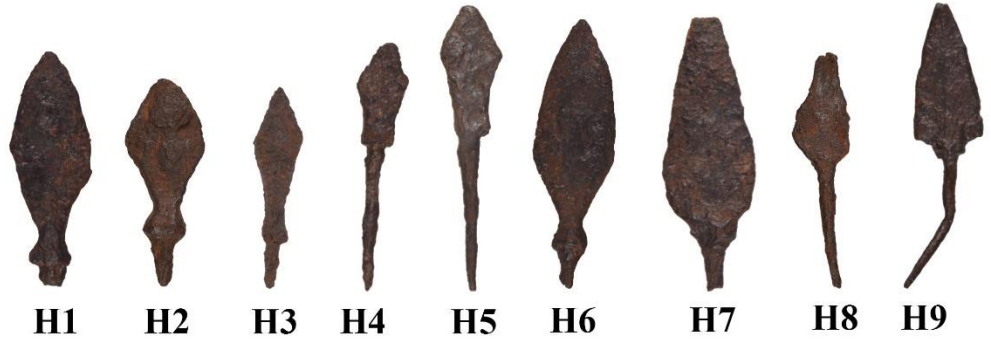
LEVHA IX

Yapı Malzemeleri: Çiviler (F14-F23).

Kesici Aletler: Bıçaklar (G1-G11), Keskiler (G12-G13).

Savaş Aletleri: Ok Uçları (H1-H31).

I1

I2

I3

I4

Tıbbi Malzemeler: Sondalar (I1-I3), İlaç Kapağı (I4).

J1

J2

J3

J4

J5

Diğer Buluntular: Nallar (J1-J5)

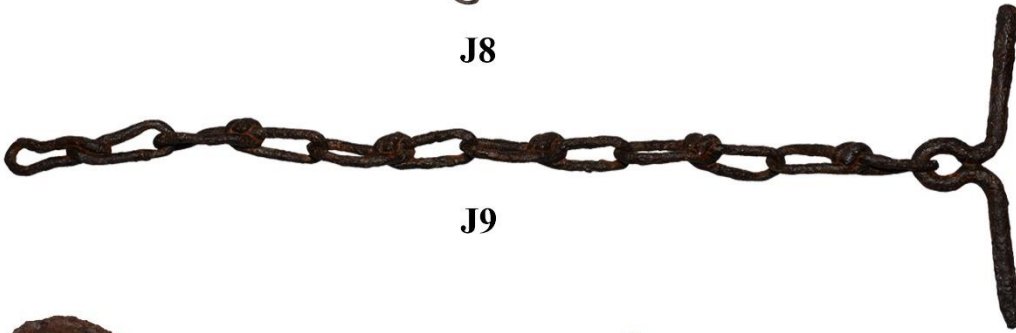
J6

J7

J8

J9

J10

J11

Diğer Buluntular: Zincirler (J6-J11).

J12

J13

J14

J15

J16

J17

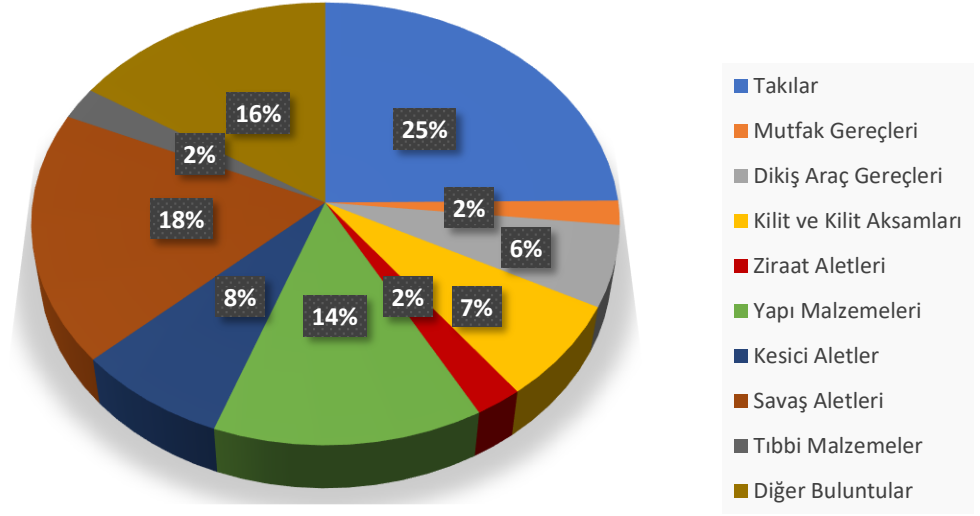

Diğer Buluntular: Çanlar ve Çingiraklar (J12-J17).

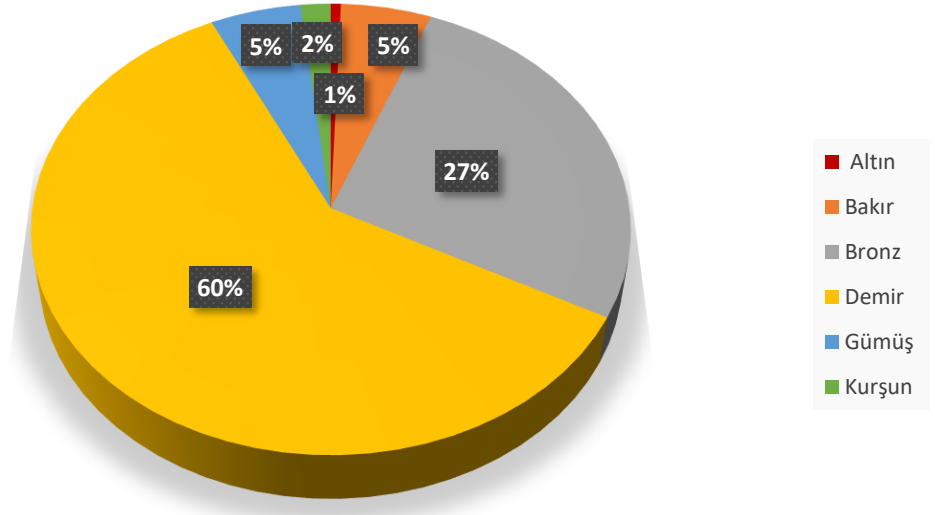

Diğer Buluntular: Aplikler (J18-J27).

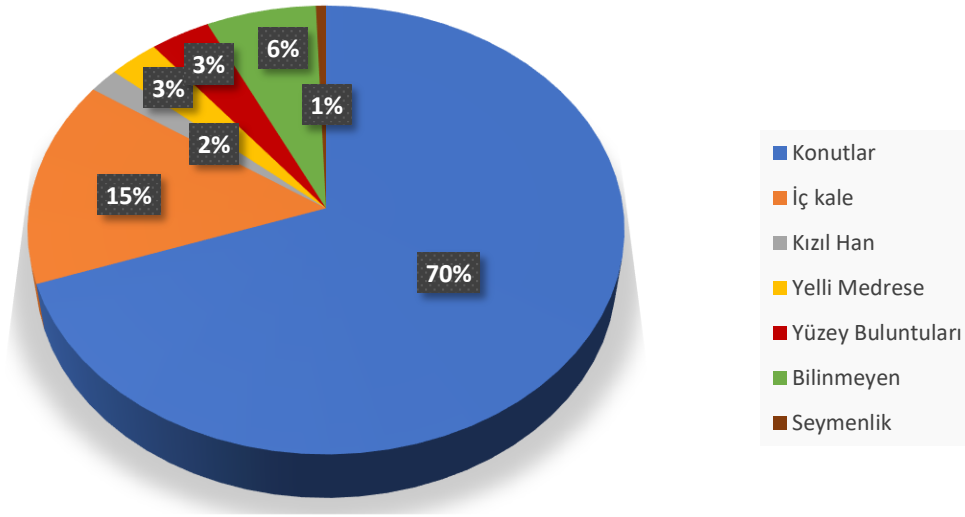
EK 2. GRAFİKLER

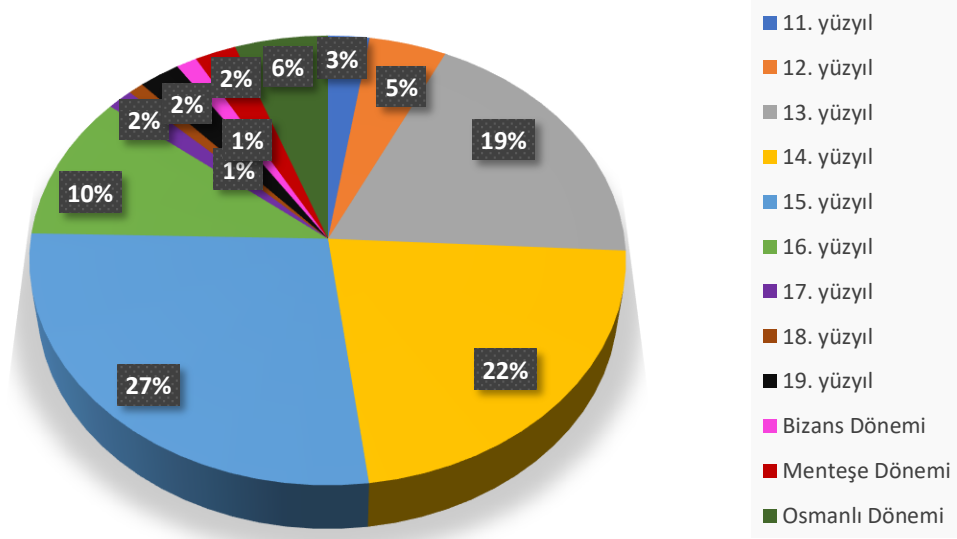
Grafik 2: Buluntuların Kullanım Alanlarına Göre Dağılım Oranları

Grafik 3: Buluntuların Malzemeye Göre Dağılım Oranları

Grafik 4: Buluntuların Yerlerine Göre Dağılım Oranları

Grafik 5: Buluntuların Dönemlerine Göre Dağılım Oranları

EK 3. TABLOLAR

Tablo 1: Buluntuların Malzeme Kullanım Miktarına Göre Dağılımları

Eserler	Altın	Bakır	Bronz	Demir	Gümüş	Kurşun
Yüzükler		7	11		2	
Kolye ucu ve Boncuklar			3		2	
Bilezikler			3			
Kemer Tokaları		1	9	4		
Fincan Zarfı		1				
Süzgeçler			2			
Yüksükler			2	1		
Düğmeler		1	3			
İğneler			2	1		
Kilitler				4		
Anahtarlar			1	7		
Baltalar				2		
Oraklar				2		
Kenetler				5		
Filiseler				7		
Çiviler				10		
Bıçaklar			1	10		
Keskiler				2		
Ok Uçları				31		
Sondalar				3		
İlaç Kapağı						1
Nallar				5		
Zincirler				5	1	
Ağırşaklar						2
Çanlar ve Çingiraklar			4			
Aplikler	1		5		4	
TOPLAM	1	10	46	99	9	3

Tablo 2: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (1)

	10. YY.	11. YY.	12. YY.	13. YY.	14. YY.	15. YY.	16. YY.	17. YY.	18. YY.	Bizans Dönemi	Menteşe Dönemi	Osmanlı Dönemi
A1.												
A2.												
A3.												
A4.												
A5.												
A6.												
A7.												
A8.												
A9.												
A10.												
A11.												
A12.												
A13.												
A14.												
A15.												
A16.												
A17.												
A18.												
A19.												
A20.												
A21.												
A22.												
A23.												
A24.												
A25.												
A26.												
A27.												
A28.												
A29.												
A30.												
A31.												
A32.												
A33.												
A34.												
A35.												
A36.												
A37.												
A38.												
A39.												
A40.												
A41.												
A42.												

Tablo 3: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (2)

	11. YY.	12. YY.	13. YY.	14. YY.	15. YY.	16. YY.	17 YY.	18. YY.	19. YY.	Bizans Dönemi	Menteşe Dönemi	Osmanlı Dönemi
B1.												
B2.												
B3.												
C1.												
C2.												
C3.												
C4.												
C5.												
C6.												
C7.												
C8.												
C9.												
C10.												
D1.												
D2.												
D3.												
D4.												
D5.												
D6.												
D7.												
D8.												
D9.												
D10.												
D11.												
D12.												
E1.												
E2.												
E3.												
E4.												
F1.												
F2.												
F3.												
F4.												
F5.												
F6.												
F7.												
F8.												
F9.												
F10.												
F11.												
F12.												

Tablo 4: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (3)

	11. YY.	12. YY.	13. YY.	14. YY.	15. YY.	16. YY.	17. YY.	18. YY.	19. YY.	Bizans Dönemi	Menteşe Dönemi	Osmanlı Dönemi
F14.												
F15.												
F16.												
F17.												
F18.												
F19.												
F20.												
F21.												
F22.												
F23.												
G1.												
G2.												
G3.												
G4.												
G5.												
G6.												
G7.												
G8.												
G9.												
G10.												
G11.												
G12.												
G13.												
H1.												
H2.												
H3.												
H4.												
H5.												
H6.												
H7.												
H8.												
H9.												
H10.												
H11.												
H12.												
H13.												
H14.												
H15.												
H16.												
H17.												
H18.												

Tablo 5: Buluntuların Tarih Önerilerine Göre Dağılımları (4)

	11. YY.	12. YY.	13. YY.	14. YY.	15. YY.	16. YY.	17. YY.	18. YY.	19. YY.	Bizans Dönemi	Menteşe Dönemi	Osmanlı Dönemi
H19.												
H20.												
H21.												
H22.												
H23.												
H24.												
H25.												
H26.												
H27.												
H28.												
H29.												
H30.												
H31.												
I1.												
I2.												
I3.												
I4.												
J1.												
J2.												
J3.												
J4.												
J5.												
J6.												
J7.												
J8.												
J9.												
J10.												
J11.												
J12.												
J13.												
J14.												
J15.												
J16.												
J17.												
J18.												
J19.												
J20.												
J21.												
J22.												
J23.												
J24.												
J25.												
J26.												
J27.												

EK 4. RESİMLER

Res. 8: Beçin şehri coğrafi konumu

Res. 9: Beçin şehri uydu görüntüsü

Res. 10: 1-2-3 Nolu alanlar

Res. 11: Kızıl Han ve Ahmet Gazi Medresesi

Res. 12: İç Kale

Res. 13: Yelli Külliyesi